

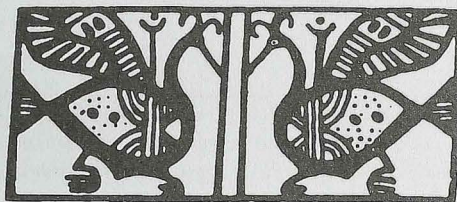

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΚΟΣ ΖΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΑΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΗ-ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, RAMELA LEWIS, Μ. ΒΥΡΩΝ ΡΑΪΖΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΓΙΑΛΟΥΚΑΣ, GIACOMO LEOPARDI, Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ, ΥΒΟΝΝΗ ΑΡΝΟΚΟΥΡΟΥ-ΚΕΡΕΣΤΕΤΖΗ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡ. ΜΠΟΣΙΝΑΚΗΣ, ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΝΙΚΗ ΠΑΠΑΣΥΜΕΩΝ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥΔΗ, ΛΑΜΠΗΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΔΗΜ. Ι. ΚΑΡΑΜΒΑΛΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ, ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ «ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ», ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ, ΕΛΛΑΔΑ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΙΚΟΡΕΤΖΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΙΣΡΑΧΗ, ΠΕΤΡΟΣ Π. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ, ΛΟΥΗΣ ΠΕΡΕΝΤΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΟΥΣΗΣ, ΔΑΝΑΗ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΥ, ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΚΑΜΙΝΑΡΙΔΗΣ

418

ISSN 0554 - 3363

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνη εκδότρια: ΛΟΥΛΛΑ ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ
Ἀνδροκλέους 2, 1060 Λευκωσία
Τηλ. 22764900

Τὸ Περιοδικὸ ἐκδίδεται ἀπὸ Ἐπιτροπὴ Φιλολόγων καὶ Λογοτεχνῶν.

Ἐτήσια συνδρομὴ	€12
Ἐτήσια συνδρομὴ Ἑλλάδος	€25
Ἐτήσια συνδρομὴ ἐξωτερικοῦ	€25 ἢ \$35
Τιμὴ τεύχους	€4,50
Συνδρομὴ γιὰ βιβλιοθήκες, σχολεῖα καὶ Ὄργανισμοὺς	€18
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Φωτογραφίες ἐπιστρέφονται. Ἀνάτυπα πληρώνονται στὸν τυπογράφο.	

Γιὰ τοὺς συνδρομητὲς Ἑλλάδος:
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ - Λογαριασμὸς 080/51260530
στὸ ὄνομα Παναγιώτης Κ. Χρυσάνθης.

Αἰτιολογία: Συνδρομὴ Περιοδικοῦ «Πνευματικὴ Κύπρος»
καὶ νὰ ἀποστέλλεται στὸ περιοδικὸ ἢ ἀπόδειξη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θανάσης Παπαθανασόπουλος: <i>Μικρὰ ποιήματα</i>	1
Νίκος Ζανόπουλος: <i>Ἄτιτλο</i>	2
Κατίνα Γιαννάκη - Παπαστυλιανοῦ: <i>Πορεία Ὀδύνης</i>	3
Pamela Lewis (μετ. Μ. Βύρων Ραῖζης): <i>Συντομευμένη</i>	4
Κωνσταντῖνος Σ. Γιάλουκας: <i>Ἐπετειακά</i>	6
Giacomo Leopardi (μετ. Γ. Χατζηκωστής): <i>Τὸ βράδυ τῆς γιορτινῆς ἡμέρας</i>	7
Γιώργος Ἀναγνώστου: <i>Τῶν ἡμερῶν ἡ ἐρημιὰ</i>	8
Ἰβόνη Ἀρνόκουρου-Κερεσετετζή: <i>Κύπρος, ἀγάπη μου</i>	9
Δημήτρης Χρ. Μποσινάκης: <i>Ὁ τρελὸς τῆς Station-Corner</i>	11
Γλαῦκος Ἀντωνιάδης: <i>Ὁ κ. Μάκης</i>	17
Κύπρος Χρυσάνθης: <i>Βεβαίωση</i>	25
Νίκη Παπασυμεῶν Στυλιανοῦδη: <i>Τὸ παραμῦθι τῆς γαργιάς</i>	26
Κύπρος Χρυσάνθης: <i>Γράφω</i>	27
Δημήτρης Χρ. Μποσινάκης: <i>Βασικοὶ ἄξονες τῆς ποίησης τοῦ Γ. Πετούση</i>	28
Δημήτρης Χρ. Μποσινάκης: <i>Τὰ πρῶτα βήματα</i>	30
Λάμπης Γ. Κωνσταντινίδης: <i>Ἀξίαι, Παιδεία καὶ Ἄνθρωπος</i>	31
Κωνσταντῖνος Σ. Γιάλουκας: <i>Κλειώ</i>	39

(Συνέχεια στη σελ. 71)

Τὸ παρὸν τεύχος ἔχει ἐπιχορηγηθεῖ ἀπὸ τὴν Πολιτιστικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ.
Ἡ ἐπιχορήγηση δὲν σημαίνει τὴν ἀποδοχὴ τοῦ περιεχομένου ἢ τῶν ἀπόψεων ποὺ ἐκφράζονται ἀπὸ τὴν Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ίδρυτής: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΜΗ΄

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2008

ΑΡ. 418

ΜΙΚΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ἀγαπητή μνήμη Κύπρου Χρυσάνθη

Ο ΚΗΠΙΟΣ ΣΤΗΝ ΑΙΓΙΝΑ

Ἀχλαδιά λουλουδιασμένη
πεταλούδα ἀνοημάτιστη. Ὁ κηπουρὸς
τοὺς μιλάει στὴ γλῶσσα τοῦ φωτός.
Συνεννοοῦνται.

Τὰ ρόδα μπρὸς στὴ θάλασσα.
Ὁ ἕνας χρόνος χαιρετάει τὸν ἄλλο.

Φλόγες τῆς βουκαμβίλιας ζώνουν τὸν οὐρανό.
Σὰν τὴ ζωὴ ποὺ πυρπολεῖ τίς λογικὲς σταθμίσεις.

ΤΟ ΣΥΝΗΘΩΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΝ

Ἴσως καλύτερα ποὺ ράγισαν οἱ δρίζοντες
τῆς νεανικῆς μας σιγουριᾶς κι αὐτοπεποίθησης
καὶ πατήθηκαν ὄλα μας τὰ κάστρα.
Σκεφθεῖτε νὰ πετύχαινε ἡ ἐπανάστασή μας!
Τώρα θὰ ἴμασταν στὰ βουνὰ καὶ στὰ ὄδοφράγματα
γιὰ τὴν ἀκύρωσή της.

ΕΛΛΙΜΕΝΙΣΜΟΣ

Ἀντέξαμε, τὸ εἶδατε κι ἐσεῖς
ποὺ ἐπιθεωρεῖτε τίς ραγισματιές μας.
Καιρός μας πιά νὰ ἐλλιμενιστοῦμε
γιὰ διάλυση ἢ ξεκαινούργωμα.

ΠΟΙΗΣΗ Η ΑΜΕΤΑΠΕΙΣΤΗ

Ὁ σεισμός, σεισμός
καὶ ἡ ποίηση, ποίηση.

Ἡ φωτιά, φωτιά
καὶ ἡ ποίηση, ποίηση.

Ὁ πόλεμος, πόλεμος
καὶ ἡ ποίηση, ποίηση. Ἡ Ποίηση

πού τρώει σεισμό, φωτιά καὶ πόλεμο
καὶ τὰ κάνει λεπτή αὔρα καὶ λουλούδι.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΤΙΤΛΟ

Σὲ σχήματα οὐράνια
ὕψώθηκαν οἱ ἐλπίδες μας
οἱ Ἥρωες καὶ οἱ δικαιωμένοι·
ἀπάνω στὸ Ζυγὸ
καὶ στῶν θεῶν τῆ σύναξη
θὰ ζυγιστοῦν οἱ καρδιές μας
ἄν εἶναι στὴ φωνὴ ἀληθινές·
εἶναι ἐκεῖ
μὲ τὴν πουλίσια κεφαλὴ ὁ Θῶθ
πού καταγράφει
κι' ὁ κύνας πού καταβροχθίζει·
κι' ἡ λύρα ἢ Ὀρφικὴ
μὲ τὸ λαμπρὸ τὸ Βέγα·
κι' ἡ κόμη σου ἢ ὠραία
πού ἔπεφτε κυματιστὴ
στὸ φιλντισένιο στῆθος
πού ἐγὼ ἀναζητῶ
σὲ νύχτες θερινές θεσπέσιες
ἀνάμεσα στ' ἀστέρια.

ΝΙΚΟΣ ΖΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ «Νυκτερινά»

ΠΟΡΕΙΑ ΟΔΥΝΗΣ

Τόση οδύνη σ' ένα κόσμο δε χωρά
η τροχιά της γης αιμάτωσε το σύμπαν
νωπές σταγόνες, σταλακτίτες από θρήνο
και στη Μοσούλη, τη Βασόρα, τη Βαγδάτη
ξεριζώθηκε η χαρά.

Κάπου στο Ιράκ υπάρχει ακόμα ένας Αλή
με δίχως χέρια δίχως μάνα και πατέρα
που του απόμεινε μονάχα κάποια θεία
φτωχή κι αγράμματη να τον παρηγορεί:
«Μην κλαις Αλή, μικρέ Αλή «μουξαχετίν»
γιατί είσαι μάρτυρας του Αλλάχ
πολλή έχεις δόξα».

Ρίξαν της έπαρσης τα αγάλματα τα τανκς
των ισχυρών η αλαζονεία παραμένει
παιδιά ρακένδυτα στα ερίπεια ζητιανεύουν
γριές ξυπόλητες μαζεύουνε νερό
απ' τα λασπόνερα του Ευφράτη, με κουβάδες
φέρετρα πρόχειρα, σανίδες και καρφιά και καταφρόνια.
Μέσα στα μάτια που βίωσαν τη συμπόνια
δάκρυ ο Τίγρης κι ο Ευφράτης που κυλά.

Συσπάει το πρόσωπο η οργή
χαράζει οδύνες
αντιπαλεύουνε η πείνα την αρώστια
πίσω απ' τη μαύρη κελεμπία της Βαγδάτης
χτυπάει το στέρονο η κραυγή.
Φρίκη! Αλαλάζει η φωνή στο ράπισμά της.

Τόση οδύνη σ' ένα κόσμο δε χωρά
γη του παράλογου
διάνοιας πλανεμένης
σου 'γινε δίδυμη αδελφή η συμφορά.
Γίνονται όλα, όπως τα γράψαν οι προφήτες
στον Ευφράτη της Αποκάλυψης ανοίξαν οι φιάλες.

Ήχησε η σάλπιγγα η έκτη του Αγγέλου.
Λιμοί, σεισμοί, ιαχές πολέμων
κι η αγάπη έχει παγώσει.

Όταν η σάλπιγγα ηχήσει η εσχάτη
θα 'χει στο σύμπαν η πορεία σου τελειώσει
αλμυρογή πικρή, χαροκαμένη
της εξορίας γη και των ανέμων.

ΚΑΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΗ-ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΕΥΜΕΝΗ

«Αγαπητέ...

– Ο ίδιος ο Γιώργος, που σιχαίνεται τα λουλούδια, συμφώνησε ότι δεν είδε ποτέ του πιο όμορφα από τα δικά σας...

ΤΕΡΕΖΑ ΓΚΟΥΥΤΣΙΟΛΙ
ΜΟΝΤΕΝΕΡΟ 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1822»

Ένα άνθος που το μαζεύουν
το παίρνουν απ' τις ρίζες του
για να πεθάνει ενωρίτερα απ' ό,τι του πρέπει·
είτε αποσπασθεί είτε κοπεί
η αποκοπή είναι τελική.
Για να προσφερθεί ή ν' αγορασθεί,
να το περιποιηθούν ή τ' αμελήσουν,
ένα μπουμπούκι ή λουλούδι δεν έχει επιλογή.
Στολίζοντας νύφη,
τάφο ή δωμάτιο,
μια ζωή συντομευμένη αναλώνεται,
η αναγνώριση την επίσπευσε.

LA MERE (=Η θάλασσα, γαλλικά ο τίτλος)

Η θάλασσα έπλυνε την άμμο
λεία σαν καλό στρώμα.
Τα κύματα τεντώσαν την ακρογυαλιά
ωςάν χέρια αόρατα
που έστρωναν κρεβάτια.
Κύματα πού' σκαζαν μιμήθηκαν
το κέντημα στις μητέρας μου
τα πολλά σεντόνια προίκας,
έψαξα για το μονόγραμμά της,

λευκά μεγάλα Λάμδα με καμπύλες.
 Έχω κάτι παλιά κομμάτια μουσικής.
 Ψάχνοντάς τα θε να βρω
 Elgar και Debussy* και θε ν' ακούσω
 ξανά της θάλασσας τον ήχο
 και θα θυμάμαι να ξυπνάω σαν παιδί
 να την ακούω να παίζει πιάνο.

* Και οι δύο συνέθεσαν μουσική για τη θάλασσα

ΥΨΟΣ (Altitude)

Ο γαμπρός μου
 άπλωσε προς εμένα
 ένα μπράτσο στοργικό,
 μ' έπιασε στην αγκαλιά του.
 «Τί 'ναι αυτό;» ερώτησα
 ψηλαφώντας τα παΐδια του.
 Είναι γεγονός, προσεχτικά ελεγμένο,
 ότι η δεξιά του ρώγα
 ταιριάζει απόλυτα στ' αριστερό αφτί μου.
 Αυτή δεν είναι η πρώτη φορά
 που η στατιστική του κι οι γυναίκες
 του σπιτικού μου τρυπώσανε
 στην έντυπη σελίδα.
 Πάντα φέρθηκα στα σώματα
 σαν πράγματα αληθινά.
 Διευκολύνει τη ζωή.

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΕΣ (Two Lines)

Τα πάντα συνεχίζουνε,
 καμιά φορά πάω κι εγώ μαζί,
 συνήθως ταξιδεύω
 παράλληλα.

PAMELA LEWIS
 Μετάφραση: Μ. ΒΥΡΩΝ ΠΑΪΖΗΣ

ΕΠΙΤΕΙΑΚΑ

I

Ένα κομμάτι λαβωμένη πατρίδα το μυαλό μου,
 ρόδο που μάδησε στις ανατολικές ακτές του Αιγαίου,
 πικρό δάκρυ που σιγοστάζει στο Σίτυλο,
 ματωμένη τουλίπα στα Πάναγρα,
 μια μαδημένη μυγδαλιά στην Κερύνεια.

Μια θάλασσα πονεμένος ήλιος η καρδιά μου,
 καθώς κυνηγημένος οδοιπόρος από τον Πόντο και την Καππαδοκία
 ακουμπώ σ' ένα ποτάμι που στέρεψε στην κοιλάδα των Χύτρων·
 θυμάρι της άνοιξης που πικρογελά στις πλαγιές του Πενταδάκτυλου,
 νυχτοπούλι που τριγυρνά στα χαλάσματα των χαμένων θρούλων,
 φλοίσβος που ξεψύχησε τη μέρα που καρφώνανε
 με τα δικά μας χέρια στην Ακτή των Αχαιών τον ήλιο.

Γτιά που σιγοκλαίει σε νεροσυρμή προδομένων ελπίδων το μυαλό μου,
 πράσινη χαρακιά που δέρνει αλύπητα την ψυχή μου,
 θύμησες παλιές σκορπισμένες στον άνεμο,
 σβησμένες χαρές σε ξαφνικές καταιγίδες.

Ηφαίστειο πικρό που ζητά λυτρωτικό γδικιωμό η ψυχή μου.

II

Σήμερα δε μας ξύπνησαν
 γιορταστικά εωθινά κι εγερτήριες σάλπιγγες
 των παιδικών μας χρόνων.

Σήμερα δεν αποθέσαμε λουλούδια στους τάφους των ηρώων,
 ούτε κι εκφωνήσαμε πανηγυρικούς ή κάναμε άλλα τέτοια.

Μονάχα κάποιοι νυσταλέοι ξενύχτηδες
 παρέλασαν θλιβερά κάτω από τις ασίδες της υποταγής
 και μέσα από τις αφύλακτες Θερμοπύλες
 γύρισαν σιωπηλά να κοιμηθούν στα σπίτια τους,
 αφού χωρίς τύψεις, χωρίς ντροπή κατέθεσαν και πάλι
 γενναία τον οβολό τους στα αργυρομοιβεία της κατοχής.

ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΤΗΣ ΓΙΟΡΤΙΝΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Γλυκειά και ξάστερη κι άπάνεμη εἶναι ἡ νύχτα
 και σιωπηλό πάνω άπ' τά σπίτια και τούς κήπους
 στέκεται τὸ φεγγάρι και στο βάθος δείχνει
 κάθε βουνό γαληνεμένο. Ὡ κυρά μου,
 τώρα σιγοῦν τὰ μονοπάτια, στὰ μπαλκόνια
 ἐδῶ κι ἐκεῖ τὸ βραδυνὸ φέγγει λυχνάρι.
 Ἐσὺ κοιμᾶσαι· ὕπνος ἑλαφρὸς σέ πήρε
 στο ἥσυχό σου σπίτι· και δέν σέ ταράζει
 ἔγνια καμμιά· κι άπ' τὸ μυαλό σου δέν περνάει
 κι οὔτε ξέρεις τί πληγή μ' ἄνοιξες στὰ στήθια.
 Κοιμᾶσαι: ἐγὼ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν ποὺ μοιάζει
 τόσο καλὸς γυρνᾶω νὰ χαιρετίσω τώρα
 και τὴν ἀρχαία τὴν παντοδύναμη τὴ φύση
 ποὺ μέσ' στη θλίψη μ' ἔχει ρίξει. Τὴν ἐλπίδα.
 σοῦ ἀρνίεμαι, μοῦ εἶπε, τὴν ἐλπίδα, ναί· κι ἀκόμα
 τὰ μάτια σου μόνο ἀπὸ δάκρυα νὰ λάμπουν.
 Ἡ μέρα αὐτὴ ἦταν γιορτινὴ· άπ' τις χαρὲς της
 τώρα ἡσυχάζεις κι ἴσως στ' ὄνειρο θυμᾶσαι
 πόσοι χαρὰ σοῦ δῶσαν σήμερα, σέ πόσους
 ἐσύ. Ἐγὼ ὅμως ὄχι, μέσ' στη σκέψη σου δέν εἶμαι
 κι οὔτε πιά ἐλπίζω. Και μαζί ἀναρωτιέμαι
 πόση ζωὴ μοῦ μένει ἀκόμα· πέφτω κάτω
 στο χῶμα, οὐρλιάζω, σπαρταρῶ. Ὡ φρικτὲς μέρες
 μιᾶς νιότης τόσο ζωντανῆς! Ὡϊμέ, στὸν δρόμο
 πιά δέν ἀκούω τὸ μοναχικὸ τραγούδι
 τὸ μακρινὸ τοῦ ἐργάτη ποὺ ἀργὰ γυρνάει,
 μετὰ άπ' τὰ γλέντια, στο φτωχὸ του τὸ καλύβι·
 κι ἄγρια σφίγγεται ἡ καρδιά μου με τὴ σκέψη
 πῶς μέσ' στὸν κόσμο αὐτὸ τὸ κάθε τι διαβαίνει
 χωρὶς ἴχνος ν' ἀφήνει. Νά, ἔχει κιόλας φύγει
 ἡ μέρα ἡ γιορτινὴ και τὴν ἀκολουθάει
 μιὰ καθημερινὴ· και σ' αὐτὴ φέρνει ὁ χρόνος
 ὅσα τυχαίνουν στοὺς ἀνθρώπους. Ποῦ εἶναι τώρα
 ὁ ἦχος τῶν ἀρχαίων λαῶν; ποῦ ἡ βοή τώρα
 τῶν ξακουστῶν προγόνων μας, τὸ τρανὸ κράτος
 τῆς δοξασιμένης Ρώμης, τ' ἄρματα κι ὁ κρότος
 ποὺ σέ κάθε στεριά κι ὠκεανὸ ἀπλωνόταν;
 Παντοῦ γαλήνη και σιωπὴ· κι ὁ κόσμος ὅλος
 ἡσυχος· και γι' αὐτοὺς κανεὶς πιά δέν μιλάει.

Στά πρώτα μου τὰ νιάτα, όταν μὲ λαχτάρα
 τὴ γιορτινὴ πρόσμενα μέρα κι ὕστερα όταν
 τέλειωνε αὐτή, ἐγὼ θλιμμένος ξαγρυπνοῦσα
 μέσ' στὸ κρεββάτι μου· καὶ μέσ' στὴ βαθιὰ νύχτα
 ἔνα τραγούδι ποὺ στά μονοπάτια ἤχοῦσε,
 καθὼς μακραίνοντας πέθαινε λίγο λίγο,
 ὁμοια ἔπνιγε κι ἐμένα τὴν καρδιά μου.

GIACOMO LEOPARDI
 (μετάφρ. Γ. Χατζηκωστής)

ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ Η ΕΡΗΜΙΑ

Των ημερῶν ἡ ερημιὰ ξυπόλυτη περπατᾶει στους δρόμους
 Κατὰρα ἔσκαψε βαθιά των ματιῶν τῆς ἐλπίδας τὰ καύκαλα
 Στάλα τῆ στάλα αἰῶνες χτυπᾶει τὸ στομάχι ἡ κούφια ἀπουσία
 Κι ὁ κόσμος γερασμένο κορμὶ ζητιανεύει με πανωφόρι τὸ
 καταμεσήμερο στους ὤμους.

Ευπνὰ κάτω ἀπ' τὸ θόλο τὸ βουβὸ κι ἀνήξερο κι ἀναποφάσιστο
 Καὶ τὸ ερωτηματικὸ με μαύρη ἐπαναλαμβάνεται μπογιὰ στους τοίχους
 Τα χρυσὰ τοῦ ἡλίου κουδουνάκια κάνουν τις καρδιές να φτερουγίζουν
 Μόνο μια δεν ἀκοῦει δε βλέπει δε μιλά στὸν πρωινὸ φωτὸς τοῦς ἤχους.

Ἄπαρτο κάστρο σαλπίζει στὸν ουρανὸ ὁ συρφετὸς καὶ τοῦ αἰῶνα ὁ οχετὸς
 Κανένας κανόνας καὶ λογικὴ καμιὰ στὴ χώρα τοῦ βάλτου οὔτε γιὰ τὸ
 παρελθόν οὔτε καὶ γιὰ τὸ μέλλον
 Λυπάμαι τὸν ἀθῶο καὶ τίμιο βαρκάρη ποῦ ξεκινᾶ γιὰ τ' ἀνοιχτὰ
 μ' ἀνεβασμένη τὴ σημαία
 Λυπάμαι γιὰ τὸν κόπο τοῦ ἡλιοῦ ν' ἀνηφορίζει κάθε μέρα αἰῶνες τῶρα
 τῆς δικαιοσύνης τὰ γραμμένα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ
 Κύπρος-Αθήνα 2007

«ΚΥΠΡΟΣ, ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ»

Κύπρος, χρυσόπλουμο κοχύλι της Ηούς
 Το όνομά σου, γλυκύτερο κι από το μέλι στα χείλη!
 Τούτη την ώρα, που η νοσταλγία με συνεπαίρνει
 Οι ώρες δέχονται, περίχαρες, να ξαναγεννηθούν
 Καθώς εγεννήθη -με λαμπρό το στέμμα η Κυθηρία-
 Η αναδύομενη Κύπρις!
 Πάλλευκη από τον αφρό των κυμάτων
 Ως υγρά πνοή ξέφυρου,
 Ν' απαστράπτει από τα χρυσά περιδέραια
 Κόρη πανέμορφη, με αθάνατον εσθήτα κάτω από τους πόδας της
 Τον Ίμερο και τον Έρωτα συνοδεία...

Γρικώ ν' αλαφροπερπατεί, στις βαθύσκιωτες πλαγιές σου,
 Με της δρυός την φουντωτή την κόμη
 Στις όχθες των πηγών
 Την με πέπλα ενδεδυμένην Άρτεμη, τη Λευκοφρυηνή,*
 Προστάτιδα ήμερων, αλλά και άγριων ζώων,
 Της έλαφου, του λύκου, των λεόντων,
 Του Φυτικού Βασιλείου σου
 Καθώς η δρυς, το κυπαρίσσι, η ελαία!

Με του Νηρέα το φλάουτο στα φρυγμένα χείλη
 Τους αναστεναγμούς σου αφουγκράζομαι,
 Τρελλά καθάρια χρώματα στα κρούσταλλα των νερών
 Ισοζυγιασμένα πετάγματα γλάρων
 Βεγγαλικούς ιριδισμούς.
 Μεσ' τα εναπομείναντα τριαντάφυλλα της Κυρήνειας
 - ευωδιαστός ανασασμός στο δειλινό μούχρωμα -
 Μα η ψυχή θρύμα, αβοήθητη απομένει
 Και η ελπίδα μέλισσα
 Που εναποθέτει μόνο το κερί της...

Θαρρώ το φως μισεύει στους πρόποδες του Τρόοδος
 Την οροσειρά με το ηφαιστειακό πέτρωμα,
 Της δρυός και του πεύκου το άρωμα
 Και στα ψηφιδωτά της Πάφου
 Η Εκάτη στέλνει δάκρυα
 Που ο Φοίβος κάθε πρωϊνό στεγνώνει
 Με τ' αθά φιλήματά του...
 Και η θροούσα Ηχώ, αποξεχνώντας του Νάρκισσου την καταφρόνια

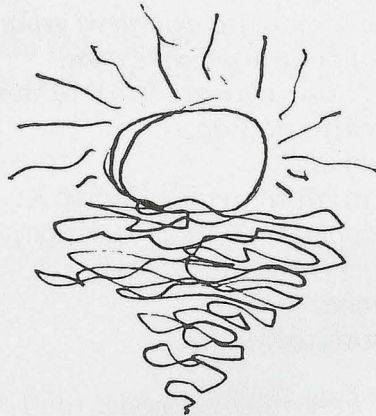
Φαρμακερή βουκέντρα” στ’ αχαμνά του δασόβιου Πάνα γίνεται,
Που ο βόγγος του, μακρόσυρτη φωνή οδύνης
Της απεραντοσύνης σκίζει τα ομιχλώδη πέπλα...

Κι ακούγετ’ αναστεναγμός
Απ’ τις Ωκεανίδες, Νύμφες των βυθών,
Κι εκείνες, τις Ναϊάδες των πηγών,
Τις Αμαδρυάδες των δασών...
...”...ως πότε, ψυχή μου,
Θα σιγούν οι σάλπιγγες της λευτεριάς;...”

ΥΒΟΝΝΗ ΑΡΝΟΚΟΥΡΟΥ-ΚΕΡΕΣΤΕΤΖΗ

Υποσημείωση:

* Από το όνομα Λεύκοφρος, πόλη της Καρίας της Μικράς Ασίας, στον ποταμό Μαίανδρο, όπου η Αρτεμη λατρευόταν ως θεά των δασών.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΤΡΕΛΟΣ ΤΗΣ STATION - CORNER

Έσκαγε το τζιτζίκι εκείνο το απόγευμα του Δεκαπενταύγουστου. Κι ήταν κιόλας εφτά η ώρα. Ετοιμάζονταν στην Παναγίτσα, στον Πράσινο Λόφο, να βγάλουν την ιερή εικόνα. Παράταξη των επισήμων για τη λιτανεία, άσχετοι άνθρωποι. Μπροστά η φιλαρμονική του δήμου κι ένα άγημα στρατού, τιμητικό, με τα όπλα υπό μάλης.

Αυτός φορούσε ένα βαρύ στρατιωτικό αμπέχονο, που τον έκανε να μουσκεύει. Έτρεχε ο ιδρώτας απ' το μέτωπό του στα μαγουλά του κι έγλειφε το αραιό γενάκι του, που του πήγαινε πολύ. Μου θύμιζε λιγάκι κάποιο νεομάρτυρα που είχα δει σε μια εκκλησιά της Καλαμάτας. Στο χέρι του κρατούσε ένα κουδούνι, από κείνα τα σχολικά. Ίσως νά'χε κοιμηθεί σε καμιά αίθουσα και φεύγοντας το πήρε μαζί του.

Στεκόταν στο πεζοδρόμιο, λίγα βήματα μπροστά από τους στρατιώτες, και γέλαγε, γέλαγε σαν χαζός. Μερικοί τον κοίταζαν παράξενα στην αρχή και κατόπιν αγριωπά. Το θεωρούσαν σαν βεβήλωση. Αυτός έκανε μορφασιμούς και κυρίως γελούσε κοροϊδευτικά, κουνώντας και τα χέρια του. Ακουγόταν και το κουδούνι. Κι ήταν ιδρωμένος, το γενάκι του έσταζε. Αυτό κράτησε λίγες στιγμές.

– Τι κάνεις εκεί, του είπε παραξενεμένη μια γυναικούλα του λαού κι έκανε το σταυρό της.

– Εγώ;... Δε βλέπεις;... της έκανε αυτός, Κοροϊδεύω!... και εξακολούθησε να γελάει.

– Δεν ντρέπεσαι, παλιάνθρωπε! Άπιστος είσαι;... Ό,τι κι αν είσαι, πήγαινε από κει... Κοίτα, δεν ντρέπεται!... του φώναξε και σταμάτησε.

Τότε αυτός, σήκωσε το χέρι του και το κουδούνι του αντήχησε. Κοίταξε τη γυναικούλα για λίγο επίμονα. Ύστερα της άρπαξε το χέρι απότομα και της το φίλησε.

– Μοιάζεις με τη μανούλα μου, της είπε γελώντας μ' ένα γέλιο αλλόκοτο.

Εκείνη τράβηξε βιαστικά το χέρι της.

– Άσε με κάτω... που θα μου φιλήσεις το χέρι, αδιάντροπε... αλήτη... ακούς εκεί...

– Πες, πες κι άλλα, μητερούλα! Δίκιο έχεις!... Πες κι άλλα.

Έγινε σούρουπο, μαζεύτηκε κόσμος, στήθηκε μεγάλο πηγάδι, Σπρώχνονταν, έκλεισαν το δρόμο. Αυτός τώρα δε γελούσε. Κοιτούσε απόμακρα, σοβαρά. Κι ξέσπασε ξανά σε γέλιο ακράτητο. Δίπλα του πολλοί γελούσαν.

Μια κοπελίτσα με πολλά χαίμαλιά και ακατάστατα μαλλιά, σκούνησε το συνοδό της, πατώντας στο χώμα το τοιγάρο της. Αυτός ήταν ένα αγόρι, που φορούσε κάτι σαν γιλέκο χωρίς μανίκια κι έμοιαζε περισσότερο με χοντρό πουκάμισο. Στα δυο του μπράτσα είχε τατουάζ.

– Ποιος είναι αυτός μωρέ, πλάκα έχει... τον ρώτησε.

– Ναι, ρε συ, είναι ο τρελός... ο τρελός της Station-Corner, θα τον ξέρεις μωρέ...

Εκείνη τη στιγμή έφτασε ορμητικός ένας αστυνομικός, εκτελώντας εντολή, όπως φάνηκε· τον άρπαξε απ' το γενάκι του, τον έσυρε μακριά, πέρα από το πηγάδι.

– Άντε απ' εκεί... το 'σκασες ή σ' άφησαν... Μη σε ξαναδώ στα μάτια μου...

Εκείνος παραπάτησε, γονάτισε, αλλά σηκώθηκε γρήγορα μουρμουρίζοντας.

– Όχι, όχι, ακόμη δε μ' έβαλαν μέσα...

Κι ύστερα δεν ξαναπήγε αμέσως στους άλλους, αλλά υψώνοντας το χέρι του και χτυπώντας το κουδούνι, πήγαινε προς το πίσω μέρος της εκκλησίας, περνώντας ανάμεσα από τα τραπεζάκια με τις προαμίτιες. Και τι δεν είχαν! Και του πουλιού το γάλα. Από πράγματα αναγκαία, καθημερινά, του σπιτιού, ίσαμε προφυλακτικά για το AIDS και αρκετά πορνοβιβλία, ανάμεσα στις σοβαρές ιστορικές μελέτες για την καταγωγή πολλών κοινωνικών φαινομένων. Κανείς δεν τού 'δωσε πια σημασία. Τον θεωρούσαν σαν κάτι καθημερινό, συνηθισμένο. Ελάχιστα τον κοίταζαν.

Άρπαξε από ένα καροτσάκι ένα βιβλίο, «Το βαθύ λαρύγγι». Το ξεφύλλιζε, κοιτώντας τις φανταχτερές φωτογραφίες του.

– Ωραίο βιβλίο, πόσο το πουλάς; ρώτησε το μεσόκοπο κύριο.

– Μόνο πεντακόσιες δραχμές.

– Μπα, γιατί τόσο φτηνό; Τζάμπα...

– Ναι, για να προωθήσουμε το βιβλίο, να διαβάσει ο κόσμος...

Το άφησε διακριτικά στο καροτσάκι και προχώρησε ως την άκρη του ναού στο ιερό του. Ακούμπησε το μέτωπό του στον τοίχο και κάτι έλεγε. Μουρμούριζε, παρακαλούσε, προσευχόταν, έκλαιγε. Κι ύστερα, σαν θυμωμένος, είπε δυνατά:

– Θε μου, αυτοί δεν ακούνε τίποτε. Δεν ξυπνάνε ούτε μ' όλα τα τροκάνια του Γιουσουρούμ.

Πέταξε το κουδούνι του μακριά σ' ένα δέντρο. Κι ο ίδιος χάθηκε μέσα στο πλήθος, που ακολουθούσε τη λιτανεία, γελώντας και κοροϊδεύοντας. Πέφτοντας όμως το κουδούνι απ' το δέντρο, βρόντηξε πάνω σ' ένα τραπεζάκι με «ενθύμια, δώρα, γυαλικά». Αυτός που τό 'χε, τά 'χασε στην αρχή, παραξενεύτηκε για την επίθεση από τον ουρανό. Του είπαν όμως οι άλλοι για τον τρελό. Κι αυτός άρχισε να τον ψάχνει ανάμεσα στο πλήθος. Πρόλαβε ένας χωροφύλακας και τον έπιασε. Τον πήγε στο Τμήμα. Τον κράτησαν ώσπου να τελειώσει η λιτανεία. Ύστερα τον απέλυσαν. Ο αστυνόμος τον απείλησε πως αν ξανάκανε αυτά τα τρελά, θα έλεγε στον εισαγγελέα να τον κλείσει μέσα. Αυτός ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

– Μπα, δεν το 'ξερα πως ο κύριος αυτός είναι τόσο πονόψυχος! Τους στρατιώτες αυτούς τους έστειλε ή εσύ;

Ο αστυνόμος αγρίεψε, του τράβηξε τα γένια και του 'βγαλε δυο τρίχες. Αναφοκοκκινισμένος τις κράτησε μπροστά στα μάτια του και του 'πε:

– Βλέπεις, θα σε σπάσω στο ξύλο... Χάσου από μπροστά μου.

Εκείνος τότε γελώντας τράβηξε μια τρίχα απ' τα γένια του, και την έδωσε στον αστυνόμο λέγοντας:

– Πάρ' την, να γίνουν τρεις... ιερός αριθμός!... Και βιάστηκε να κατεβεί. Οι σκάλες αντηχούσαν απ' το γέλιο του...

Αργά το βράδυ καθόταν σε μια γωνιά της Station-Corner. Μόνος σ' ένα τραπεζάκι έπινε διπλό ελληνικό καφέ σε χοντρό φλιντζάνι. Και κάπνιζε, κάπνιζε πολύ. Φορούσε πάλι εκείνο το χοντρό στρατιωτικό αμπέχονο. Δεν γελούσε, ούτε κοίταζε πλάι του, παρά μόνο αφηρημένα, ψηλά στο ταβάνι. Το ζευγάρι που τον είχε δει στη λιτανεία καθόταν απέναντί του.

Κάποια στιγμή τον πρόσεξαν. Κι ο νέος είπε στην κοπέλα του:

– Ρε συ, να ο τρελός της λιτανείας.

Η κοπέλα με βαριεστημένο ύφος, με άδειο βλέμμα, στράφηκε και τον κοίταξε.

– Α, ναι, έκανε... Τίποτ' άλλο.

Αυτός τους μειδίασε αθόρυβα. Ο νέος, αφού ψιθύρισε κάτι στην κοπέλα, σηκώθηκε, πήγε στο τραπεζάκι του και του είπε:

– Γειά ... με ξέρεις...

– Ναι, του απάντησε ο άλλος.

– Πού; Για μίλα ξεκάθαρα...

– Δεν ξέρω ακριβώς... Κι άρχισε ξανά να γελάει.

– Δε μου λες... έχεις τίποτε... καθαρό πράγμα...

Ο άλλος τον κοίταξε γελώντας χωρίς ν' απαντά.

– Ρε συ, με δουλεύεις;... Για κορόιδο με πήρες;...

– Ναι, ναι, μουρμούρισε και ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

Τον παράτησε ο άλλος και πήγε κοντά στο κορίτσι του. Ο τρελός, αφού ρούφηξε την τελευταία γουλιά, βγήκε, αλλά ξαναγύρισε, χωρίς μεγάλη καθυστέρηση.

– Κοίτα... είπε ο νεαρός στην κοπέλα. Ας φαίνεται χαζός, το παιχνίδι του παίζει... του συναφιού... βαποράκι είναι...

Εκείνος κάτι ψιθύρισε μόνος του. Σε λίγο σηκώθηκε και πήγε κοντά τους.

– Είπατε τίποτε;... ρώτησε.

– Όχι, ρε φίλε... Εσύ;

– Είμαστε όλοι χαμένοι... παράσιτα.

– Παράτα μας, ρε φίλε... δίνε του... άντε...

– Όχι, όχι, Σάκη, παρακαλούσε η κοπέλα. Πώς το 'πες αυτό;

– Ναι, αδερφούλα... άρχισε αυτός μισοτρεκλίζοντας. Είμαστε παράσιτα. Θα χαθούμε όλοι εμείς... Αμφιβάλλεις;

– Άιντε, ρε φίλε, στρίβε... του είπε ο νεαρός και τον έσπρωξε. Αυτός έπεσε σε μια μεταλλική καρέκλα και χτύπησε στα χείλη του. Μάτωσε, γέμισε το στόμα του αίμα. Έβγαλε χαρτομάντιλα και το καθάρισε. Κάθισε ξανά στο κάθισμά του, σαν να μην είχε γίνει τίποτε. Κάπνιζε πολύ κι έπινε απανωτούς καφέδες.

Ο νεαρός είχε ακουμπήσει το μέτωπό του στον ώμο της κοπέλας και κοιμόταν. Έτσι φαινόταν. Αυτή παρατηρούσε τον τρελό, καθώς αυτός κάτι έλεγε μόνος του και μειδιούσε. Η κοπέλα περίμενε να συνέλθει ο νεαρός για να μπορέσει να τον μεταφέρει να φύγουν. Ο τρελος γελούσε, καθώς κοιτούσε την κοπέλα. Κι αυτή τον κοιτούσε επίμονα, χωρίς να παίρνει το βλέμμα της, έτσι που οι άλλοι στη Station-Corner – μοναχικοί ή παρευόλες, πάντα λιγομίλητοι – να το παρατηρήσουν. Την κοπέλα φαίνεται να την απασχολούσε το γέλιο του. Κι ήταν αυτό, γέλιο; Κλάμα; Και τα δυο μαζί; Πάντως, αυτός ήταν ένας άλλος. Κι όχι σαν τους τρελούς που ήξερε. Έτσι, καθώς συναντιούνταν τα βλέμματα τους, σηκώθηκε αυτός και πήγε στο τραπέζακι της εξακολουθώντας να γελά και να την κοιτάζει.

– Αδερφούλα, χανόμαστε όλοι σου λέω. Άκουσέ με, παράσιτα!

Περιέφερε με τρυφερότητα το χέρι του στ' ακατάστατα μαλλιά της και ξανακάθισε στη θέση του.

Η Station-Corner είχε όνομα. Η αστυνομία έκανε κάπου κάπου ντου, έτσι για τα μάτια του κόσμου. Έξω βολτάριζαν συχνά με πολιτικά, αλλά όλοι τους ήξεραν.

Είχε προχωρήσει αρκετά η ώρα. Τα φώτα λιγοστά, το ανάλογο περιβάλλον. Ο Σάκης ξυπνούσε βαρύς, ζητούσε τσιγάρο απ' την κοπέλα. Αυτή του άναψε ένα και το έβαλε στο στόμα. Αυτός ξεχάστηκε, έτσι που έκαψε τα χείλη του. Η κοπέλα κοιτούσε τον τρελό, που εκείνη τη στιγμή μετρούσε κάτι χρήματα. Ένας από το διπλανό τραπέζι είπε στο Σάκη:

– Αυτός θα στο φάει το κορίτσι, είναι τύπος...

– Σιγά!... Κι ύστερα από λίγο: Κόψ' τη καμιά φορά, μωρ' αδερφέ μου, συνεχίζεις; Αυτός μου φαίνεται πως είναι...

Ο Σάκης σταμάτησε να μιλάει. Συνερχόταν, αλλά δεν μπορούσε ακόμη να κρατήσει το κορμί του. Τον είδε τον άλλο που πασπάτευε τα χρήματα. Σηκώθηκε, ακουμπώντας στις καρέκλες και κάνοντας θόρυβο. Πήγε κι έκατσε δίπλα του, αφού κοίταξε γύρω του να δει αν τον παρακολουθούσαν. Έβγαλε από μια μεσιανή τσέπη του μια κάμα, την ακούμπησε στο πάνω μέρος του χεριού του τρελού, δοκιμάζοντας να τον καρφώσει, και του είπε ψιθυριστά:

– Φίλε, ένα κάρτο ή αυτά που κρατάς.

Ο άλλος μισογελώντας τ' ακούμπησε στο τραπέζι. Τ' άρπαξε ο Σάκης και τα 'χωσε στην τσέπη του. Έγινε μικροσούσουρο. Λες και μεταδόθηκε με ηλεκτρικό ρεύμα, απότομα, σαν αστραπή. Ο Σάκης πήγε κοντά στην κοπέλα του, που κοιτούσε σαν χαμένη, την

έπιασε απ' το χέρι και προχώρησαν προς την έξοδο. Σηκώθηκε κι ο άλλος και γέλαγε, γέλαγε πολύ. Καθώς κοιτούσε την κοπέλα, είπε δυνατά τούτη τη φορά:

– Χανόμαστε, όλοι χανόμαστε... Παράσιτα...

Ο Σάκης, έτσι απότομα, αγρίεψε και πετώντας το τσιγάρο του στην κοπέλα, που δε φρόντισε να το πιάσει, ρίχτηκε στον τρελό. Απανωτές γροθιές στο πρόσωπο και στο στομάχι. Γονάτισε στα σκαλιά. Αίματα τρέχαν από τα μάγουλά του. Σκουπιζόταν. Μαζεύτηκαν πολλοί. Ο Σάκης κι η κοπέλα έφυγαν, χωρίς να βιάζονται. Ήρθε κι ο σεφ της καφετέρας θορυβημένος, αλλά δεν έλεγε τίποτε. Προσπαθούσε να πετάξει τον τρελό έξω. Τότε μπουκάρισαν δυο τρεις με πολιτικά.

– Τι έγινε εδώ; Τι συνέβη; ρώτησαν έντονα και πήγαν κοντά του, καθώς τον είδαν ματωμένο... Ποιος σε χτύπησε;

– Εμένα; Κανένας!... Να, έπεσα και κτύπησα στα σκαλιά...

Τον κοίταξαν καχύποπτα, αλλά και με περιφρόνηση.

– Το γνωστό τροπάρι... Μιλιά δεν παίρνεις!... είπε ένας.

– Έλα μαζί μου, του είπε και τον τράβηξε έξω.

Λένε πως στο Τμήμα τον κράτησαν λίγο και τον άφησαν. Αυτά μαθαίνονται.

– Σου πήρε χρήματα; τον ρώτησε ο αξιωματικός υπηρεσίας.

– Όχι, όχι...

– Και τα αίματα;...

– Γλίστρησα στα σκαλιά, σου είπα... Χανόμαστε... Παράσιτα... μουρμούριζε.

Όλα μαθεύτηκαν νωρίς νωρίς στην καφετέρια. Μερικοί το χάρηκαν που δεν μίλησε. Γι' άλλους έγινε περισσότερο ύποπτος· ήταν αλλιώτικος.

Όλοι περίμεναν αν θα 'ρχόταν έστω και αργά το βράδυ. Απ' το Ταγάρι είχαν βρει το Σάκη. Τον κουβάλησαν με την κοπέλα στο Τμήμα, όπου είχαν και τον τρελό.

– Να δούμε τώρα, τι θα πεις, απευθύνθηκε ο αστυνόμος στο Σάκη... Κι ύστερα, σχεδόν αμέσως:

– Τον γνωρίζεις αυτόν; Την κοπέλα;... ρώτησε τον τρελό. Αυτός έβαλε τα γέλια.

– Και βέβαια τους ξέρω... Καλά παιδιά... όμως χανόμαστε... όλοι.

Αναφοκοκκίνισε ο αστυνόμος, σηκώθηκε πάνω, πήρε το χάρακα και τον χτυπούσε στην παλάμη του.

– Βρε κατάλαβες τι ρωτάω;...

– Πώς... πώς... να, όμως... χανόμαστε.

Ξέσπασε τότε ο άλλος· κραδαίνοντας το χάρακα τους έσπρωξε και τους τρεις κατά τη σκάλα.

– Στο διάλογο... παλιοτόμαρα... παράσιτα...

Κι άλλα ακατανόητα μέσα από τα δόντια του.

– Α μπράβο, έτσι, τώρα το κατάλαβες... του αποκριθήκε ο τρελός, ξεκαρδισμένος στα γέλια. Κι έφυγε σχεδόν τρέχοντας... Οι άλλοι μέιναν λίγο πίσω.

Ύστερα απ' αυτό, μπερδεύτηκαν ακόμη περισσότερο. Κοίταζαν ο ένας τον άλλον αμίλητοι· η κοπέλα περισσότερο αφηρημένη. Αλλιώςτικός, αλλόκοσμος τρελός.

Πέρασαν απέναντι και πήγαν κατευθείαν στην καφετέρια. Τα συζήτησαν λεπτομερώς με τους άλλους... Κι έπεσαν οι πιο πολλοί σε συλλογή. Χωρίς να λένε τίποτε, περίμεναν αν θα ξαναεμφανιζόταν ο τρελός. Δεν πέρασε πολλή ώρα και να 'σου, φάνηκε στην είσοδο. Κάθισε στο γνωστό του τραπεζάκι και κάπνιζε, κάπνιζε συνέχεια. Κάπνιζε και γελούσε. Γελούσε σε όλους, ιδιαίτερα στην κοπέλα. Αυτή, όχι! Τον κοιτούσε χωρίς ν' ανοιγοκλείνει τα μάτια της.

Πέρασε έτσι κάμποση ώρα. Σηκώνεται τότε ο Σάκης, πάει κοντά του. Από κοντά και η κοπέλα. Αυτός τον κοιτούσε και γελούσε.

– Πες μου, βρε άνθρωπέ μου, ποιος είσαι;... Μου τη δίνεις! Το πιάνεις;...

– Τι να σου πω, ακόμη... ακόμη δεν ξέρω!... Θα σου πω... σαν μάθω...

Τους κοιτούσε και τους δυο τρυφερά. Έφερε την παλάμη του γύρω απ' τα άταχτα μαλλιά της κοπέλας. Τότε ο Σάκης του πιάνει με δύναμη τα δυο μπράτσα, τον τινάζει και του λείει έντονα:

– Μίλα ρε, βρίσε με... δείρε με... δώσ' μου γροθιές... να, να, εδώ στο πρόσωπο, μπουλιά δυνατή... δείρε με, ρε...

Ο άλλος έπαψε για λίγο να γελάει και τον ρώτησε ήρεμα:

– Να σε δείρω; Γιατί;...

– Καταλαβαίνεις... δείρε με, θέλω μια δικαιολογία, να ησυχάσω... Σ' έδειρα... να ησυχάσω...

Αυτός τον κοίταξε, γελώντας ξανά. Τότε ο Σάκης σήκωσε τη γροθιά του. Κι ετοιμάστηκε να την καταβάσει με δύναμη στο πρόσωπο του άλλου.

– Μη!... έσυρε φωνή η κοπέλα... Χανόμαστε!...

Κι έπεσε στη μέση. Τη χτύπησε στο πρόσωπο. Αυτή δεν είπε τίποτε. Έφερε την παλάμη της στο πρόσωπό της. Τό 'τριβε, έδειχνε να πονάει.

– Αρκεί που δεν τον χτύπησες!... μουρμούρισε.

Κι έμεινε να κοιτάζει επίμονα στην πόρτα, απ' όπου ερχόταν κελαρυστό το ακράτητο γέλιο του τρελού της Station-Corner.

Ο κ. ΜΑΚΗΣ

Είχε κτυπήσει το κουδούνι για την έκτη περίοδο, μπήκα στην τάξη μου για μάθημα και διαπίστωσα πως μερικοί μαθητές απουσίαζαν. Ψάχνω να τους βρω και τους ανακαλύπτω έξω στην αυλή του σχολείου να παρακολουθούν το ξεκίνημα του αυτοκινήτου του συνάδελφου Μάκη Ιερείδη. Τους φωνάζω να έλθουν στο μάθημα και σε απάντηση μου κάνουν νόημα να κάνω λίγη υπομονή. Σε λίγο έρχονται στην τάξη με την απογοήτευση ζωγραφισμένη στο πρόσωπό τους. Ρωτώ:

- Γιατί δεν μπήκατε έγκαιρα στην τάξη σας;
- Περιμέναμε να ξεκινήσει το αυτοκίνητό του ο κ. Ιερείδης.
- Τί το σπουδαίο έχει το ξεκίνημα του αυτοκινήτου του κ. Ιερείδη ώστε να καθυστερείτε το μάθημα;
- Είχαμε βάλει στοίχημα για το πού θα κτυπήσει.
- Εμείς λέγαμε πως θα κτυπήσει στη μοτόρα του κ. Γιασεμίδη.
- Ενώ εμείς λέγαμε πως θα κτυπήσει στο αυτοκίνητο του κ. Ρώσου.
- Τελικά σε ποιο από τα δυο κτύπησε; είπα εγώ.
- Δυστυχώς σε κανένα. Ξεκίνησε και έφυγε χωρίς να κτυπήσει.

Και όλοι με μια φωνή.

- Παράξενο, πολύ παράξενο.

Όχι δεν ήταν και τόσο παράξενο. Απλούστατα οι άλλοι συνάδελφοι έπαιρναν τα μέτρα τους. Έβαζαν τα αυτοκίνητα ή τις μοτόρες τους σε απόσταση ασφαλείας από το αυτοκίνητο του κ. Μάκη γιατί ήξεραν τον κίνδυνο.

Ο κ. Μάκης Ιερείδης δίδασκε γαλλικά σε ένα από τα σχολεία της μικρής μας πόλης. Ήταν γύρω στα πενήντα, ακριβώς δεν ξέρουμε, γιατί δεν μιλούσε ποτέ για την ηλικία του, ψηλός με ένα μικρό κύρτωμα στη ράχη που θα μπορούσε να εκληφθεί σαν μικρή καμπούρα, πράγμα που έκανε το Συμέο τον παπουτσή να του βγάλει το παράνομα «το καμήλι». Ήταν στρογγυλοπρόσωπος, αδύνατος με μια φωνή σαν καστράτο, λίγο πιο ψηλή από αυτή του τενόρου-άλτο, που θα μπορούσε να την πάρει κάποιος σαν φωνή κοντράλτας. Ο κ. Μάκης είχε περί πολλού τρία πράγματα. Την αριστοκρατική του καταγωγή και μόρφωση, την τρε-σικ εμφάνισή του και τη φωνή του. Τώρα ποια μπορεί να είναι η αριστοκρατική καταγωγή κάποιου στην Κύπρο, αφού όταν ανασκαλίσεις λίγο, και στις πιο σπουδαίες οικογένειες του τόπου, παππού ή προπάππου, θα βρεις ποδίνα και βράκα. Όσον αφορά τη μόρφωσή του είχε καταφέρει να μάθει λίγα γαλλικά στη Βηρυτό με διεισδυτικές σπουδές και τίποτε άλλο. Ήξερε όμως απέξω και ανακατωτά όλους τους μεγάλους μόδιστρους του κόσμου καθώς και τις τάσεις της μόδας αντρικής και γυναικείας, κυρίως της τελευταίας. Γι' αυτό και ήταν το αναπόσπαστο μέλος μιας παρέας πέντε ή έξη κυριών που είχαν για πρωταρχικό μέλημα της ζωής τους τη μόδα και την τσε-σικ εμφάνιση. Όσον αφορά τη φωνή του, η αλήθεια είναι πως τραγουδούσε και έψαλλε αρκετά καλά. Προσπαθούσε, βέβαια

να κάνει κάποια στριφογυρίσματα στη φωνή του που προκαλούσαν από θυμηδία μέχρι μικρά γελάκια σε όσους τον άκουαν. Με τέτοια φωνή που είχε φιλοδοξούσε να καθιερωθεί ψάλτης στον ιερό ναό της ενορίας του, πράγμα αδύνατο γιατί ήδη υπήρχαν ψάλτες τόσο δεξιός όσο και αριστερός. Εξάλλου η φωνή του ήταν τόσο ψιλή ώστε οι φωνές των παπάδων του ναού δεν μπορούσαν να συγχρονιστούν με τη δική του πράγμα που τους έκανε να δηλώσουν στην επιτροπή της εκκλησίας.

– Εμείς δεν μπορούμε να ψάλλουμε μαζί με τον κ. Μάκη. Οι φωνές μας δεν μπορούν να συγχρονιστούν, αυτός ψάλλει ψηλά, εμείς χαμηλά, δεν γίνεται.

Προσπάθησε τότε να πουλήσει την ωραία φωνή του στους άλλους δυο ιερούς ναούς της μικρής μας πόλης με αποτυχία όμως και στις δυο περιπτώσεις, για τον ίδιο πάντα λόγο. Την πολύ ψιλή φωνή του. Του έμειναν έτσι, πολλά απωθημένα, τα οποία έβγαζε προς τα έξω στις διάφορες συνεστιάσεις του σχολείου, όπου μετά από τη «φτωχολογιά» και «τα τρένα που φύγαν» θεωρούσε απαραίτητο να ψάλλει και το τροπάριο της Κασσιανής προς μεγάλη τέρψη των συναδέλφων.

Άφησα τελευταία την τρε-σικ εμφάνιση του κ. Μάκη Ιερείδη γιατί αυτή αποτελούσε για τον ίδιο το σπουδαιότερο στοιχείο της ύπαρξής του. Ο κ. Μάκης ήταν φανατικός οπαδός της μόδας όπως αυτή ερχόταν στη μικρή μας πόλη από την Ευρώπη μετά από πολλές ανακλάσεις. Μιλάμε πάντοτε για τη δεκαετία του 50 και όταν λέμε πως η μόδα ερχόταν στη μικρή μας πόλη μετά από πολλές ανακλάσεις εννοούμε πως αυτή μεταφερόταν από το Παρίσι, τη Ρώμη ή το Λονδίνο στην Αθήνα, από την Αθήνα στη Λευκωσία και από τη Λευκωσία κατευθείαν στη μικρή μας πόλη. Αν τώρα έχετε λάβει υπόψη σας τα μέσα επικοινωνίας και συγκοινωνίας της εποχής εκείνης θα πρέπει να έχετε σαφώς αντιληφθεί πως η μόδα ερχόταν σε μας, αφενός με καθυστέρηση ενός ή και δυο χρόνων και αφετέρου με διάθλαση. Μια διάθλαση που οφειλόταν στις διάφορες οπτικές γωνίες μέσα από τις οποίες έβλεπαν τη μόδα οι μόδιστροι και οι μόδιστρες των Αθηνών, της Λευκωσίας και τέλος της μικρής μας πόλης.

Ο κ. Μάκης ταξίδευε κάθε δυο ή τρία χρόνια στο Λονδίνο όπου είχε κάποιο μακρινό συγγενή ο οποίος είχε κάποιες σχέσεις με τη μόδα, ήταν δηλαδή βοηθός ράφτης σε κάποιο οίκο μόδας, έτσι κανείς μα κανείς δεν μπορούσε να αμφισβητήσει την εγκυρότητα των απόψεών του για το τι έπρεπε να φορεθεί. Οι γνώμες του και οι απόψεις του για τα θέματα μόδας αποτελούσαν θέσφατο για τις κυρίες με τις οποίες έκανε παρέα και φυσικά για όλες τις άλλες κυρίες της πόλης μας. Αυτά βέβαια συνέβαιναν όταν ο Μάκης ήταν 30 ή 40 χρόνων και οι επισκέψεις του στο Λονδίνο ήταν τακτικές, κάθε δυο ή τρία χρόνια. Σιγά-σιγά όμως η λατρεία που έδειχναν οι συντοπίτες του στην εισαγόμενη από αυτόν μόδα έκανε το μυαλό του να πάρει αέρα και να μη λαμβάνει καθόλου υπόψη του τις επιταγές των μεγάλων μόδιστρων της εποχής. Έφτασε στο σημείο να θέλει να καθιερώσει εκείνος τη μόδα σύμφωνα με τις δικές του ιδιοτροπίες και ιδιομορφίες. Γι' αυτό έχασε τους οπαδούς του στο θέμα αυτό και τα ρούχα που λάνσαρε τα φορούσε μόνο αυτός και ήταν απόηχοι τώρα, στη δεκαετία του 60, της μόδας του 40 με κάποιες παραλλαγές δικής του έμπνευσης. Κύριο χαρακτηριστικό των εμπνεύσεών του το φουλάρι στο λαϊμό με το οποίο είχε αντικαταστήσει τη γραβάτα που φορούσαν όλοι οι άλλοι.

Ο κ. Μάκης ήταν σχετικά εύπορος, ζούσε όμως σαν κάποιος με πολύ μέτρια εισοδή-

ματα αν όχι σαν κάποιος φτωχός. Ήταν πάρα πολύ τσιγκούνης. Στις συνηθειές του σχολείου του προσπαθούσε πάντα, να πληρώσει τα μισά από όσα πλήρωναν οι άλλοι, με δυο βασικές δικαιολογίες.

– Εγώ κάνω δίαιτα και γι' αυτό δεν πίνω ποτά. Γιατί λοιπόν να πληρώσω όσα και οι άλλοι;

– Εγώ σας τραγουδώ και σας ψυχαγωγώ, κυρίως όμως σας ψέλλω το τροπάριο της Κασσιανής και έτσι σας βοηθώ να ξεπερνάτε τις γήινες αδυναμίες σας και να ασχολείσθε με τα θεία.

– Άντε να κουρεύεσαι.

Ήταν η άπαντηση των συναδέλφων, μια συμβουλή που δεν λάμβανε καθόλου υπόψη της την πραγματικότητα, γιατί, μια και ο κ. Μάκης ήταν τσιγκούνης όπως έχουμε πει, είχε καταφέρει την αδελφή του τη Μαριάνθη να του κόβει τα μαλλιά του και έτσι ήταν, με το αζημίωτο, πάντοτε κουρεμένος και χτενισμένος στην τρίχα. Αυτά βέβαια μέχρι την εποχή που άρχισαν τα μαλλιά του να πέφτουν και να προκαλούν πολύ σοβαρό πρόβλημα στην εμφάνιση του φίλου μας που είχε περί πολλού το πλούσιο κατσαρό μαλλί του.

Ενώ όλοι οι συνάδελφοι, ακόμη και οι πιο φτωχοί, μπόρεσαν κατά το τέλος της δεκαετίας του 50 με αρχές της δεκαετίας του 60 να αγοράσουν είτε αυτοκίνητο είτε μοτόρα, ο κ. Μάκης είχε μείνει πιστός στο ποδήλατό του όχι από τσιγκουνιά, όπως πολύ δικαιολογημένα νομίζαμε όλοι μας, παρά γιατί, κατά τις δηλώσεις του, το ποδήλατο το ήθελε για σκοπούς γυμναστικής. Ωστόσο όποτε βρισκόταν συνάδελφος να τον πάρει με το αυτοκίνητό του στο σχολείο αυτός δεχόταν την προσφορά ευχαρίστως, ξεχνούσε προς στιγμή τη γυμναστική και σχολίαζε.

– Θα σου κάνω το χατίρι να έλθω μαζί σου. Τη γυμναστική με το ποδήλατό μου θα την κάνω το απόγευμα.

Οι κακές γλώσσες λένε πως το απόγευμα ξεχνούσε να κάνει τη ποδηλατογυμναστική του.

Μόλις έφτασε στο σχολείο προσπαθούσε να μάθει ποιος συνάδελφος σχολνούσε την ίδια περίοδο μαζί του για να του ζητήσει να τον πάρει μαζί του.

Έτσι διαπίστωσε με μεγάλη του χαρά πως θα μπορούσε να πηγαίνει στο σχολείο με αυτοκίνητο χωρίς να χρειαστεί ν' αγοράσει δικό του. Πήρε λοιπόν σαν δεδομένο πως όλο και κάποιος συνάδελφος θα τον έπαιρνε στο σχολείο και μετά κάποιος άλλος θα τον πήγαινε πίσω. Αυτό συνεχίστηκε για μερικές βδομάδες μέχρις ότου οι συνάδελφοι άρχισαν να δυσανασχετούν μαζί του. Ο φίλος μας είχε καταντήσει τσιμπούρι, κατά την έκφραση των συναδέλφων, στην προσπάθειά του για την μεταφορά του από το σπίτι του στο σχολείο και πίσω πάλι. Όταν μάλιστα συνέβηκε μερικές φορές να καθυστερήσουν συνάδελφοι λόγω του κ. Μάκη και να υποστούν τις παρατηρήσεις του γυμνασιάρχη, τότε αρνήθηκαν ομαδικώς τη μεταφορά του, οπότε αυτός βρέθηκε στη δυσάρεστη θέση να αναγκαστεί να αγοράσει αυτοκίνητο και να ξοδέψει έτσι τα πολύτιμα λεφτά του. Το πώς και γιατί συνέβηκε να αργήσουν για το σχολείο θα πρέπει να το πούμε, προτού φτάσουμε στην αγορά του αυτοκινήτου από τον κ. Μάκη που και αυτή έχει την πλάκα της.

Ήταν η σειρά του κ. Χριστοδουλίδη να μεταφέρει τον κ. Μάκη στο σχολείο. (Όπως ακριβώς στους «Φοιτητές» του Ξενόπουλου, ο αιώνιος φοιτητής, είχε κανονίσει κάθε μέρα να τον σιτίζει κάποιος από τους άλλους φοιτητές, έτσι και ο κ. Μάκης που είχε δει το έργο πιο παλιά, ονόμαζε αυτούς που τον μετέφεραν όχι με το όνομά τους παρά με το όνομα της μέρας κατά την οποία θα είχαν την ευτυχία να τον μεταφέρουν. Έλεγε ο Χριστοδουλίδης είναι η Δευτέρα μου, ο Αργυρού είναι η Τρίτη μου, ο Ιωάννου είναι η Τετάρτη μου κλπ.). Ήταν λοιπόν η μέρα του κ. Χριστοδουλίδη να έχει την τιμή να μεταφέρει τον κ. Μάκη· Δευτέρα πρωί. Φτάνει λοιπόν αυτός στο σπίτι του κ. Μάκη, χτυπά το κουδούνι και τον βλέπει να εμφανίζεται στο κεφαλόσκαλο έχοντας ένα φιλέ πάνω στα ατίθασα κατσαρά μαλλιά του και να του λέει με την ψιλή σαν «καστράτο» φωνή του.

– Δυο λεπτά μόνο.

– Μάκη μου αργήσαμε.

– Δυο λεπτά μόνο και φτάνω, εξάλλου εγώ δεν έχω μάθημα την πρώτη περίοδο.

– Εγώ όμως έχω.

– Μην φοβάσαι θα προλάβουμε.

Πέρασαν δυο, πέρασαν πέντε λεπτά και ο κ. Μάκης δεν ήταν έτοιμος ακόμη, έτσι ο Χριστοδουλίδης χτύπησε ξανά το κουδούνι.

– Έρχομαι σε δυο λεπτά σου είπα.

– Έχουν ήδη περάσει πέντε.

– Εγώ σου είπα δυο λεπτά και το εννοώ. Καθυστερώ γιατί αναγκάζομαι να διακόπτω την τουαλέτα μου για να σου μιλώ.

Πράγματι σε άλλα δυο λεπτά εμφανίζεται ο κ. Μάκης άψογα ντυμένος, παρφουμαρισμένος, με την τσάντα υπό μάλης να κατεβαίνει με μεγαλοπρέπεια τη σκάλα του σπιτιού του. Ακόμη ένα λεπτό καθυστέρηση σύνολο οκτώ λεπτά. Οκτώ λεπτά καθυστέρηση λόγω κ. Μάκη και άλλα πέντε λόγω τροχαίας (παίζει μεγάλο ρόλο το πρωί ο χρόνος εκκίνησης για τη δουλειά, γιατί όλοι ξεκινούν την ίδια ώρα), σύνολο λεπτά δεκατρία, αριθμός κακός που έκανε το γυμνασιάρχη έξω φρενών. Την άλλη μέρα ήταν η σειρά του κ. Αργυρού να μεταφέρει τον κ. Μάκη. Μετά τα χθεσινά αυτός καθυστέρησε μόνο πέντε λεπτά, έτσι έφτασαν ακριβώς την ώρα που χτυπούσε το κουδούνι πράγμα που προκάλεσε τα άγρια βλέμματα του γυμνασιάρχη. Την Τετάρτη και την Πέμπτη δεν υπήρξε καθυστέρηση και τα πράγματα κύλησαν ομαλά. Την Παρασκευή είχα σειρά εγώ, που υπέστην όσα έπαθε ο κ. Χριστοδουλίδης τη Δευτέρα, καθυστέρηση, φωνές από τον Γυμνασιάρχη, καζούρα από τους συναδέλφους. Το Σάββατο ήταν η σειρά του κ. Φράγκου να μεταφέρει τον κ. Μάκη. Πάλι καθυστέρηση, πάλι φωνές. Όταν την επόμενη βδομάδα φάνηκε πως δεν είχε σκοπό να αλλάξει τρόπο ο κ. Μάκης, εμείς οι παθόντες, αφού συνήλθαμε σε σύσκεψη, αποφασίσαμε να σταματήσουμε τη μεταφορά του κ. Μάκη ο οποίος και επανήλθε στη χρήση του ποδηλάτου και βρήκαμε και εμείς οι παθόντες την ησυχία μας. Μας είπε μάλιστα.

– Ευτυχώς που δεν με παίρνετε μαζί σας, είχα αρχίσει να βάζω βάρος. Σκεφτήκαμε λοιπόν όλοι μας μετά από αυτή τη δήλωση του φίλου μας πως θα ησυχάσουμε. Κούνια

που μας κούναγε. Σε λίγες μέρες αφού είδε και απέιδε ο κ. Μάκης και αφού έφαγε κάμποση βροχή στην προσπάθειά του να πηγαινόερχεται με το ποδήλατο, άλλαξε γνώμη για τα αυτοκίνητα και μας ανακοίνωσε:

- Θα αγοράσω αυτοκίνητο.
- Τι να το κάνεις το αυτοκίνητο, αφού δεν ξέρεις να οδηγείς;
- Θα με μάθετε εσείς.
- Να πας σε σχολή οδηγών.

- Τέτοια σχολή δεν υπάρχει στη μικρή μας πόλη και εξάλλου έχω περισσότερη εμπιστοσύνη σε σας παρά σε οποιονδήποτε άλλο.

Άρχισε έτσι μια χωρίς τέλος συζήτηση σε όλες τις συντροφικές στις οποίες τύχαινε να βρεθεί ο κ. Μάκης.

- Τι λέτε να αγοράσω καινούριο ή μεταχειρισμένο;

- Εγώ νομίζω πως στην αρχή μια και δεν ξέρεις να οδηγείς καλύτερα να πάρεις μεταχειρισμένο.

Είπε ένας.

- Όχι καλύτερα να πάρεις καινούριο γιατί έτσι όπως είσαι πρωτάρης το μεταχειρισμένο θα το χαλάσεις πολύ σύντομα.

Έλεγαν, έλεγαν και τελειωμό δεν είχαν, άλλος το μακρύ του και άλλος το κοντό του. Όλοι είχαν κάποια γνώμη άλλος υπέρ και άλλος κατά. Πολλοί έπαιρναν μέρος στη συζήτηση έτσι για πλάκα. Άρχισαν μάλιστα να συζητούν και για τη μάρκα του αυτοκινήτου. Μιλούσαν για όλες σχεδόν τις μάρκες αυτοκινήτων που υπήρχαν τότε στην αγορά. Άλλοι εξεθείαζαν το ένα, άλλοι το άλλο. Μερικοί έλεγαν για τα κακά του ενός, κάποιοι άλλοι για τα του άλλου. Όλοι νόμιζαν πως θα μπορούσαν να επηρεάσουν τον κ. Μάκη στην απόφαση του αυτοκινήτου. Ξεχνούσαν πως το μόνο πλάσμα στον κόσμο που μπορούσε να επηρεάσει τον κ. Μάκη ήταν η αδελφή του η Μαριάνθη που δεν είχε κάνει παιδιά και είχε το Μάκη σαν το παιδί της, της έπεφτε λίγο μεγάλος βέβαια αλλά αυτό δεν είχε σημασία. Απεφάνθη λοιπόν η Μαριάνθη.

- Θα πάρεις Φιάτ.

Τώρα γιατί Φιάτ ούτε η ίδια ήξερε να πει. Κάπου άκουσε να μιλούν για Φιάτ. Θυμόταν μάλιστα πως το μοναδικό αυτοκίνητο που κυκλοφορούσε στη μικρή μας πόλη κατά τη δεκαετία του '30 ήταν του δημάρχου του κ. Φιλιππίδη και πως αυτό ήταν Φιάτ. Αφού λοιπόν ο δήμαρχος είχε Φιάτ μόνο Φιάτ θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις αυτοκινητιστικές φιλοδοξίες της κ. Μαριάνθης. Και αγόρασε ο φίλος μας ένα μεταχειρισμένο Φιάτ δέκα χρόνων και μας είπε.

- Πήρα μια κούκλα.
- Επί τέλους θα παντρευτείς;
- Όχι καλέ, το αυτοκίνητό μου είναι κούκλα.

Μας δήλωσε με τη λεπτή φωνή του που είχε ανέβει σε ακόμη πιο ψηλούς τόνους από τη συγκίνησή του, για την αγορά του αυτοκινήτου.

Όπως καταλαβαίνετε, για βδομάδες ολόκληρες, το κύριο θέμα κουτσομπολιού στη μικρή μας πόλη ήταν το αυτοκίνητο του κ. Μάκη Ιερειδή και κυρίως ο τρόπος με τον οποίο το οδηγούσε. Ναι το οδηγούσε, έστω και χωρίς κανονική άδεια, έστω και χωρίς να ξέρει. Έβγαλε άδεια μαθητευόμενου και είτε από τσιγκουνιά είτε από περηφάνια δεν ήθελε να πάει στο μοναδικό άνθρωπο που έκανε το δάσκαλο για οδηγούς αυτοκινήτων. Οι περισσότεροι από τους γνωστούς και φίλους του είχαν καταλήξει πως το έκανε από τσιγκουνιά. Τέλος πάντων. Στην αρχή φορτωνόταν στους διάφορους συναδέλφους του για να του δείξουν πως να μάθει να οδηγεί. Όταν αυτοί, ένας-ένας και αφού κινδύνεψαν να σκοτωθούν αρνήθηκαν πλέον την τιμή να δείξουν τις τεχνικές της οδήγησης στον κ. Μάκη, αυτός κατέληξε στο μοναδικό δάσκαλο οδηγήματος το Φοίβο. Τώρα ο Φοίβος έτυχε να έχει κόρη μαθήτριά στην τάξη που δίδασκε ο Μάκης γαλλικά κι έτσι ο τελευταίος σκέφτηκε και πρότεινε στο Φοίβο.

– Άκουσε να δεις Φοίβο, θα μου κάνεις εσύ μαθήματα αυτοκινήτου και εγώ θα δίνω μαθήματα γαλλικών στην κόρη σου. Σύμφωνα;

– Σύμφωνα.

Είχαν βέβαια συμφωνήσει στην ανταλλαγή υπηρεσιών, όμως η μεν κόρη του Φοίβου ήταν μια μάλλον καλή μαθήτριά και δεν είχε ανάγκη από ιδιαίτερα μαθήματα, ο δε κ. Μάκης αποδείχτηκε σχεδόν ανεπίδεκτος στο να μάθει να οδηγά. Όλη τη ζωικότητά του και την εφευρετικότητά του τα ξόδευε στα θέματα μόδας, έτσι δεν μπορούσε να σκεφτεί οτιδήποτε άλλο.

Κάποια λοιπόν μέρα, αφού η υπομονή του Φοίβου έφτασε σε σημείο εκρήξεως, είπε στο Μάκη.

– Κύριε Μάκη η συμφωνία μας είναι άκυρη γιατί η μεν κόρη μου μαθαίνει τα γαλλικά, εσύ δε, πιθανόν λόγω ηλικίας, δυσκολεύεσαι πολύ να μάθεις αυτοκίνητο.

Ούτε η ακύρωση της συμφωνίας, ούτε η διαπίστωση πως δυσκολεύεται να μάθει αυτοκίνητο ενόχλησαν τον κ. Μάκη. Εκείνο που πολύ τον ενόχλησε, όπως σίγουρα έχετε καταλάβει, ήταν η αναφορά του Φοίβου στην ηλικία του. Γιατί ναι μεν ο Μάκης ήταν πενήντα χρονών, ήθελε, όμως να εμφανίζονται για 38. Έτσι διαλύθηκε η συμφωνία και ο κ. Μάκης αναγκάστηκε να πληρώνει για να μάθει αυτοκίνητο πράγμα που πολύ τον στενοχώρησε. Ο Μάκης τώρα, μετά την ακύρωση της συμφωνίας με το Φοίβο και αφού αναγκάστηκε να πληρώνει για να μάθει, άρχισε να ενδιαφέρεται πραγματικά στο να μάθει αυτοκίνητο, πράγμα που τελικά κατάφερε κατά την τέταρτη εξέτασή του από τους εξεταστές του Υπουργείου Συγκοινωνιών, πέντε ολόκληρους μήνες μετά που αγόρασε το μεταχειρισμένο Φιάτ. Στο μεταξύ οδηγούσε με την άδεια μαθητευόμενου, πράγμα που απαγορευόταν, χωρίς καμιά ανεπιθύμητη συνέπεια, και αυτό γιατί οι περισσότεροι αστυνομικοί της τροχαίας ήσαν κάποτε μαθητές του και του κρατούσαν χατήρι.

Όπως είπαμε και πιο πριν το αυτοκίνητο που αγόρασε ο κ. Μάκης ήταν Φιάτ, δέκα περίπου χρόνων. Τα δέκα αυτά χρόνια άφησαν τα σημάδια τους στο μικρό αυτοκίνητο. Ανάμεσα στα διάφορα κακά που είχε αυτό ήταν και το ότι η εξάτμιση του είχε χαλάσει τε-

λείως, πράγμα που ήταν αδύνατο να καταλάβει ο Μάκης. Νόμιζε πως όλα τα αυτοκίνητα πρέπει να κάνουν τόσο μεγάλο θόρυβο για να διώχνουν τους πεζούς από το δρόμο τους. Έτσι όταν οι κάτοικοι της μικρής μας πόλης άκουγαν να περνά αυτοκίνητο και να κάνει πολύ μεγάλο θόρυβο καταλάβαιναν περί τίνος επρόκειτο και έλεγαν.

– Περνά ο κ. Μάκης.

Ο μόνος που δεν άκουε το θόρυβο ήταν ο συνάδελφος Χατζηνικολάου που ήταν λίγο περήφανος στα αυτιά (θεόκουφος). Πράγματι μια μέρα που το δικό του αυτοκίνητο ήταν χαλασμένο, προσφέρθηκε ο κ. Μάκης να τον μεταφέρει στο σπίτι του μια και είχαν τελειώσει και οι δυο την πέμπτη περίοδο. Ο κ. Χατζηνικολάου τώρα για να τον ευχαριστήσει σχολίασε.

– Οδηγάς πολύ καλά Μάκη μου και το αυτοκίνητό σου είναι εντελώς αθόρυβο. Την άλλη μέρα ο Μάκης θεώρησε καθήκον του να ενημερώσει τους συναδέλφους του για τα σχόλια του κ. Χατζηνικολάου.

– Ακούσατε τι μου είπε ο συνάδελφος;

– Τι σου είπε;

– Είπε πως οδηγώ πολύ καλά και πως το αυτοκίνητό μου είναι αθόρυβο. Και ένας κακεντρέχεστατος συνάδελφος είπε:

– Όσο δίκαιο έχει στη διαπίστωση, πως το αυτοκίνητό σου είναι αθόρυβο, το ίδιο δίκαιο έχει και στην άλλη πως δηλαδή οδηγάς καλά.

Όλοι όσοι άκουσαν ξέσπασαν σε πιηχτά γέλια. Εδώ πρέπει να πούμε πως αρκετές φορές προσπάθησε ο Μάκης να πείσει συναδέλφους του να μπουν στο αυτοκίνητό του, όμως όλοι πάντοτε έβρισκαν κάποιες προφάσεις για να αποφύγουν τον κίνδυνο. Γιατί πραγματικά το οδήγημά του ήταν δημόσιος κίνδυνος.

Ο Μάκης είχε μείνει ανύπαντρος μέχρι τα 55 του χρόνια. Όταν ήταν μικρός έτυχε να του κάνουν αρκετά προξενιά, τα οποία όμως, για να τον α ή τον β λόγο, είχαν όλα ναυαγήσει. Ο ίδιος δήλωνε στους συναδέλφους του και στις κυρίες της συντροφιάς του πως για να παντρευτεί θάπρεπε η νύφη να είναι όμορφη. Γιατί εσύ είσαι; έλεγαν μεταξύ τους οι συνάδελφοί του, μπροστά του όμως συμφωνούσαν πως μια και εκείνος ήταν «καλλονός» θάπρεπε και η νύφη να είναι καλλονή. Οι κυρίες, βέβαια, της συντροφιάς του συμφωνούσαν τόσο μπροστά του όσο και πίσω του. Ακόμη η νύφη θάπρεπε να είναι μορφωμένη και έξυπνη. Και πάλιν οι συνάδελφοί του σχολίαζαν πως αφού ο ίδιος ούτε μορφωμένος ήταν ούτε έξυπνος, γιατί να θέλει τη νύφη με αυτά τα προσόντα; Τέλος την ήθελε από αριστοκρατική οικογένεια. Ο ίδιος έλεγε πως η δική του οικογένεια ήταν αριστοκρατική μια και είχε μακρινό θείο στο Λονδίνο. Οι νύφες όμως που παρουσιάζονταν για το Μάκη τύχαινε να μην έχουν όλα αυτά τα προσόντα που αυτός απαιτούσε. Η μια ήταν λίγο μεγαλούτσικη, την περνούσε ο Μάκης μόνο πέντε χρόνια, ενώ την ήθελε κατά δέκα χρόνια μικρότερη του, η άλλη δεν είχε αριστοκρατική καταγωγή, μια άλλη δεν ήταν όμορφη, και κάποια άλλη δεν ήταν αρκετά μορφωμένη κλπ. Έτσι έφτασε στα 55 του, χωρίς να έχει βρει την κατάλληλη νύφη. Ήταν τώρα πια ένα σωστό γεροντοπαλίκαρο με τη φαλάκρα του, με τα γεροντόπαχά του, με τα προβλήματα υγείας του, με όλα δηλαδή εκείνα που

έρχονται μαζί με τα χρόνια γιατί, όπως είναι γνωστό, *ου γαρ έρχεται μόνον*. Παρόλα αυτά ο Μάκης συνέχιζε να λέει πως τα προξενιά πηγαينوέρχονταν, όμως αυτός ήταν δύσκολος. Η αλήθεια είναι πως τα προξενιά είχαν από χρόνια σταματήσει. Πότε-πότε εμφανιζόταν κάποια σιτεμένη γεροντοκόρη η οποία λιγουρευόταν τα λεφτά και τα οικοπέδα του Μάκη, όμως αυτός την έβρισκε πολύ γριά και το πράγμα σταματούσε προτού καν αρχίσει.

Η ευκαιρία της ζωής του κ. Μάκη παρουσιάστηκε στα 58 του χρόνια. Έγινε πρόξενος στη Στοκχόλμη. Το πώς ακριβώς έγινε το μεγάλο αυτό γεγονός θα προσπαθήσω να το εξηγήσω αμέσως.

Όπως έχω γράψει πιο πριν ο κ. Μάκης ήταν πολύ περήφανος για την αριστοκρατική του καταγωγή. Ένοιωθε πως ήταν πολύ πιο ψηλά από οποιονδήποτε άλλο στη μικρή μας πόλη. Μόνο με δυο οικογένειες δεχόταν σύγκριση. Την οικογένεια του παλιού δημάρχου και αυτήν ενός πρώην βουλευτή. Ένα μόνο πράγμα μπορούσε μερικές φορές να κάνει ώστε η μύτη του για την καταγωγή του να πέφτει κάπως και αυτό ήταν η ύπαρξη μιας δεύτερης ξαδέρφης του, η οποία άγνωστο πως, είχε καταντήσει να ξενοδουλεύει. Μα είναι ποτέ δυνατόν συγγένισσα του κ. Μάκη να ξενοδουλεύει; Και όμως ήταν. Τόσο πολύ μάλλον είχε στενοχωρηθεί ο κ. Μάκης, όταν το γεγονός ήλθε για πρώτη φορά στην αντίληψή του, ώστε λιποθύμησε, ο συνάδελφος που με κακεντρέχεια του το είπε δεν ήξερε τι να κάνει. Η ύπαρξη αυτής της ξαδέρφης ήταν θέμα ταμπού για το Μάκη. Είχε απαγορεύσει σε όλους τους γνωστούς και φίλους να του μιλάνε για το μαύρο πρόβατο της οικογένειάς του, τη Ροδάνθη. Έτσι, οι φίλοι του έμειναν με το στόμα ανοικτό όταν τον άκουσαν μια μέρα να λέει:

– Ξέρετε, έστειλα στην ξαδέερφη μου τη Ροδάνθη λίγα παφίτικα λουκάνικα και λίγα αιγινά χαλούμια.

Τώρα οι φίλοι του κοιτούσαν ο ένας τον άλλο και δεν ήξεραν τι να πουν, οπότε η εξήγηση ήλθε με την ακόλουθη δήλωση του Μάκη.

– Η ξαδέερφη μου η Ροδάνθη έγινε συνοδός της γυναίκας του πρωθυπουργού μας.

Από τότε οι σχέσεις του Μάκη με την ξαφέρφη του αναβαθμίστηκαν αισθητά, και κάθε φορά που αυτός έβρισκε ευκαιρία δεν παρέλειπε να αναφερθεί στην αγαπημένη του ξαδέερφη. Μιλούσαν, ας πούμε, για τα μαθήματα στο σχολείο και για το τι θα κάνουν με τους αδύνατους μαθητές και ο Μάκης έλεγε, πράγματα εντελώς άσχετα.

– Ξέρετε, η ξαδέερφη μου ήταν άριστη μαθήτρια, όμως οι τότε συνθήκες, δεν της επέτρεψαν να πάει μπροστά.

Μιλούσαν για την παραγωγή των σταφυλιών και ο Μάκης έλεγε.

– Η ξαδέερφη μου έχει ένα πολύ καλό αμπέλι στο χωριό της. Μιλούσαν για τις νέες τάσεις της γυναικείας μόδας και ο Μάκης έλεγε.

– Η ξαδέερφη μου παρήγγειλε μια τουαλέτα στην Αθήνα.

Μερικοί από τους φίλους του ήθελαν πολύ να του πουν.

Άντε στον αγύριστο και συ και η ξαδέερφη σου, δεν το έκαναν όμως για να μη χαλάσουν την παρέα.

Οι πολύ καλές σχέσεις του Μάκη με την ξαδέρφη του, που είχαν σαν αφετηρία της την εργοδότηση της τελευταίας στο πρωθυπουργικό μέγαρο, έκαναν πραγματικότητα κάτι που ο Μάκης δεν είχε ονειρευτεί ούτε στα πιο τρελά του όνειρα, ούτε ακόμα όταν τον έπιαναν οι μεγαλομανίες του και φανταζόταν τον εαυτό του, είτε διευθυντή σχολείου να βασανίζει τους καθηγητές του, είτε έπαρχο στην επαρχία του, να δίνει δεξιώσεις με τις οποίες θα κατέπλησσε τα πλήθη. Τώρα με τη βοήθεια της ξαδέρφης αποσπάστηκε από τα σχολεία και διορίστηκε πρόξενος στην πρεσβεία μας στη Στοκχόλμη. Τώρα τι μπορούσε να προσφέρει στη Στοκχόλμη αφού ούτε σουηδικά ήξερε ούτε από διπλωματία σκάμπιζε, μόνον αυτοί που τον διόρισαν ήξεραν. Τι κι αν δεν ήξερε σουηδικά, αυτός είχε μπάριμπα στην Κορώνη, ή μάλλον ξαδέρφη στο πρωθυπουργικό μέγαρο. Η ουσία παρέμενε μία, ο Μάκης έγινε πρόξενος στη Στοκχόλμη και από εκεί θα βοηθούσε τους Κυπρίους φοιτητές στη Σουηδία. Τώρα, είτε ο Μάκης, που τα όνειρά μου έχουν πραγματοποιηθεί δεν ζητώ τίποτε άλλο από τη ζωή, μόνο να βρω μια καλή σύζυγο. Αυτό όμως ήταν αδύνατο μια και ο Μάκης είχε σιτέψει για καλά.

Η χαρά του για την προαγωγή του σε πρόξενο ήταν τόσο μεγάλη που στο τέλος έπαθε καρδιακή προσβολή από τη μεγάλη συγκίνηση και απεβίωσε.

Στην κηδεία του, κατά την οποία προέστη ο μητροπολίτης της μικρής μας πόλης, είχε έλθει ολόκληρο το υπουργικό συμβούλιο και φυσικά και ο πρωθυπουργός. Η κηδεία του Μάκη έγινε με κάθε μεγαλοπρέπεια και για μήνες ολόκληρους ήταν το θέμα των συζητήσεων στις διάφορες συγκεντρώσεις. Άλλοι μιλούσαν για το λόγο που έβγαλε ο Πρωθυπουργός, άλλοι για το πόσο όμορφα ήσαν τα μοντελάκια που φορούσαν οι κυρίες των υπουργών και άλλοι για τις όμορφες μαύρες γραβάτες των διαφόρων μεγαλοουσιάνων που έτρεξαν να παραστούν, αφού θα ήταν παρών και ο πρωθυπουργός.

Ο Μάκης έκανε έστω και για λίγο, έστω και με το θάνατό του, τη μικρή μας πόλη κέντρο της Κύπρου.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

ΒΕΒΑΙΩΣΗ

*Ξέρω πώς μάταια τραγουδῶ τὸ ἱστορικὸ μας φῶς
Ἐκεῖνο στὸ λευκὸ ἄρωμα τῆς παρρησίας
τοῦ ἑλληνικοῦ μας παρελθόντος.*

*Πολύ μᾶς ἔπνιξε ὁ ὀρίζοντας
μὲ ξένες φωνασκίες.*

*Ὅστοςο θὰ ὑπογράφω ἑλληνικὰ τὴν ἀναχώρησή μου ἐγὼ
Ἕλληνας ἀπροσκύνητος τῆς Κύπρου.*

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ

Ήταν παιδούλα και η γιαγιά της, η μητέρα της μαμάς της, σε μια επίσκεψή τους, η γιαγιά την ανέβασε στο πρεβάζι του παραθύρου του σπιτιού της και της έδειξε τις φουντωτές ελιές που σχημάτιζαν ελαιώνα στο βόρειο σημείο του σπιτιού της. Μοιάζει με τον ελαιώνα πούχαμε στην πατρίδα της είπε.

– Και πού είναι η πατρίδα σου, γιαγιά;

Εκείνη την κοίταξε με αγάπη και της έδωσε ένα πεταχτό φιλί. Στη Λαγκάδα της Κωνσταντινούπολης, απάντησε η όμορφη γιαγιά και σκούπισε ένα δάκρυ που δεν πρόλαβε να κυλήσει στο μάγουλό της. Εδώ γιαγιά δεν είναι η πατρίδα σου; Ξαναρώτησε η μικρή εγγονή.

– Όχι παιδί μου, εδώ είμαστε πρόσφυγες και το σπίτι αυτό είναι προσφυγικό. Το δικό μας σπίτι είναι εκεί στη Λαγκάδα της Μικρασίας κι είχε ένα μεγάλο ελαιώνα στην αριστερή πλευρά του λίγο πριν μπεις στην εξώπορτα.

– Ήταν μεγάλο σπίτι, γιαγιά;

– Μεγάλο αγάπη μου, δίπλα· στο ισόγειο ήταν το καθιστικό με τους καναπέδες ολόγυρα και το τζάκι στη γωνιά με τη μεγάλη κουζίνα στο πλάι και στο ανώι βρισκόνταν τα υπνοδωμάτια.

– Και γιατί το αφήσατε αυτό το μεγάλο σπίτι και ήρθατε σ' αυτό το μικρό, γιαγιάκα;

– Γιατί μας έδιωξαν οι Τούρκοι και το πήραν αυτοί, έγινε πόλεμος παιδί μου πού να στα λέω τώρα... Η εγγονή σταμάτησε τις ερωτήσεις και κατέβηκε από το πρεβάζι του παραθύρου γιατί η μαμά της τους φώναξε ότι το ριζόγαλο ήταν έτοιμο, το ίδιο και ο καφές που έφτιαξε.

Στο μικρό καθιστικό η μαμά της περίμενε και είχε στρώσει καθαρό τραπεζομάντηλο στο τετράγωνο τραπέζι που χρησίμευε και για το φαγητό τους. Η γιαγιά ήταν χήρα με τέσσερα ορφανά· ήρθε στην Ελλάδα και προσπάθησε με νύχια και με δόντια να μεγαλώσει τα παιδιά της, η μεγαλύτερη ήταν η μαμά της. Όμως χήρεψε κι αυτή νέα και ήρθε να μείνει με τη γιαγιά. Τα άλλα της παιδιά παντρεύτηκαν και πήγαν στα σπίτια τους λίγο μακρύτερα από το προσφυγικό σπίτι της γιαγιάς μας. Μετά η όμορφη μεσόκοπη γιαγιά η λυγερόκορμη αρρώστησε και τη χάσαμε πολύ γρήγορα. Εγώ λυπήθηκα πολύ και πριν με πάρει ο ύπνος έκλαιγα για πολλές μέρες κάτω από τα σκεπάσματα.

Τα χρόνια πέρασαν και ήρθε η στιγμή που θα πήγαινα στο δημοτικό σχολείο που ήταν στη γειτονιά μας. Λίγο πιο πάνω από μας είχαν νοικιάσει ένα διόροφο σπίτι και τόχαν μετατρέψει σε δημοτικό σχολείο, ήταν το πέμπτο δημοτικό σχολείο της περιοχής μας. Η δασκάλα μας η κυρά Βασιλική ήταν πολύ αυστηρή και κρατούσε μια μεγάλη βέργα για τους άτακτους μαθητές. Κατά τα άλλα ήταν καλή στη δουλειά της και μαθαίναμε γράμματα, μας μάθαινε ανάγνωση και μαθηματικά και γεωγραφία και ιστορία, μόνο γυμναστική δεν μας έκανε γιατί ερχόταν μια νέα δασκάλα και μας έδειχνε τις απλές ασκήσεις...

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ-2

Η πιο ωραία στιγμή του μαθήματος ήταν το μεγάλο διάλειμμα όπου κυλούσαμε στις σκάλες βιαστικά να βγούμε στην απλόχωρη αυλή του σχολείου, η οποία δεν είχε σύνορα ούτε καγκέλια να την περιτριγυρίζουν αλλά ήταν ένα απέραντο λιβάδι καταπράσινο κατηφοριστό που έφτανε ως τα σύνορα του φουντωτού ελαιώνα που μούδειχνε η συγχωρεμένη η γιαγιά μου από το παραθύρι.

Παίζαμε κυνηγητό και κρυφτό ανάμεσα στα δέντρα αλλά εγώ ευχαριστιόμουν να πηγαίνω και να κρύβομαι πίσω από ένα γέριμο δέντρο πούχε για θέα το παραθύρι της γιαγιάς. Έστεκα και το κοιτούσα σα να περίμενα να βγει εκείνη για να της κουνήσω το χέρι μου, όμως οι συμμαθήτριάς μου μού φώναζαν να τις βρω κι εγώ έτρεχα κοντά τους με τη σκέψη πάντα να δω την όμορφη ψιλόλιγνη γιαγιά μου στο παραθύρι πουύβλεπε στον ελαιώνα!

Τώρα που επισκέπτομαι την πατρίδα μου τη Χαλκίδα, περνώ έξω από το δημοτικό σχολείο και γύρω του έχει περίφραγμα με ψηλά κάγκελα και έχει βαφτεί με κάτασπρη μπογιά. Μέσα στην αυλή έχει μερικά καλλωπιστικά και κανένα δέντρο, τάχουν κόψει όλα και στο δάπεδο έχουν στρώσει χαλικόστρωμα.

Ένα γύρω στο καταπράσινο λιβάδι, έχουν κτιστεί πολυκατοικίες πολυόροφες και δρόμοι που οδηγούν σε άγνωστες για μένα γειτονιές. Το ευτύχημα είναι ότι ανάμεσά τους έχουν φτιάξει ένα μεγάλο κήπο, παιδόκηπο θα έλεγα, όπου πηγαίνουν τα παιδιά και παίζουν τ' απογεύματα που δεν έχουν σχολείο.

Πέρασε τον κατηφορικό δρόμο ακριβώς πίσω από το σπίτι της γιαγιάς μην τύχει και δει μια ακάλυπτη γωνιά και φανεί το παραθύρι αλλά δεν τόδε γιατί τότε σκεπάσει ο τοίχος μιας πολυόροφης πολυκατοικίας.

ΝΙΚΗ ΠΑΠΑΣΥΜΕΩΝ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥΔΗ

ΓΡΑΦΩ

*Γράφω γιατί τὸ θέλησε ὁ Θεός
(το πόδι τὸ δεξί του προσκυνώ).
Μὲ ὄπλισε ἡ φύση μὲ ρυθμούς
καὶ πνεῦμα ἑλληνικό.
(τὰ πλοῦτισα μες στ' ἀργαστήρια τῶν θρανίων).
Ἐπώδυνη πορεία ἢ κάθε μου ἔκφραση
μὲ μιὰ σκληρὴ προετοιμασία
σὲ ἦχους καὶ χρώμα καὶ συλλογισμούς
(σπούδασα τὴ ζωὴ μὲς στὶς ἀθλήσεις).
Γιατὶ λοιπὸν νὰ ἐγκαταλείψω τὴ γραφὴ
ἐτοῦτο τὸν καθρέφτη τῆς ψυχῆς μου
πληρώνοντας τὸ θεῖο μὲ ἀγνωμοσύνη;*

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

της ποίησης του Γιώργου Πετούση

Ο Κύπριος ποιητής Γιώργος Πετούσης (Λεμεσός, 1943) έχει κάνει αισθητή την παρουσία του στο λογοτεχνικό χώρο. Αρκετοί έγκριτοι γραμματολόγοι έχουν ασχοληθεί καταξιωτικά με το έργο του. Τολμώ και εγώ ν' ασχοληθώ με τους βασικούς, κατά τη γνώμη μου, άξονες πάνω στους οποίους κινείται η ποίησή του.

Ο Γιώργος Πετούσης, εκτός από την ποίηση, θεραπεύει και τον πεζό λόγο με διηγήματα και άλλα κείμενα δοκιμιακού χαρακτήρα. Έχω στα χέρια μου τις ακόλουθες ποιητικές συλλογές του:

1) Στον ίσκιο του θανάτου (1977), 2) Ενόραση (1980), 3) Ο αδελφός μου Ονήσιλος (1989), 4) Επώδυνη Καταβύθιση (1995) και 5) Νήσος τις εν Κινδύνω (2003). Έχω επίσης τρία ποιητικά του κείμενα, δακτυλογραφημένα και δεμένα σε σώμα, γραμμένα με φανερή ένταση ψυχής, με μεγάλο πόνο για την τραγωδία της Κύπρου: 1) «Ούτοι απέθανον υπέρ πάντων ημών...» (1974 Ιούλιος), 2) Ξεριζωμένοι (1974, Φθινόπωρο) και 3) S.O.S. «ΕΛΛΗΝΕΣ» (1976, 22 του Μάρτη). Οι χρονολογίες έχουν τη σημασία τους.

Μελετώντας προσεκτικά τα ποιητικά κείμενα του Γιώργου Πετούση εύκολα μπορούμε να διακρίνουμε τη «διήκουσα έννοια», το leit-motiv της ποίησής του. Οι δύο βασικοί άξονες που διακρίνονται είναι από τη μια μεριά οι περιπέτειες της πατρίδας, η διαχρονική της πορεία και η λατρευτική αγάπη γι' αυτήν και από την άλλη η μεταφυσική πίστη του ποιητή και πιο συγκεκριμένα, η ορθόδοξη πίστη του. Οι δυο αυτοί άξονες συμπλέκονται έτσι που, κάποτε, είναι δύσκολο να τους ξεχωρίσεις.

Ο Γιώργος Πετούσης με τους στίχους του θρηνεί για την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η Κύπρος. Ένας επιπρόσθετος λόγος για να γίνεται πιο χειροπιαστός ο πόνος του είναι η ανάμνηση της ιστορίας της και ο φόβος για το μέλλον της, η αγωνία του ολοφάνερη. «Ποιος θα φυλάξει τα κεφάλια μας από τα γεράκια;». Όμως ο θρήνος, η οίμωγή για τον αδελφό του που έπεσε τον δραματικό εκείνο Ιούλιο. Δεν είναι μόνο ο θρήνος για τον αδελφό, αλλά και η φοβερή εικόνα, η φυσική δραματική σκηνοθεσία. «Να δρασκελάς τόσα παληκάρια/λαβωμένα και ξέψυχα... ..Μα εσύ να αντέχεις να δρασκελάς/για το δικό σου αδέλφι το λαβωμένο/και να το βρίσκεις να σε κοιτά και αυτό ξέψυχο».

Είναι χαρακτηριστικός ο τίτλος της συλλογής «Στον ίσκιο του θανάτου». Τα ποιήματα μυρίζουν θάνατο, με κυρίαρχο τον θάνατο του αδελφού του Σπύρου. Δεν πρόκειται για ένα συνηθισμένο θάνατο. Θυμίζει χορικό από αρχαία τραγωδία. «Θα ζήσω γιατί με περιμένει ο γιος μου. Η γυναίκα μου μου γέννησε γιο πριν έντεκα μέρες». Κι ενώ θρηνεί για την πατρίδα και τον αδελφό, κι ενώ ενοχλείται για την προδοσία και τον εφησυχασμό, έντονα τού βγαίνει η προαιώνια ιαχή: «Ίτε Παιίδες...». Κι επανέρχεται στις θυσίες, στις ευθύνες, στους υπεύθυνους. Όμως ο λυρισμός του γνήσιου ποιη-

τή τον οδηγεί στην ελεγεία: «Αυτή η μυρσίνη που αγάπησες θα την κόβουμε σε κάθε εθνική επέτειο/να στολίζουν οι γιοί μας τα σκολειά μας/.

Αυτή τη μυρσίνη την έκοψα σήμερα αγκαλιά/να σου τη φέρω προσκέφαλο παντοτεινό, αδερφέ μου».

Οι μνήμες ψυχαναγκαστικά επανέρχονται. Παίρνουν το χαρακτήρα του φόβου έτσι που να φοβάται μήπως «στα περίχωρα κάποιας Αθήνας» δημιουργηθεί συνοικία «Νέα Κύπρος» και ακόμη νοιώθει εκτεθειμένος γιατί δεν ξέρει τι να απαντήσει «στο μικρό ορφανό που τώρα/μεγάλωσε και επίμονα ρωτά/Πού είναι ο πατέρας μου;»

Αυτοί οι δυο φόβοι του πιάνουν μεγάλο μέρος στους δυο βασικούς άξονες της ποίησής του. Και να σκεφθεί κανείς πως πριν τα πράγματα ήταν διαφορετικά: «Με το Χασάν/πίναμε από το ίδιο φλασκί/τρυγούσαμε το ίδιο αμπέλι». Οι μεγάλες αλλαγές στις συνειδήσεις. Ο πόνος του, ο καημός του συμπέκονται με την υπερηφάνεια του καθώς επιάρεται ... «επίσημα σου δηλώνω:/Ελλην/κάτοικος Κύπρου/εδώ και τριάντα αιώνες» και θυμάται καταρακωμένος: «Ω τα άγια κορμιά τους δεκαετίες τώρα/ Πούναι θαμμένα στα Φυλακισμένα Μνήματα!

Τα θύματα αυτά, οι θυσίες που δεν βρήκαν ακόμη δικαίωση. Δυνατός ο ποιητικός λόγος του Γιώργου Πετούση. Έχει τη δύναμη να δώσει γροθιά στο στομάχι του εφησυχασμένου, κυρίως, αναγνώστη του. Οι μνήμες τριγυρνούν εφιαλτικά στο μυαλό του και πενθοφορεί η ψυχή του καθώς «Κάθε Ιούλιο και κάθε Αύγουστο/Ξανάρχονται, τακτικοί επισκέπτες/οι ματωμένες μνήμες». Και η αγωνία του ταράσσει τον ύπνο και ερωτάει με έκπληξη: «Πώς αλήθεια μπορείς/να κοιμάσαι;». Κουβαλάει μέσα του τη θλίψη πως προδόθηκε ο αγώνας, πως προδόθηκε η πατρίδα. Κι η θλίψη είναι μεγαλύτερη γιατί βλέπει πως οι Εφιάλτες ξαναζούν. Η δύναμη του ποιητικού λόγου μαχαίρι κοφτερό, αμφίστομος μάχαιρα καθώς διαβάζουμε τη σύγκρισή του: «Ποιος από τους ενόχους θα αυτοκτονήσει/με μια σφαίρα τίμια στο κούτελο;/Αυτοί που πρόδωσαν δεν είχαν την ευαισθησία/του Ιούδα». Και ο ποιητής θυμάται και νοσταλγεί τα παλιά, την ήρεμη και ειρηνική ζωή, στο χωριό, αλλά και στην πόλη.

Και ενώ ο στίχος του είναι υψιπετής και λατρευτικός για την πατρίδα του αλλά και θρηνητικός για τις οδυνηρές περιπέτειές της, δεν φθάνει ο πόνος του ως την κατάθλιψη. Ελπίζει πάντα στο καλύτερο Και στήριγμα σε αυτή του την ελπίδα είναι η μεταφυσική του, η ορθόδοξη πίστη του. Αυτή η πίστη που τον κάνει να εγκαταλείπεται στα χέρια του Θεού προσευχόμενος: «Έμεινα με ένα κομποσχοίνι στο χέρι/να αφήνω τον παραστάτη μου Άγγελο/με τις λευκές φτερούγες/να καταμετρά την προσευχή μου». Ο λόγος του είναι παράκληση για την πατρίδα του, την οικογένειά του, τον αδελφό του καθώς με συγκίνηση και σε τόνο μυσταγωγικό του λέει πως πρέπει ο Θεός να τον αγαπούσε πολύ και θέλησε να τον περάσει πρώτα από τη φωτιά του, σαν τον χρυσό στο χωνευτήρι. «Ποιον αγώνα έχει η ψυχή χωριζομένη εκ του σώματος». Για τον ποιητή μας δεν υπάρχουν αμφιβολίες και μεταφυσικοί απελπισμοί γιατί «έπαψε πια να υπάρχει η λέξη θάνατος/τη θέση πήρε η ελπίδα». Γι' αυτό παρακαλεί: «Σε παρακαλώ, Κύριε/βοηθός μου γενού και «ελθέ εν τω οίκω μου». Ο λόγος του έχει έναν εξομολογητικό χαρακτήρα γι' αυτό και η προσευχή του μια γέυση συναισθήσεως και παρακλήσεως. «Ο Θεός ιλάσθητί μοι τω αμαρτωλώ»:

Αυτό τον κάνει να αρθεί πάνω από τις τρομερές καταστάσεις του πολέμου και να λαχταρά και να προσφέρει ειρήνη. Μας το λέει: «Και μην ξεχνάτε/Δεν χάλασα ποτέ φωλιές περιστεριών/από το χαράκωμα απλώνω χέρι Ειρήνης». Ο ποιητής μας φαίνεται να ξει μέσα στο φως της Αναστάσιμης χαράς, η κάθε μέρα του νάναι Κυριακή, Κυριακή του Πάσχα και να χαίρεται. «Χαρά ευφροσύνη στα μάτια μου/και δάκρυα/Χριστός Ανέστη!» Θυμάται, φαίνεται, τον Άγιο Σεραφείμ του Σάρωφ. Ο πόνος του γίνεται συχνά περισσότερο ποιητικός, παίρνει σαφέστερα ελεγειακό χαρακτήρα καθώς συνδέει τα Άγια Πάθη με τα πάθη των νεκρών θυμάτων της Κύπρου, καθώς συμπίπτουν και οι χρονικές στιγμές: «Ιερά Πάθη χωρίς Ανάσταση/οι μουσικές νότες/οι ήχοι της Συμφωνίας του Μπετόβεν/ξεπροβόδισαν-τελευταία επιθυμία/την ψυχή του Αντρέα Ζάκου./ Πως κόπηκε στα δύο/η σκάλα πούχτιζε στίχο το στίχο ιδρωκοπώνας/ο έφηβος ποιητής». Ο έφηβος ποιητής, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης.

Οι στίχοι του ποιητή Γιώργου Πετούση είναι ρωμαλέοι και ειλικρινείς. Τον κατατρώγει η λαχτάρα, η αγάπη, η λατρεία για την πατρίδα και ο πόνος, η θλίψη για τις δυσκολίες που περνάει, καθώς μάλιστα φέρνει στο νου του την Ιστορία της. Δεν απελπίζεται όμως ούτε για την πατρίδα ούτε για τα προσωπικά του, γιατί έχει στηρίξει την ελπίδα του πάνω στην πίστη, στην Ορθόδοξή του πίστη. Κάτω από τις δυο αυτές δυνάμεις η ποίησή του ανδρώνεται. Γίνεται όχι μόνο ρωμαλέα, ζωντανή, αλλά και λυρική, προσφέροντας στον αναγνώστη του την αισθητική ικανοποίηση.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡ. ΜΠΟΣΙΝΑΚΗΣ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

*Ἡ ἀκηδία μου μὲ τρομάζει, ιδιαίτερα τὶς νύχτες
καὶ μὲ ταράζουν οἱ ἀβυσσαλέοι λογισμοί.
Ἀφήνομαι στὴν ἡδονὴ τῶν φαντασιώσεων,
ὥσπου χάνομαι στὸν ἴλιγγο τῶν συστροφῶν τους!
Κάποτε ζῶ μὲς τὸ κορμί μου τὴν κραάδα,
ποὺ ἀπλώνει πονηρὰ ὁ ἐπίβουλος τῆς χαρᾶς μου!
Κι εἶναι στιγμὲς ποὺ τὸ νιώθω πὼς μ' ἀφίνει
νὰ κάνω τὰ πρῶτα βήματα τοῦ παιδιοῦ,
τ' ἀμφίβολα, τὰ ἐπικίνδυνα.
Μοῦ τὸπες πὼς δοκιμάζεις τὸ βάδισμά μου...
Ὅπως καὶ νᾶναι, οἱ λογισμοὶ τῆς νύχτας μ' ἐξουθενώνουν...
Γι' αὐτό, δέομαι σου, μὴ μ' ἐγκαταλείπει ἡ αὔρα σου,
τώρα πού, κάπως ἀργά, προσπαθῶ νὰ κάνω
τὰ πρῶτα βήματα. Δόσε μου νὰ κοιτάζω
ποὺ στὴ στροφὴ τοῦ δρόμου, πίσω ἀπ' τὴ μυρτιά
ἔχεις κρυφτεῖ καὶ παίζοντας παρακολουθεῖς τὰ βήματά μου!*

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡ. ΜΠΟΣΙΝΑΚΗΣ

ΑΞΙΑΙ, ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ*

Σας ευχαριστώ θερμότατα, κ. Πρόεδβυ, διά τήν μεγάλην τιμήν, τήν όποίαν μου κά-
νετε άπόψε εκ μέρους του Προέδρου της Γαλλίας κ. Nicolas Sarkozy και της Γαλλικής
Κυβερνήσεως, θεωρών έμέ, έν πρόσωπον προερχόμενον άπό τον έμπορικόν κόσμον,
ώς άξιον της ύψιστης Άκαδημαϊκής διακρίσεως της Γαλλίας άνακηρύσσων με εις
Chevalier des Palmes Académiques.

Είμαι πολύ συγκινημένος διά τήν τόσον τιμητικήν έπιλογήν σας και όσον περισσό-
τερον συνειδητοποιώ αύτήν τήν τιμήν, τόσον ή συγκίνησίς μου γίνεται έντονότερα και
μέ συγκλονίζει εκ βαθέων. Εύρίσκομαι, δύναμαι νά ειπω, εις τήν ιδίαν άκριβώς κατά-
στασιν και τόσον συναισθηματικώς φορτισμένος, εις τήν όποίαν ηύρέθη πρό 70 έτών ό
Γάλλος άνθρωπιστής συγγραφεύς Roger Martin du Gard, όταν τό 1937 παραλαμβάνων
τήν ύψιστην λογοτεχνικήν διάκρισιν του Βραβείου Νόμπελ εις Σουηδίαν περιέγραφε τά
αισθήματα του ως έξής: «Αισθάνομαι τόσον εκθαμβος και χαμένος, όπως μία κουκου-
βάγια, ή όποία συνηθισμένη εις τό σκοτάδι της νύκτας, εύρίσκεται ξαφνικά έν μέσω του
φωτός της ήμέρας τυφλωμένη άπό τήν άκτινοβολίαν και τήν λάμψιν του».

Συνηθίζων σταδιακώς εις αύτό τό εκτυφλωτικόν περιβάλλον του άκτινοβόλου
φωτός των γραμμάτων, εις τό όποιον μέ έχετε έμβαπτίσει μέ τήν μεγάλην τιμήν σας
άπόψε, πολυάριθμοι ιδέαι διά τήν αιώνιον άξίαν των γραμμάτων αναβλύζουν εις
τάς σκέψεις μου προσπαθοῦσαι νά κερδίσωσι μίαν περίοπτον θέσιν εις τήν παρούσαν
όμιλίαν. Θα ήθελον νά σας παρακαλέσω νά μου έπιτρέψητε νά σας παραθέσω μερικάς
άπό αύτάς τάς σκέψεις, τάς όποιάς θεωρώ ως καταλληλοτέρας, ιδιαίτέρως επί του
πολύ νευραλγικού θέματος των ήμερών μας, τό όποιον αναφέρεται εις τό παρόν και
τόν προορισμόν των νέων και έν γένει του Άνθρώπου της σήμεραν και του μέλλοντος.

Άπό της άρχαιότητος οί Έλληνες έδιδον μίαν μόρφωσιν εις τους νέους, ή όποία
έκαλλιέργει τό πνεῦμα και τό σώμα των όδηγοῦντες τούτους εις τό έπίτευγμα του ύψί-
στου ιδεώδους του καλώς διαπαιδαγωγημένου και άνατεθραμμένου Άνθρώπου και
πολίτου, δηλ. εις τό κλασσικόν ιδεώδες του «καλού κάγαθού». Ο Άριστοτέλης ανέφε-
ρε τρία στοιχεία ως άπαραίτητα διά τήν καλήν εκπαίδευσιν: «τήν φύσιν του άτομου,
τήν επιθυμίαν του προς μάθησιν και τήν σωματικήν εξάσκησιν». Ητο λοιπόν ό κύριος
σκοπός των μεγάλων φιλοσόφων και διδασκάλων κατά τήν αρχαιότητα ότι ή διαμόρ-
φωσις του χαρακτήρος του νέου έπρεπε νά επικεντρώνηται εις τάς κάτωθι τρεις κα-
τευθύνσεις: Τήν πνευματικήν καλλιέργειαν, δηλ. τον κατάλληλον και όρθόν τρόπον
άνατροφής του. Τήν μόρφωσίν του, δηλαδή τήν διδασχίν του διά νά άποκτήση τάς άπα-
ραιτήτους γνώσεις και τήν εξάσκησιν του σώματός του. Άλλά τό βασικώτερον πάντων
ήτο τό άποτέλεσμα επί του νέου όλων των άνωτέρω συνεργειών. Κατ' αύτόν τον τρό-
πον ό πολίτης έγίνετο εις καλός και χρήσιμος πυρήν εις τήν κοινωνίαν.

Ός παρατηρούμεν λοιπόν, τήν άπόκτησιν όλων αυτών των ευγενών ιδιοτήτων, αί
όποίαι χαρακτηρίζουσι τήν διαμόρφωσιν του χαρακτήρος ένός άτόμου, προσέφερε

* Αντιφώνησις του τιμηθέντος κατά τήν τελετήν της άπονομής της διακρίσεως, τήν 29ην
Σεπτεμβρίου 2007. Η αντιφώνησις έγινεν εις τήν γαλλικήν.

μόνον ἢ καλὴ αγωγή. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὠνόμαζον ταύτην ἀπόκτησιν «ἀνθρωπιστικῶν ἀξιών» - εἰς τὴν Γαλλικὴν: valeurs humanistes. Ὁ Πλάτων μᾶς λέγει, ὅτι ἄνευ τῆς καλλιεργείας ταύτης - δηλ. τῆς αγωγῆς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὴν κοινωνίαν «οὔτε Δικαιοσύνη, οὔτε νόμοι». Οἱ Ρωμαῖοι, μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, παρέλαβον καὶ υἰοθέτησαν αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν αγωγήν καὶ τὰς ἀξίας ταύτης καὶ διαμορφώνοντες ταύτας, εἰς βασικὸν στοιχεῖον τῆς μορφώσεώς των καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ πνεύματος τὰς ἀπεκάλεσαν “humanitas” καὶ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν μὲ τὴν ἀναβίωσιν αὐτῶν τῶν ἀρχαίων ἀξιών ὠνομάσθησαν αὐτὰ “humanismus”.

Εἶναι ἀναγκαῖον, πιστεύω, νὰ διευκρινήσωμεν πλήρως τὶ ἀκριβῶς ἐννοοῦμεν ἀναφερόμενοι εἰς τὸν «ἀνθρωπισμὸν» ἢ ἄλλως «τὰ ἀνθρωπιστικὰ γράμματα», ὡς πολὺ ἐπιτυχῶς τὰ ὠνόμασε ὁ Rabelais (τῷ 1532) εἰς τὸ βιβλίον του Pantagruel. Συγκριμένως ὁ ἀνθρωπισμὸς εἶναι τὸ ἰδεῶδες τῆς μορφώσεως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς καλῆς αγωγῆς καὶ κάθε πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν ἄποψίν μου, ἐκ τῶν καλυτέρων ὀρισμῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἶναι ὁ δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Φιλοσόφου Ἐγγέλου (Hegel), ὁ ὁποῖος τὸν περιέγραψεν ὡς ἀποτελοῦντα «κάθε προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος πρὸς τὴν ὑψίστην ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὴν ἀπαράμιλλον ἀξίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἱκανοτήτων του διὰ τὴν διαμόρφωσιν καὶ πραγματοποίησιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος». Πρέπει ἐξ ἄλλου πάντοτε νὰ ἔχωμεν ὑπ’ ὄψιν ὅτι ἡ ἀνθρωπιστικὴ μόρφωσις δίδει εἰς τὸ ἄτομον μίαν ἐσωτερικὴν ἀκτινοβολίαν πνεύματος καὶ ψυχῆς, ὡς ἀποτέλεσμα τῶν εὐγενικῶν ἀξιών, ποῦ δὲν δύναται κάποιος νὰ τὰς ἀποκτήσῃ διαφορετικὰ οὔτε δύνανται νὰ ἀγορασθῶσιν ἢ νὰ μετρηθῶσι μὲ ὕλικὰ μέσα.

Εἰς τὴν Γαλίαν μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων λογίων καὶ μεταρρυθμιστῶν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Καρλομάγνον (Charlemagne), Saint Thomas d'Aquin, l'Ordre Monastique des Jésuites, le Marquis de Condorcet, Emile Durkheim, Georges Pombidou καὶ πλῆθος ἄλλων. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναφέρωμεν ἰδιαιτέρως τὸν Ναπολέοντα, ὁ ὁποῖος ἀναδιωργάνωσε τὴν δευτεροβάθμιον καὶ τριτοβάθμιον ἐκπαίδευσιν εἰσαγαγὼν τὰ διπλώματα Baccalauréat, τῆς Licence καὶ τοῦ Δοκτοράτου. Ὁ Ναπολέων ἔλεγεν: «Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ εἶναι ὁ πρῶτιστος σκοπὸς κάθε ἀξίου καὶ πεφωτισμένου Ἑθνους». Ἐκ παραλλήλου ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ συνεβούλευεν: «Ἐκεῖνος ποῦ ἀνοίγει ἐν σχολεῖον, εἶναι ὡς ἐὰν νὰ κλείῃ μίαν φυλακὴν».

Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον θὰ ἤθελα νὰ ἀναπτύξω λεπτομερέστερον τὴν παροῦσαν μορφήν τῆς μοντέρνας μορφώσεως, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐφαρμοζόμεν σήμερον μὲ διαφόρους βαθμοὺς παραλλαγῆς ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων τῆς κάθε ἀνεπτυγμένης χώρας. Αἱ ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται τὸ μοντέρνον σύστημα εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: πρέπει νὰ καλλιεργῆται εἰς τὸν διδασκόμενον ἡ ἐπιθυμία νὰ μανθάνῃ νὰ προβαίνει εἰς τὰς ἰδικὰς του ἐρεῦνας καὶ νὰ εὐρίσκῃ ὁ ἴδιος τὸν τρόπον νὰ ἀντιλαμβάνηται καὶ νὰ λύῃ τὰ θέματα καὶ προβλήματα, τὰ ὁποῖα τοῦ τίθενται, ἐὰν θέλῃ νὰ εὐρίσκηται ἐντὸς τοῦ μέτρου τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ζωῆς, τῆς κοινωνίας καὶ νὰ ἔχῃ ἐπιτυχῆ κοινωνικὴν σταδιοδρομίαν. Ἐξ ἄλλου ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει πλέον νὰ εἶναι ὁ αὐταρχικὸς κάτοχος τῶν γνώσεων, ἀλλὰ ὁ ρόλος του εἶναι κοινωνικώτερος καὶ ὁ καθοδηγητῆς τῶν νέων πρὸς τὴν γνῶσιν.

Αὐτοῦ τοῦ μοντέρνου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος οἱ Ἀμερικανοὶ καυχῶνται, ὅτι εἶναι οἱ ἐφευρέται. Προσωπικῶς δὲν συμμαρτυροῦμαι αὐτὴν τὴν ἄποψιν, ὅτι δηλ. εἶναι ἐν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐφηῦρον οἱ Ἀμερικανοί. Ποῦ βασίζω τὴν θέσιν μου ταύτην; Ἀναγιγνώσκων τις τὰ ἔργα πλείστων Γάλλων μελετητῶν καὶ συγγραφέων τῶν τριῶν τελευταίων αἰώνων βλέπει εὐκρινέστατα εἰς τὰ γραφόμενά των τὰς βάσεις τῶν ὡς ἄνω μοντέρνων θέσεων.

Παραδείγματος χάριν, μελετῶντες τὸν μεγάλον κριτικὸν καὶ θετικιστὴν φιλόσοφον Hippolyte Taine βλέπομεν ἐκφραζομένην τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπλοποιήσεως καὶ πρακτικότητος τῶν σπουδῶν καὶ τῆς μορφώσεως. Ὁ διάσημος Γάλλος Ὑπουργὸς Παιδείας Jules Simon ἔλεγεν ὅτι, «ἐὰν ἡ μάθησις συνίστατο εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ κάποιος ἄπ' ἔξω καὶ νὰ παπαγαλίῃ τὰς ἀσκήσεις, τὴν Γραμματικὴν ἢ ἐν ἀπόσπασμα καὶ νὰ τὰ ἐπιλαμβάνῃ καλῶς, αὐτὸ ὅλον εἶναι μία κωμικὴ ἐκπαίδευσις, ἢ ὁποία ἀπετέλει προσπάθειαν ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ ἀποδείξῃ τὴν πίστιν εἰς τὸ ἀλάθητον τοῦ διδασκάλου, πρᾶγμα ποῦ μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὑποβάθμισίν μας».

Ἐξ ἄλλου ὁ κοινωνιολόγος τοῦ 18ου αἰῶνος Gustav Le Bon, ἀναπτύσσει τὰς ιδιὰς του ἰδέας ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἐξήτει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς μορφώσεως καὶ τὴν διεύρυνσιν τῶν ὀριζόντων τῆς. Ἐξέφραζε μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀπόψεων τὰς κάτωθι: «Ὁ κίνδυνος ἐκ τῆς μορφώσεως ἐγκτεται εἰς ἐν βασικὸν ψυχολογικὸν λάθος τοῦ νὰ πιστεύῃ κανεὶς, ὅτι ἡ εὐφυΐα ἀναπτύσσεται διὰ τῆς ἀποστηθίσεως τῶν διδασκτικῶν βιβλίων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑποχρεοῦται ὁ νέος νὰ παραγεμίῃται μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν βιβλίων, χωρὶς ποτὲ νὰ καλλιεργῇ τὴν κρίσιν του ἢ τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀποφασίζεσθαι».

Μεταγενεστέρως ὁ διακεκριμένος συγγραφεὺς καὶ κριτικὸς Anatole France, γράφων καὶ αὐτὸς περὶ τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἐσημείωνεν, ὅτι «ἡ τέχνη τῆς διδασκαλίας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὴν ἰκανότητα νὰ προκαλῇ κανεὶς εἰς ἐν νεαρὸν πνεῦμα τὴν περιέργειαν, ὥστε νὰ θέλωσι τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ μετὰ, ἀπὸ μόνων, νὰ ἰκανοποιῶσι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μαθήσεως καὶ τῶν γνώσεων».

Κατόπιν λοιπὸν τῶν προαναφερθέντων ἀποσπασμάτων πῶς δύναται κανεὶς νὰ δεχθῇ ὅτι εἶναι οἱ Ἀμερικανοὶ οἱ ἐφευρέται τοῦ μοντέρνου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος; Πολὺ πιθανὸν νὰ τὸ ἐφήρμοσαν μεταξὺ τῶν πρώτων. Ὅχι ὁμως οἱ ἐφευρέται του.

Εἶναι ὁμως καιρὸς νὰ ἐξετάσωμεν βαθύτερον τὸ θέμα τῶν Γραμμάτων, τῆς Ἀγωγῆς καὶ τῆς Παιδείας ἐπὶ τοῦ συγχρόνου κόσμου καὶ κυρίως τῆς ἐπιδράσεως καὶ τοῦ ὁρῶλου τῶν Ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῶν Διανοουμένων ἐν γένει ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μοντέρνου πολιτισμοῦ μας καὶ πῶς πρέπει ἐπιτακτικῶς νὰ ἐπικεντρωθῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν μόρφωσιν τῶν σημερινῶν καὶ τῶν μελλοντικῶν πολιτῶν, διὰ νὰ δυνηθῶσιν οἱ νέοι πολῖται νὰ ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τὰς ἀντιξόους καὶ ἐπιπόνους καταστάσεις, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζομεν ὅλοι μας διαρκῶς ἐντονωτέρας καὶ ὀξυτέρας.

Πράγματι κάνοντες τὴν σύγκρισιν μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος καὶ ἀτενίζοντες μὲ προοπτικὴν τὸ μέλλον βλέπομεν, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς μίαν κατάστασιν ἀδιεξόδου, ὅπου τὰ ἦθη δὲν ἔχουν πλέον τὰς ἀξίας τοῦ παρελθόντος, αἱ ἀρχαὶ ἀλλοιώνονται ἀναλόγως τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν διαθέτει κάποιος, ἢ οἰκογένεια καὶ τὸ

σχολεῖον διακατεχόμενα ὑπὸ μιᾶς πλαδαρότητος ἔχουν ἔξασθενήσει σοβαρῶς καὶ δὲν ἔχουν τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποῖαν εἶχον ἐπὶ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων τοῦ παρελθόντος.

Παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τῶν Διεθνῶν Ὄργανισμῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν, ἢ παραβιάσις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου καὶ ἢ ἐκμετάλλευσις τῶν παιδιῶν καὶ τοῦ Ἀνθρώπου εἰς ἓνα πολὺν μεγάλον ἀριθμὸν χωρῶν εὐρίσκονται εἰς πλήρη ἔξαρσιν. Οἱ πόλεμοι καὶ ἡ κάθε μορφῆς βία εὐρίσκονται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ἢ ἀπειλὴ κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ του ἐπὶ τοῦ Πλανήτου μας ἀπὸ τὰ ὄπλα, τὰ ὁποῖα γίνονται διαρκῶς καὶ καταστρεπτικώτερα, εἶναι ὀλοφάνεροι. Ἡ νέα ἀπειλὴ τῆς φανατικῆς θρησκευτικῆς τρομοκρατίας προκαλοῦσα ἄνευ τοῦ παραμικροῦ δισταγμοῦ, τύψεως ἢ οἴκτου τὸν θάνατον ἀθῶων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν, ἐξαπλοῦται ἐπικινδύνως. Ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ διαγράφουν ἤδη διὰ τὴν Ἀνθρωπότητα ἓν πολὺ ζοφερὸν καὶ ἄνευ προηγουμένου μέλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας καὶ τὰ ἐγγόνια μας πρέπει νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ ὄπλα μαζικῆς καταστροφῆς καὶ τῶν ἐπιθετικῶν πράξεων βαδίζει ἡ ῥύπανσις τῆς Γῆς, πάντοτε τὸ ἐπακόλουθον καὶ ἀποτέλεσμα τῆς βιομηχανικῆς τεχνολογίας καὶ τῆς προόδου. Ὅ,τι δὲν θὰ ἀποτελειώσῃ ἢ ἐπιθετικότης, ὁ φανατισμὸς, οἱ πόλεμοι καὶ ἡ βία θὰ τὸ ἀποτελειώσῃ ἢ ῥύπανσις, ἢ ὁποῖα ἤδη καταστρέφει τὸ ἰσοζύγιον ἀνάμεσα εἰς τὴν Φύσιν καὶ τὸ ἀνθρώπινον εἶδος, δηλ. τὸ ἰσοζύγιον τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς Γῆς. ὡς περιγράφει μὲ πολλὴν καυστικότητα καὶ πικρίαν ὁ διαπρεπὴς Χιλιανὸς ποιητὴς καὶ διανοούμενος Pablo Neruda, ζῶμεν εἰς ἓνα κόσμον καὶ ἐντὸς μιᾶς κοινωνίας, ὅπου τὸ κάθε τι ὑποφέρει: «Δυστυχῶς», λέγει «ἐδημιουργήσαμεν μίαν Κοινωνίαν ἀπρόσωπον, σκληρὰν καὶ ρυπογόνον... Εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν ζῶμεν ἐντὸς μιᾶς βιομηχανίας κάθε εἴδους σκουπιδοτενεκέ, ὕλικοῦ ἀκόμη καὶ ἀνθρωπίνου!»

Ὡς ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν τῶν ἀντιξῶν καταστάσεων παρατηροῦμεν μὲ δέος τὴν ἀνησυχητικὴν αὔξησιν τῆς θερμοκρασίας τῆς Γῆς, τὴν τήξιν τῶν πάγων, τὰς βιαίας καταγιγίδας, τοὺς τυφῶνας καὶ κυκλῶνας, οἱ ὁποῖοι ἐνσπεῖρουν τὸν θάνατον παντοῦ, ὅπου παρουσιάζονται αἰφνιδίως, τοὺς σεισμοὺς πάντοτε ἐντονωτέρους παρὰ ποτὲ ὡς καὶ κάθε ἄλλης μορφῆς καταστροφάς, συμπεριλαμβανομένων τῶν δασικῶν πυρκαϊῶν, φυσικῶς, τεχνικῶς ἢ ἐγκληματικῶς προκαλουμένας.

Εἷς μεγάλος διανοούμενος καὶ συγγραφεὺς, ὁ Ἀμερικανὸς John Steinbeck, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ὄλων εἰς τὸ ὅτι «ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος, οἱ ὁποῖοι διατρέχουν σήμερον τὸν Πλανήτην μας εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἄνευ προηγουμένου προόδου, τῆς γνώσεως καὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἀπεκτήσαμεν ἀπὸ τὴν κατάκτησιν, τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐπιρροὴν μας ἐπὶ τῶν πλέον ἐπικινδύνων στοιχείων τοῦ κόσμου τῆς Φύσεως. Ἔχομεν οἰκειοποιηθῆ καὶ ἐσφετερισθῆμεν τὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσιν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀπεκτήσαμεν τὴν δύναμιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἐφ' ὅλης τῆς ὑψηλοῦ καὶ ἐφ' ὄλων τῶν ζώντων. Ἔτσι ὁ Ἀνθρωπος ἔχει γίνοι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος».

Εἶναι λοιπὸν ἔναντι ὄλων αὐτῶν τῶν δυσκόλων καὶ ἀρνητικῶν καταστάσεων, τὰς ὁποίας περιέγραψα ἀνωτέρω, πού οἱ διανοούμενοι τῆς σήμερον καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ πρέπει νὰ ἐνώσωσιν ὅλας τὰς δυνάμεις των, πνευματικὰς καὶ φυσικὰς, διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι τὸ ἰσοζύγιον, πού ἔχει ἀπολεσθῆ ἀπὸ τὸν Ἀνθρώπον, νὰ δώσωσι

τάς καταλλήλους διδασκαλίας εἰς τοὺς νέους καὶ νὰ τοὺς ἐφοδιάσῃ με κάθε δυνατὸν μέσον καὶ με τὸ ἀναγκαῖον θάρρος, κυρίως δὲ στηρίζοντες τούτους ψυχολογικῶς διὰ νὰ ἀντιμετωπίσωσι καὶ σταματήσωσι τὸν παρατηρούμενον ἐκπεσμόν εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Οἱ διανοούμενοι καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μας ὀφείλουσι νὰ ἀγωνίζωνται με ὄλην τὴν δυνάμιν των, οὕτως ὥστε ὁ κόσμος μας νὰ σταματήσει τὴν ἠθικὴν παρακμὴν του, διὰ νὰ σωθῆ τελικῶς ἡ νεολαία μας διὰ τοῦ θάρρους καὶ τῆς θελήσεως τοῦ πνεύματος τῶν διανοουμένων, διότι οἱ νέοι τῆς σήμερον εἶναι αὐτοὶ ποὺ θὰ πρέπη νὰ γίνωσιν ἡ στερεὰ βάση τοῦ αὐριανοῦ κόσμου καὶ πολιτισμοῦ μας.

Ὡς ἐκ τούτου πιστεύω ἐντόνως, ὅτι θὰ πρέπη νὰ δοθῆ μία νέα ᾠθησις εἰς τὴν ὀρθὴν ἀγωγὴν τῶν νέων μας καὶ ἡ οἰκογένεια, τὰ σχολεῖα, οἱ καθηγηταί, τὸ Κράτος καὶ οἱ πάσης μορφῆς διανοούμενοι, πρέπει νὰ ἀφυπνισθῶσιν ἀπὸ τὸν λήθαργον εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν περιπέσει καὶ εὐρίσκονται σήμερον. Τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ διακεκομμένος Ἀμερικανὸς λόγιος Abraham Noam Chomsky κατὰ τὸ Φιλοσοφικὸν Συνέδριον, ποὺ ἐπραγματοποιήθη εἰς Κρήτην, ἀπεκάλεσε καὶ περιέγραψεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀδρανεῖς παράγοντας καὶ κυρίως τοὺς διανοουμένους ὡς «τοὺς σιωπηλοὺς ἀπαθεῖς». Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀφυπνισθῶσιν ὅλοι οἱ παράγοντες τῆς κοινωνίας καὶ οἱ ἀνὰ τὸν κόσμον διανοούμενοι καὶ νὰ πάρωσι καὶ πάλιν δυναμικῶς τὰ ἡνία εἰς τὰς χεῖράς των διὰ νὰ τιθασεύσωσιν ὄλην αὐτὴν τὴν ἀποχαλίνωσιν, διότι εἶναι οἱ μόνοι ποὺ δύνανται νὰ νικήσωσι τὸ τέρας, τὸ ὁποῖον ἀπειλεῖ νὰ μᾶς καταστρέψῃ ὅλους καὶ κυρίως τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ πολιτισμοῦ μας, τὴν Νεολαίαν μας.

Πρέπει λοιπὸν ἡ Ἀνθρωπότης νὰ ἐπανασυγκεντρωθῆ εἰς τὸν μόνον παράγοντα, ὁ ὁποῖος τῆς ἀπομένει, καὶ ποὺ δὲν εἶναι κανεὶς ἄλλος ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Ἀνθρώπου: Ἡ καλὴ καὶ ὀρθὴ διαπαιδαγώγησις τοῦ σημερινοῦ καὶ αὐριανοῦ Ἀνθρώπου. Εἶναι ἐπ' αὐτοῦ, ποὺ πρέπει καὶ πάλιν νὰ συγκεντρώσωμεν ὄλην τὴν προσοχὴν μας διὰ τὴν ἐπαναδιδασκαλίαν τῶν ἠθικῶν ἀξιών, χριστιανικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν, αἱ ὁποῖαι παραμένουσιν εἰς τὸ διηνεκές ἀμετάβλητοι, παρ' ὄλην τὴν κακὴν μεταχείρισιν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν, αἱ ὁποῖαι διαβρώνουσι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς συγχρόνου Κοινωνίας ὡς ἀποτέλεσμα τῶν μειονεκτημάτων καὶ ἀδυναμιῶν τοῦ συγχρόνου Συστήματός μας.

Δὲν θὰ πρέπη ποτὲ νὰ λησιμονῶμεν τὸν διαχρονικὸν μῦθον τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὡς μᾶς τὸν ὑπενθύμιζεν καὶ ὁ Ἑλλήν Νομπελίστας Γεώργιος Σεφέρης, ὅτι μία μόνον ἦτο ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ αἶνιγμα τῆς Σφιγγός, ἡ ὁποία κατεβρόχθιζε πρὸ τῶν Θηβῶν ὅλους ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ τὸ λύσωσιν ἀπαντῶντες ὀρθῶς εἰς τὴν ἐρώτησιν ποὺ τοὺς ἔθετεν. Ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις, ἡ ὁποία τελικῶς κατετρόπωσε τὸ τέρας τῆς Σφιγγός, ἦτο μία λέξις μόνον καὶ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν ἔδωσεν ὁ Οἰδῖππος: «Ὁ Ἀνθρώπος». Εἶναι λοιπὸν ὁ Ἀνθρώπος ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον ὁ κύριος πρωταγωνιστὴς τῆς ζωῆς καὶ ἐπ' αὐτοῦ πρέπει νὰ συγκεντρώσωμεν καὶ πάλιν ὅλας τὰς προσπάθειάς μας διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία κατ' αὐτὰς εὐρίσκειται εἰς μεγάλας δυσχερείας καὶ ἀβεβαιότητας. Ὁ Ἀνθρώπος ὁ ἐμβαπτιζόμενος εἰς τὰς γνησίας χριστιανικὰς καὶ ἀνθρωπιστικὰς ἀξίας, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν μετριοφροσύνην, τὴν ἀνεκτικότητα, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον, τὸν ἀλληλοσεβασμόν, τὴν συμπόνοιαν καὶ τὴν βοήθειαν εἰς τοὺς πάσχοντα.

Δυστυχῶς ὁ σύγχρονος ἼΑνθρωπος εὐρισκόμενος ὑπὸ τὸ βάρος καὶ τὸ ἄγχος τῶν ἀπαιτήσεων τῆς σημερινῆς ζωῆς χάνει διαρκῶς καὶ περισσότερο τὸν θετικὸν δυναμισμόν του, τὸν προσανατολισμόν του καὶ τὴν θέλησίν του νὰ ἀγωνισθῆ διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς τύχης του. Ἔχει γίνει περισσότερο παρὰ ποτὲ ἀδρανῆς καὶ ἐξουθενωμένος βλέπων, ὅτι ὅλαι αἱ προσπάθειαι, τὰς ὁποίας ἡ ἼΑνθρωπότης κατέβαλε διὰ μέσου τῶν αἰώνων, δὲν ἐτελεσφόρησαν καὶ δὲ ἐβελτίωσαν τελικῶς τὸν κόσμον. Βλέπει παντοῦ τὸ κακὸν καὶ τὴν διαφθορὰν νὰ κερδίζουσιν ἔδαφος εἰς βάρος τῶν ἀξιών, τὴν ἀδικίαν νὰ κυβερνᾷ εἰς τὸν κόσμον, τὸ «δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου» τοῦ περιφήμου μύθου τοῦ La Fontaine νὰ ὑλοποιῆται σχεδὸν εἰς κάθε τομέα καὶ δραστηριότητα τῆς ζωῆς.

Ποῦ ὑπῆρξε λοιπὸν ἡ ἀποτυχία τῆς ἼΑνθρωπότητος; Ἰδιαιτέρως αὐτὰς τὰς τελευταίας δεκαετίας τῆς μεγάλης τεχνολογικῆς προόδου; Τί πρέπει νὰ γίνῃ ὥστε ὁ ἼΑνθρωπος νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ταυτότητά του καὶ τὸν σκοπὸν του εἰς τὴν ζωὴν, ποῦ ἀπὸ καιρὸν ἀπώλεσε; Θὰ ἤθελον νὰ ἐπαναλάβω τὴν ἤδη ἐκφρασθεῖσαν ἄποψιν καὶ βαθεῖαν πεποίθησίν μου, ὅτι εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν πολὺ κρίσιμον φάσιν, ποῦ οἱ διανοούμενοι, οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, οἱ διδάσκαλοι καὶ παιδαγωγοὶ παντὸς ἐκπαιδευτικοῦ ἐπιπέδου, χέρι μὲ χέρι μὲ τὴν οἰκογένειαν—καὶ ἔννοῶ ἐδῶ τὴν ἐπανερχομένην καὶ πάλιν οἰκογένειαν εἰς τὰς αὐστηρὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος—πρέπει ὅλοι μᾶζι νὰ ἐνώσωσι τὰς δυνάμεις των καὶ νὰ τείνωσι τὸ οὖς καὶ νὰ ἀφουγκρασθῶσι τὰς φωνὰς τῆς ἀπογνώσεως τῶν Νέων καὶ τοῦ συγχρόνου ἼΑνθρώπου. Δὲν δύνανται νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των νὰ βλέπωσιν ἐξ ἀποστάσεως ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκτυλισσόμενα πρὸ αὐτῶν, διότι ὡς πολὺ ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Albert Camus «οἱ διανοούμενοι δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένοι εὐθυνῶν ἔναντι ὧν συμβαίνουσι πρὸ ἡμῶν. Πρέπει τοῦναντίον νὰ τίθενται ὀλοψύχως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ὧν αὐτῶν οἱ ὁποιοὶ ὑποφέρουσι καὶ ὑφίστανται τὴν Ἱστορίαν». Ἡ προϋπόθεσις διὰ τοὺς διανοουμένους, λέγει ὁ Albert Camus, εἶναι ὅπως διὰ τῆς δυνάμεως καὶ ἰσχύος τοῦ πνεύματός των «ὅταν κάθε φορὰν ἀπολαμβάνωσιν αὐτοὶ προνομίων, νὰ μὴ λησμονῶσιν αὐτοὺς, ποῦ ὑποφέρουσιν ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀδικίαν καὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ ποπλυπληθέστεροι».

Ἐὸ ἼΑνθρωπος διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα τὸν περιβάλλουσιν, ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν πίστιν του καὶ τὰς χαμένες ἐλπίδας του ἐξ αἰτίας τῶν πολυαριθμῶν ἀδικιῶν ἔναντι τῶν ὁποίων εὐρίσκεται συνεχῶς ἀντιμέτωπος. Ἐὸ μεγάλος ἼΑμερικανὸς διανοούμενος καὶ συγγραφεὺς William Faulkner, ὑπεγράμμισε κατὰ ἕνα ὑπέροχον τρόπον, ὅτι οἱ διανοούμενοι δὲν ἔχουσι μόνον τὸ προνόμιον ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ καθῆκον καὶ ἡ ὑποχρέωσις των νὰ βοηθῶσι τὸν ἼΑνθρωπον νὰ ὑπομένῃ ὅλας αὐτὰς τὰς πιέσεις, αἱ ὁποῖαι τὸν περιβάλλουσι καὶ ἀπειλοῦσι νὰ τὸν συνθλίψωσι «μὲ τὸ νὰ ἐξυψῶνωσι καὶ ὑποστηρίξωσι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα του, μὲ τὸ νὰ τοῦ ὑπενθυμίζωσι διαρκῶς τὸ θάρρος καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν συμπόνοιαν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν θυσίαν, ποῦ ἦσαν ὅλα αὐτὰ ἡ δόξα τοῦ παρελθόντος του».

Πρέπει λοιπὸν νὰ βοηθῶμεν τὸν ἼΑνθρωπον καὶ τοὺς Νέους εἰς τὸ νὰ κτίσωσι καὶ ἀνορθώσωσι καὶ πάλιν τοὺς κατεστραμμένους ἀπὸ τὴν σκληρότητα καὶ ἀδιαφορίαν τοῦ μοντέρνου συστήματός μας πυλώνάς των, διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνθίστανται καὶ ἔτσι νὰ ἐπιζήσωσι τῶν μεγάλων δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζουσιν εἰς τὴν ζωὴν

και τους απειλοῦσιν, οὕτως ὥστε δι' αὐτῆς των τῆς ἀντιστάσεως θὰ ὀδηγῶνται ἔτσι πρὸς μίαν Κοινωνίαν ἐνὸς καλυτέρου και εἰρηνικοῦ κόσμου.

Μᾶς ἱκανοποιεῖ νὰ δεχῶμεθα, ὅτι ἡ σύγχρονος Ἐκπαίδευσις μᾶς βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ ἀποκτῶμεν μίαν ἄνευ προηγουμένου σωρείαν γνώσεων, λόγω τῆς προόδου τῶν Ἐπιστημῶν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς και εἰς τὸ ὅτι οἱ νέοι εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ μαθηθῶσι και γνωρίζωσι πᾶν δυνατὸν διὰ νὰ τὸ ἐφαρμόζωσιν εἰς τὸ ἐπάγγελμα και τὴν ζωὴν των. Εἶναι ὁμως εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὡς πιστεύω, ποὺ δυνάμεθα ταῦτοχρόνως νὰ παρατηρήσωμεν μίαν ἥτταν και ἕν μεγάλον μειονέκτημα τοῦ συστήματός μας. Ὅλαι αὐταὶ αἱ γνώσεις, τὰ τεχνικὰ και ψυχρὰ μαθήματα, δίδονται ὅλα εἰς τοὺς νέους εἰς βάρος, δηλ. κατ' ἀφαίρεσιν τῶν ὠρῶν, τὰς ὁποίας ἄλλοτε ἐχρησιμοποιοῦσαμεν διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος των, δηλ. οἱ νέοι στεροῦνται μαθημάτων, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἀφιερῶνοντο εἰς τὸ νὰ διδάξωσι και γνωρίσωσι εἰς αὐτοὺς τὰς ἀξίας, θρησκευτικὰς και ἀνθρωπιστικὰς, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον ἀναγκαῖαι εἰς τὴν διαμόρφωσιν και καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς και τοῦ χαρακτῆρος τοῦ διδασκομένου. Τὴν ἰδίαν κραυγὴν ἀπογνώσεως ἐκβάλλει και ἡ μεγάλη Γαλλίς Ἑλληνίστρια και ἱστορικός Jacqueline de Romilly διαπιστώνουσα και αὐτὴ ἀπὸ ἱστορικῆς πλευρᾶς τὴν συντελουμένην σήμερον παράκαμψιν τῆς μελέτης τῆς Ἱστορίας τῶν Κλασσικῶν χρόνων, ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ἀντλῶμεν ἀνεξάντλητα διδάγματα ἐπὶ πλείστων θεμάτων, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπασχολοῦν σήμερον.

Δὲν πρέπει νὰ ἀφήσωμεν νὰ γίνῃ σκοπὸς μας μόνον τὸ νὰ δημιουργῶμεν τάχιστα τεχνοκράτας, οἱ ὁποῖοι νὰ ἀπορροφῶσι τὸ γρηγορώτερον δυνατὸν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρας γνώσεις, ποὺ θὰ δυνάμεθα νὰ ἐμφυτεύσωμεν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως νὰ προβλέπωμεν εἰς ἕν ἀκριβὲς ἰσοζύγιον, ὥστε νὰ τοὺς καλλιεργῶμεν ταῦτοχρόνως μὲ τὰς γνώσεις και τὴν ψυχὴν και τὸν χαρακτῆρα. Δυνάμεθα ἐδῶ νὰ ἀντιληφθῶμεν πλήρως τὴν ὀρθότητα τῆς τόσον διορατικῆς παρατηρήσεως τοῦ Jean-Jacques Rousseau, ὁ ὁποῖος εἶχε προβλέψει ἀπὸ δύο και πλέον αἰῶνων αὐτὴν τὴν ἀρνητικὴν ἐξέλιξιν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων, ὅταν ἔλεγεν, ὅτι «ὁ μεγαλύτερος, ὁ σπουδαιότερος, ὁ χρησιμώτερος κανὼν ὅλης τῆς Ἐκπαιδεύσεως δὲν εἶναι τὸ νὰ κερδίζωμεν χρόνον, ἀλλὰ τὸ πῶς νὰ τὸν χάνωμεν».

Κατὰ διαφορετικὸν τρόπον μᾶς τὸ λέγει ἐπίσης εἰς ἄλλος μεγάλος διανοούμενος και ποιητής, ὁ Ἑλληὺ Ὀδυσσεᾶς Ἑλύτης: «Ἐλλοτε ἡ ἀμάθεια ἦτο τὸ λάθος τῆς Κοινωνίας μας. Σήμερον τὸ λάθος εἶναι αἱ πολλαὶ γνώσεις». Πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν καλῶς ὅτι τὸ κλειδὸ τῆς ἀληθινῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἐγκεῖται μόνον εἰς τὸ ἄθροισμα γνώσεων ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς και τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως και εἰς τὴν ἔρευναν ἢ εἰς τὴν πλέον ἐντατικὴν διδασκαλίαν και εἰς τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως και πολὺ περισσότερον ἀκόμη ἐγκεῖται εἰς τὴν διὰ τῆς ἀνθρωπιστικῆς-χριστιανικῆς μορφώσεως καλλιέργειαν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ νέου και τοῦ Ἀνθρώπου ἐν γένει.

Δυστυχῶς ἡ σύγχρονος Κοινωνία μας παραλείπουσα σχεδὸν τελείως κάθε διδασχὴν ἐπὶ τῆς καλλιέργειας και διαμορφώσεως τῆς ψυχῆς, πιστεύει, πολὺ λανθασμένως, ὅτι ἡ ἀπάντησις και πορεία πρὸς τὸ μέλλον και εἰς τὴν ἀνέλιξιν τοῦ Ἀνθρώπου ἐγκεῖται ἐπὶ τῶν ὑλικῶν και τεχνολογικῶν ἐπιτευγμάτων. Ὁ μεγάλος Γάλλος φιλόσοφος Henri Bergson ὑπεγράμμιζεν ὁμως, ὅτι «δυστυχῶς ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐπιτυχάνετο και συνεπληροῦτο τὸ ἠθικὸν ἐπίπεδον τοῦ Ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦναντίον ὑπάρχουσι πολὺ

μεγάλοι κίνδυνοι, όταν αἱ προσπάθειά του δέν συνοδεύονται ἀπό τὴν ἀνάλογον πνευματικὴν προσπάθειαν. «Καὶ ὁ Henri Bergson συνεχίζει τὰς παρατηρήσεις του: «Πρέπει ὀπωσδήποτε εἰς τὰς ἡμέρας μας νὰ ὑπάρξῃ ταύτοχρόνως ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἐξύψωσις τοῦ Ἄνθρώπου, ἄλλως θὰ ὑπάρξωσι σοβαρὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δυσαρμονίας μεταξὺ τῆς ψυχικῆς συρρικνώσεως καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ ὕλισμοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα». Διαπιστώνομεν λοιπὸν τὴν μεγάλην ὀρθότητα τῆς κρίσεως τοῦ μεγάλου Γάλλου φιλοσόφου διὰ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ὁ Ἄνθρωπος ἀναποφεύκτως ἀντιμετωπίζει, ὅταν τοῦ ἀφαιρῶσι τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν.

Ὁ François Mauriac παρετήρει ἐπίσης: «Με τρόμον εἴμεθα θεαταὶ τοῦ ὅτι ὁ χώρος ὅπου τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶναι ἐλεύθερον συρρικνώνεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας». Καὶ ὁ ἀνθρωπιστὴς Roger Martin du Gard ἐσημείωνεν, ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἀξία τῆς ζωῆς εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐξέυρεσιν ὑπὸ τοῦ Ἄνθρώπου «τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς». Διεπίστωνε δὲ ὅτι «δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν ταύτην μόνον διὰ τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν, διότι δέν εἶναι μόνον τὰ Γράμματα τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦνται διὰ τῆς ὀρθῆς μορφώσεως, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡ ἀδελφότης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ τῶν Ἐθνῶν».

Ἡμεῖς, οἱ Εὐρωπαῖοι, δέν πρέπει ποτὲ νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς μας βασίζεται ἐπὶ τεσσάρων βασικῶν πυλώνων, ὡς ὠρίσθησαν ἀπὸ τὸν μέγαν Ἕλληνα διανοούμενον καὶ πολιτικὸν Παναγιώτην Κανελλόπουλον εἰς τὸ μνημειῶδες δεκάτομον ἔργον του τῆς «Ἱστορίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος». Αὐτὰ τὰ τέσσερα βασικά στοιχεῖα καὶ πυλώνες τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ μας τὰ ὁποῖα ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος τόσον ἐπιτυχῶς διέκρινε καὶ διετύπωσεν, εἶναι:

Τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ κρατικὸν καὶ νομικὸν Ρωμαϊκὸν σύστημα, ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ πλήρες ζωηρότητος αἷμα τῶν βορείων λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Αὐτὴν τὴν ἀνάλυσιν τοῦ Παναγιώτη Κανελλοπούλου, ἡ ὁποία δίδει εἰς ἡμᾶς τοὺς Εὐρωπαῖους τὰς τέσσαρες βάσεις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας ὀφείλομεν πάση θυσίᾳ νὰ τὴν κρατήσωμεν ζωηρὰν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἄσβεστον εἰς τὸ πνεῦμα μας, διότι αὐτὰ τὰ τέσσαρα στηρίγματα ἀποτελοῦν τὰς θεμελίους βάσεις τῆς προόδου μας καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως μας διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Κλείων εἶναι λοιπὸν ἡ βαθεῖα πεποίθησίς μου, ὅτι ὁ κόσμος μας θὰ ἐπανεύρῃ τότε καὶ μόνον τὸν ὀρθὸν δρόμον του, ὅταν ἡ τεχνολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ διδασκαλία συζευχθῇ ἁρμονικῶς μὲ τὰς αἰώνιους ἀξίας τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἐκείνης τῶν κλασσικῶν ἀνθρωπιστῶν φιλοσόφων. Ἡ σωτηρία τῆς Ἀνθρωπότητος ἔγκειται εἰς αὐτὴν τὴν ἁρμονικὴν ἔνωσιν τῆς καλλιεργείας τῆς ψυχῆς καὶ τῶν γνώσεων. Ὁ Πλάτων ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μᾶς τὸ εἶχε χαράξει: «Τὰ κακὰ πού ἀντιμετωπίζομεν θὰ παύσωσιν ὅταν οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι ἢ οἱ φιλόσοφοι ἄρξωσιν». Πρέπει ἐπίσης ἐκ παραλλήλου εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς νὰ εὐρίσκωμεν «τὸ μέτρον» καὶ νὰ ζῶμεν ἐντὸς τούτου, διότι ὡς μᾶς διδάσκουσι καὶ μεταδίδουσι ὡς τὸ βασικὸν δίδαγμα τῶν ὅλων οἱ ἀρχαῖοι τραγωδοὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπερβαίνει τὸ μέτρον τιμωρεῖται ὑπὸ τῶν Θεῶν καὶ καταδιώκεται ὑπὸ τῶν Ἐρινύων, διότι διὰ τῆς στάσεώς του ταύτης μεταβάλλεται εἰς «ὔβριν».

Προσβλέποντες λοιπόν προς μίαν μόρφωσιν και διδασκαλίαν, η οποία θα εύρισκεται πάντοτε εντός του πνεύματος του μέτρου και του ίσοζυγίου μεταξύ της όρθης διαμορφώσεως της ψυχής και της αποκτήσεως των γνώσεων, ό Ευρωπαίος και συλλογικώς ό Άνθρωπος του Πλανήτη μας, διά της βοηθείας των έπαϊόντων και διανοουμένων, των συνετών εκπαιδευτικών και των χρηστών οικογενειών, θα δυνηθή να επανεύρη την πραγματική ταυτότητά του, η οποία την σημερινήν εποχήν εύρίσκεται εις κατάστασιν βαθείας διαταραχής, ώστε και πάλιν να ξανακερδίση την «ένδοxon κοινωνίαν» εντός της οποίας θα βασιλεύη πάντοτε η ειρήνη, ό σεβασμός του πλησίον, η δικαιοσύνη, τό φώς, η αδελφότης και η κατανόησις μεταξύ των ατόμων, των λαών και των Έθνών.

Είναί μόνον εντός αυτού του πνεύματος που θα δυνηθώμεν να αντιληφθώμεν και να ζήσωμεν τους υπερόχους στίχους του Arthur Rimbaud:

«Τήν αύγήν,
ώπλισμένοι, με ένθερμον ύπομονήν,
θα εισέλθωμεν εις τας υπερόχους πόλεις».

Αυτούς τους πολυώραίους και πλήρους σημασίας τόσον ποιητικούς στίχους θα συνεπλήρωνον με δύο μόνον λέξεις ακόμη: «Τήν αύγήν, ώπλισμένοι με ένθερμον ύπομονήν, έπιμονήν και άποφασιστικότητα, θα εισέλθωμεν εις τας υπερόχους πόλεις».

«Τό στοίχημα της μοίρας μας και του μέλλοντός μας», λέγει ό μεγάλος Έλλην νομπελίστας ποιητής Όδυσσέας Έλύτης, «παρ' όλας τας δυσκολίας που διαπιστώνομεν, εύρίσκεται εις τας χειράς μας». Είναί ακριβώς δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον που διά την παρούσαν και μελλοντικήν σωτηρίαν της Άνθρωπότητος και διά την σωτηρίαν και τό καλόν των παιδιών μας και των γενεών, αί όποια θα ακολουθήσωσι, δέν έχομεν καμμίαν άλλην έπιλογήν η έκλογήν από του να κερδίσωμεν αυτό τό στοίχημα.

ΛΑΜΠΗΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΚΛΕΙΩ

*Πολλοί τελευταία τά 'βαλαν με την Κλειώ.
Αυτή όμως με νηφάλιο μειδίαμα
παρακολουθεί ατάραχη από τον Παρνασσό
τα καμώματα ανθρώπων και πολιτικών.
Κρίμα που το φως της αλήθειας είναι πάντοτε ιλαρό
και ποτέ δε μετατρέπεται σε κεραυνό.*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΓΙΑΛΟΥΚΑΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΥ ΛΥΣΙΩΤΗ

Ἡ ποίηση τοῦ Κύπριου ποιητῆ Ξάνθου Λυσιώτη, εἶναι μιὰ ἐξομολόγηση ἐκ βαθέων, λόγος παρηγορητικός «λίαν», διαλεκτικοῦ χαρακτήρα, μὲ μεστό περιεχόμενο, προεκτάσεις καὶ μηνύματα. Μιὰ ἀνάπλαση ἐκ βάθρων τῆς ἱστορίας, ἕνα τραγούδι ζωῆς καὶ ἐλπίδας, μὲ κατασταλαγμένο πόνο καὶ «τοὺς στεναγμοὺς τῆς γῆς» ἐμπειρικλείουσα. Ποίηση ποὺ δὲν φωνασκεῖ καὶ δὲν ἀναλίσκεται σὲ θῆρα εὐτέλειας καὶ ἐπικαιρότητας, ἀντίθετα στοχεύει σὲ μιὰ διείσδυση στὸν πυρήνα:

*«... Ξανακύλησε βροχὴ στὶς ἀπόκρυφες σπηλιές τῆς γῆς
γιὰ νὰ ἠχήσει ξανά ἢ βοῆ τῆς ἀθανασίας
βαθεῖα μέσα στὸ χῶμα
κάτω ἀπὸ τὶς φωτοσκιάσεις τῆς ἀστραπῆς,
βάλαμο στὸ φλογισμένο καμῖνι
ρομφαία Χερουβικὴ
ἐπάνω στὸ πλατὺ ἀσκλάβωτο μέτωπο τοῦ Τροόδου...»*

Μιὰ ποίηση ἐλευθερίας καὶ ἔκφραση ἀδούλτου φρονήματος ποὺ ξεχειλίζει ἀπὸ παλμούς καὶ μιλήματα τῆς φύσης μὲ τὸ λούλουδο ποὺ ξεφυτρώνει στὸν σκληρὸ βράχο, μὲ τὶς ἀνάσες τῆς βροχῆς στὸ διψασμένο χῶμα τοῦ καλοκαιριοῦ, μὲ τὴν ἀνάμνηση τῆς νεότητας, τὶς «μάνες ποὺ μαρτύρησαν», τὶς προσευχὲς καὶ τοὺς ἀνθούς τῆς λεμονιάς, τὸ «αἰώνιο φίλημα τοῦ κυμάτου».

Λόγος μὲ εὐθύνη καὶ παρησία ποὺ ξεπερνᾷ τὰ στενὰ πλαίσια τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, γίνεται οἰκουμενικὸς καὶ πανανθρώπινος, κάλεσμα συμπαράστασης.

*«Πρόσφερε Κύριε στὰ πλάσματά σου
τὴ βακτηρία τῆς ὑπομονῆς.
Ἀνάτηψέ μας ἀπὸ τὸ ἔλος τῆς θλίψης.
Ζωγράφισε στὸ βλέμμα μας τὴ μαρμαρυγὴ τῆς ἐλπίδας...»*

Λυρικές συνθέσεις μὲ πόνο καὶ αἶμα ψυχῆς, ὀδοιπορικὸ τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπὸ τὸ τραγούδι τῆς θάλασσας καὶ «ρωγμὲς τῆς καρδιάς», ἔξαγνισμός καὶ «περιδίνηση ζωῆς» καρτερία καὶ προσμονή, πολυεπίπεδη καὶ πολυπρισματικὴ ἐπικοινωνία, ἀνανεωτικὴ τρυφερὴ καὶ ἐλπιδοφόρα:

*«Μοιάζω σὰν τὴ Μεσαρίτικη ἐλιά
ποὺ κι ἂν τὰ χρόνια τὴ σκέβρωσαν
ὅμως ἡ ψυχὴ τῆς εἶναι ἄσπρη δλάσπρη
καὶ στὰ κλαδιά τῆς τὰ πουλιὰ
ψάλλουν τὴ λαγαράδα τοῦ ἔρωτα...».*

Μιὰ ποίηση μνήμης καὶ ἀθανασίας, μὲ «αναστάσιμο ὄσαννὰ» ποὺ τὶς νύχτες γίνεται ἄνεμος καὶ σεργιανὰ στὴν ἀγαπημένη γλυκεῖα Κερύνεια» καὶ προσμένει «νὰ γυρίσουν οἱ δεῖχτες τοῦ καιροῦ» καὶ νὰ «θρέψουν τὸ ὄραμα τοῦ Εὐαγόρα» (Παλληγκαρίδη) τὴν εὐλογημένη ὥρα ποὺ θὰ κελαρύξουν οἱ ψυχὲς τῶν ἀγωνιστῶν:

*«... Κι ὅταν ἡ καμπάνα χτυπήσει
ὦ ἄς ἦταν νὰ εἶνε ἀνοιχτὴ ἡ μῆτρα τῆς γῆς μου
ν' ἀντηχήσει ἀπὸ τὰ στέγνα τῶν μανάδων
τὸ φωτερό, τὸ φλογερό θούριο τῆς Λευτεριάς!*

Φύση και ψυχή συμπορεύονται άρμονικά στο έργο του Ξάνθου Λυσιώτη, και συναντάς την όμορφιά και την έλευθερία. Γίνονται

*«Γάροι με άδιπλωτες φτεροῦγες
άπάνω στη λευκή χαίτη της θάλασσας».*

ΔΗΜ.Ι. ΚΑΡΑΜΒΑΛΗΣ

ΕΑΡΙΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

*Ήλαλη, άνέλπιστη, έρημη,
λουσμένη στ' άνοιξιάτικο φώς
των νεκρών ή πολιτεία.
Μαῦρα κοράκια κρώζουν παράτονα
στον οὐρανό της καρδιάς,
σκορπώντας αποκαΐδια πόνου
στη χέρσα ένδοχώρα.
Κι έγώ όφειλέτης μιās ξένης ζωής,
δεσμώτης σ' έν' άνέλπιδο αύριο,
βλέπω «πώς έχει ό θάνατος
δρόμους άνεξερεύνητους
και μιá δική του δικαιοσύνη».*

* * * * *

*Στης Άχερουσίας τις όχθες
ποιός θα μ' άποχαιρετήσσει
για ν' αφήσω στα χέρια του
τη σφραγισμένη κιβωτό
με τα λείψανα των όνείρων,
τους άθεράπευτους πόθους φυγής,
τους μυστικούς καημούς
της άγάπης, της πατρίδας, της σοφίας,
της μοίρας τ' ανθρώπου;
Ποιός θα μ' άποχαιρετήσσει
μ' ένα χαμόγελο στοργής,
μ' ένα στερονό δάκρυ συγγνώμης,
με τη νοσταλγία της άνύπαρκτης εδτυχίας;
Μελέτη θανάτου, άνατολή έξ ύψους.*

ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ «ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ»

**Υπόμνημα προς τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας
κ.κ. Τάσσον Παπαδόπουλο**

Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΑΣ ΣΤΙΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Εξοχότατε,

Τώρα που ξανανοιγουν τα σχολεία και οι μαθητές ξαναμπαίνουν στις τάξεις, θα θέλαμε να επαναφέρουμε στο προσκήνιο ένα θέμα ουσίας. Την αποτυχία των μαθητών μας στο μάθημα των νέων Ελληνικών στις Παγκύπριες εξετάσεις.

Η πτωτική τάση σε ανησυχητικό μάλιστα βαθμό που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια, επιδέχεται από διάφορους, πολλαπλές ερμηνείες και αιτιάσεις. Η ουσία όμως είναι ότι το πρόβλημα που παρουσιάζεται - πρωτίστως εθνικό - χρήζει προσεκτικής μελέτης προς αποτροπή, ανακοπή και θεραπεία και άμεσα μέτρα.

Εμείς, ως Εταιρεία Λογοτεχνών Λεμεσού «Βασίλης Μιχαηλίδης», μαζί με άλλους ομότεχνους και με άλλους φορείς, προβληματιζόμαστε και ανησυχούμε για ένα θέμα που θα έπρεπε να είναι το βασικό υπόβαθρο του Αναλυτικού Προγράμματος, τόσο της Δημοτικής όσο και της Μέσης καθώς και της Ανώτατης εκπαίδευσης του τόπου, η ελληνική μας γλώσσα.

Ως εκ τούτου παρακαλούμε να δεχτείτε τις απόψεις και εισηγήσεις μας, ως υποβοηθητικές προτάσεις, για την ορθή και επαρκή εκμάθηση της ελληνικής μας γλώσσας στα σχολεία.

Είναι σε όλους γνωστό πως η ανθρώπινη επικοινωνία στο γραπτό και προφορικό μας λόγο, στηρίζεται σε δυο καθοριστικούς παράγοντες:

- α) Την πνευματική δυνατότητα και υπόσταση του κάθε ατόμου και
- β) Τη γλωσσική επάρκεια και εκφραστική ικανότητά του.

Η πνευματική υπόσταση, λοιπόν και η γλωσσική επάρκεια, είναι και αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο, αδιαίρετο και αλληλοπεριχωρούμενο στο κάθε άτομο. Ωστόσο οι μαθητές, μέσα απο προγράμματα εκπαιδευτικά και ορθές μεθοδεύσεις, επιδέχονται βελτιωτικές επενέργειες από την Παιδεία που να σκοπούν, μέσα από τη μόρφωση, να σημαδέψουν τη ζωή τους.

Όσον αφορά τη γλώσσα μας και τα Νέα Ελληνικά μας, οι πνευματικοί δημιουργοί, υψώνουμε φωνή και ανήσυχτοι, εκπέμπουμε σήμα κινδύνου. Τι στ' αλήθεια τι έχει φταίξει; Εμείς πιστεύουμε ότι:

α) Η κατάργηση των Αρχαίων Ελληνικών ή ο σοβαρός περιορισμός των ωρών διδασκαλίας, ήταν συμφορά, στέρησαν τους μαθητές και φοιτητές και τους απέκοψαν από τη γνώση του πρωτότυπου. Από το αχαιο ρήμα, την αρχαία λέξη. από

τη ρίζα και από το παράγωγο της κάθε λέξης. Από τη συνάφεια, την εξέλιξη, τη διαχρονική συνέχεια και την αρμονία, της τόσο πλούσιας, και τροφοδότηρας άλλων γλωσσών, δικής μας γλώσσας. Η κατάργηση στέρησε τους μαθητές και από τους αρχαίους μας συγγραφείς. Σε καιρούς μάλιστα που άλλοι λαοί, από ό,τι διαπιστώνουμε, εισάγουν την αρχαία Ελληνική και αρχαίους συγγραφείς μέσα στην εκπαίδευσή τους, έχοντας στόχο: **Να πλουτίσουν, να μορφώσουν και να οξύνουν τη γνώση και τη κρίση των μαθητών ή φοιτητών μέσα από τα αρχαία κείμενα και μέσα από την αρχαία σοφία, το δραματικό λόγο και τη φιλοσοφία.**

β) Αν, σύμφωνα με πρόσφατη δημοσκόπηση, οι σημερινοί νέοι στην Αθήνα, **εκφράζονται έχοντας οπλοστάσιο γλωσσικό, μόνο με τριακόσιες λέξεις (!)**, ασφαλώς τ' αποτελέσματα μιας πιθανής παρόμοιας έρευνας στην Κύπρο, φοβούμαστ ότι ίσως καταλήξει σε χαμηλότερα επίπεδα.

Τα αποτελέσματα οικτρά, τα βλέπουμε και τα ψηλαφούμε να γράφονται από ανθρώπους «μορφωμένους» σε κείμενα «επίσημα». Τα βλέπουμε όταν μιλούν ή γράφουν πολιτικοί άρχοντες ή δημοσιογράφοι και τηλεπαρουσιαστές. Επομένως όχι ορατή αλλά ψηλαφητή είναι πια η αποψίλωση που έφεραν οι προηγούμενες μεταρρυθμίσεις. Οι δε νέοι μας, φοβερό!, αρκούνται να χρησιμοποιούν όταν μιλούν τη μητρική τους γλώσσα, άκριτα, ανάμεικτα ελληνικά και εγγλέζικα, μιλούν μιξοβάρβαρα δηλαδή, ωσάν και τη μητρική τους γλώσσα ποτέ δεν την διδάχτηκαν και παραμένει να τους είναι ξένη. Κι αυτό, ενώ μιλούν ορθά, άπταιστα, και καλά κάνουν, τις ξένες γλώσσες. Και το φαινόμενο, παρουσιάζεται σε ανθρώπους, υποτίθεται, μορφωμένους που κατέχουν και μεταπτυχιακά στο χέρι, κάτι που δεν συμβαίνει, η κατολίπηση της γλώσσας, στις άλλες χώρες. **Έχουμε την πληροφορία από συνέδριο της Ελληνικής γλώσσας στην Ελλάδα, ότι μόνο στην Ιταλία 700.000 Ιταλοί, επιλέγουν κάθε χρόνο και θέλουν να μάθουν, όχι μόνο τη Νέα αλλά την Αρχαία Ελληνική μας γλώσσα.** Οπότεν με αγωνία διερωτώμαστε. Στ' αλήθεια, ο Ελληνισμός, από πού ξεκινήσαμε και πού στ' αλήθεια πάμε;

Ασφαλώς μια άλλη αιτία για την εκφραστική απίσχναση των νέων είναι και η εθιστική πια προσκόλλησή τους στα ηλεκτρονικά μέσα, στην τηλεόραση, στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, στα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Αυτό ίσως να αποτέλεσε και την αιτία της αποξένωσής τους από το ωφέλιμο καλό βιβλίο.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους πιστεύουμε ότι το αρμόδιο Υπουργείο, οφείλει για όσα αφορούν τη γλώσσα μας, στο Αναλυτικό Πρόγραμμα κάνοντας την ορθή διάγνωση της παθογένειας, να βάλει το νυστέρι.

α) Να στρέψει άμεσα και αυστηρά, την εκπαίδευση στις αρχαίες μας ρίζες.

β) Να δοθεί και πάλι βάρος στο μάθημα των αρχαίων και νέων Ελληνικών και να είναι μαζί με όλα τα άλλα μαθήματα, αυστηρά και ανυποχώρητα **ισότιμο** και να τονίζεται ότι **δεν νοείται άνθρωπος μορφωμένος, όποιο επάγγελμα και αν εξασκεί, όποιο Πανεπιστήμιο, δικό μας ή ξένο και αν έχει τελειώσει, που να μην αγαπά, να μιλά και να γράφει ορθά τη μητρική του γλώσσα.**

γ) Οι φιλόλογοι, όσοι δεν γνωρίζουν καλά αρχαία Ελληνικά γιατί στο Πανεπι-

στήμιο δεν επέλεξαν την αρχαία γλώσσα, να επιμορφωθούν και με αυστηρότατα κριτήρια να βαθμολογούν και να αξιολογούν τους μαθητές τους και οι ίδιοι, από την προϋστάμενη Αρχή, να κρίνονται το ίδιο αυστηρά και χωρίς υποχωρήσεις, για την επιστημονική κατάρτισή τους.

δ) Στόχος της διδασκαλίας να είναι η αγάπη και κατανόηση του κειμένου από τους μαθητές και η αισθητική απόλαυσή του.

ε) Να δοθούν από το σύστημα της εκπαίδευσης κίνητρα για τη φιλιαναγνωσία, ώστε με αυτό τον τρόπο, ο μαθητής να πάρει ξανά στα χέρια του, έστω και με αυτό τον τρόπο, του βαθμολογικού κινήτρου, το αξιόλογο λογοτεχνικό βιβλίο. Δεν μπορούμε να ρωτούμε αποφοίτους Λυκείων, να μας πουν ποια Λογοτεχνικά Βιβλία στα έξη χρόνια της φοίτησής τους έχουν διαβάσει και να μας απαντούν μόνο για τον... Περίπατο του Πέτρου! (πρόσφατη έρευνά μας). Το βαθμολογικό κέρδος, ως κίνητρο ουσίας, πιστεύουμε ότι θα συμβάλει στη γλωσσική μόρφωση.

στ) Η άμεση εμπλοκή της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου για έρευνα, και τρόπους θεραπείας.

ζ) Η άμεση επαφή και γνωριμία των μαθητών, σε όλες τις βαθμίδες, με επισκέψεις στα σχολεία με τους πνευματικούς δημιουργούς του τόπου. Η γνωριμία και η άμεση επαφή θα φέρει αποτέλεσμα οι μαθητές μας ν' αγαπήσουν τη λογοτεχνία.

Τέλος, πιστεύουμε ότι η Ελληνική λογοτεχνική παραγωγή, ελλαδική και κυπριακή, αλλά και η Παγκόσμια Λογοτεχνία είναι αστείρευτες πηγές από τις οποίες οι μαθητές μας μπορούν και επιβάλλεται να αντλήσουν ισχυρά ιδεολογήματα και πνευματικές αξίες. Αξίες που θα τους βοηθήσουν να μορφοποιήσουν μέσα τους τα ιδεώδη και πιστεύω τους. Κοντά σ' αυτό θα μπορέσουν να στηρίξουν τη φιλοσοφική αντίληψη για τον κόσμο και θα εμπλουτίσουν προπαντός, τα εκφραστικά τους μέσα.

Όλοι αντιλαμβανόμαστε, θα το αντιλαμβάνεται και η Διοικούσα Εκκλησία, ότι η αποξένωση των νέων μας γενιά με γενιά από την αρχαία μας γλώσσα, είναι ίσως και αποτελεί συνήθως μια από τις αιτίες για απομάκρυνσή τους από τη Θεία Λειτουργία και τις ιερές Ακολουθίες. «Πώς νά πάμε αφού δεν καταλαβαίνουμε», είναι η απάντησή τους. Όμως εδώ είναι που τίθεται και το δικό μας ερώτημα: Σε καιρούς παγκοσμιοποίησης, αποσταθεροποίησης, η αποστασιοποίηση από τις δικές μας ρίζες, σε μια νέα Κοινωνία ανθρώπων χωρίς Θεό, πώς θα καταφέρουμε να φτιάξουμε τον συνεπή, τον τίμιο, τον εργατικό, τον ηθικό αυριανό πολίτη;

Το πρόβλημα αγγίζει, όπως τονίσαμε, τα όρια της εθνικής και προσωπικής μας επιβίωσης, της διατήρησης της εθνικής ταυτότητας και αυτογνωσίας. Αυτό και μόνο, πρέπει να επιτείνει την άμεση προσοχή και αγωνία μας.

Υψώνοντας τη φωνή μας θέλουμε να συμβάλουμε στην καθολική αφύπνιση και τον προβληματισμό.

Εμείς ως πνευματικοί δημιουργοί, δεν εφησυχάζουμε, γι' αυτό βιγλάτορες, τολμούμε και ηχούμε βούκινα. Θέλουμε υψώνοντας τη φωνή μας να συμβάλουμε στην καθολική αφύπνιση και τον προβληματισμό. Έχουμε τη βεβαιότητα ότι δεν είναι αργά

για επανόρθωση. Εμείς ακόμα ελπίζουμε, μια που επιμένουμε να γράφουμε και δημιουργούμε Ελληνικά, πως «στα ελληνικά» κάποιοι θα βρεθούν να μας διαβάσουν!...

Με όλο τον προσήκοντα σεβασμό.

Ο Πρόεδρος
Γιώργος Πετούσης

Η Γραμματέας
Έλενα Σάββα

Λεμεσός 9 Σεπτεμβρίου 2007

Κοινοποίηση:

Εξοχότατον Πρόεδρον Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολον Παπούλιαν.
Αρχηγούς Κυπριακών Κομμάτων.
Κοινοβουλευτική επιτροπή Παιδείας της Βουλής των Αντιπροσώπων.
Οργανώσεις Διδασκάλων και Εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαίδευσης.
Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου.

ΔΑΣΚΑΛΕ ΜΟΥ...

*... κρύψου
– μη λες τις ιστορίες σου φωναχτά
είναι τώρα τα χρόνια δίσεχτα
της σιωπής
και τα παιδιά
σκέφτονται πια με ρητά και χάπια...
Κρύψου για λίγο.
– μη λες τα όνειρά σου φωναχτά
τα παιδιά είναι φιλύποπτα.
Μετράνε γιατί τα λες
όχι τι λες!
Κρύψου, Δάσκαλέ μου
σε μια κάψα λουλουδιού.
– να περιμένεις την εποχή
που οι άνθρωποι θ' αντέχουν την αλήθεια
που ένα κι ένα κάνουν δύο
να περιμένεις την εποχή
που θα μπορούν ν' αντέξουν
το φως της ημέρας
να πουν το «Χαίρε, ω χαιρε Ελευθεριά»
χωρίς να ντρέπονται...!*

ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ

(Από τη συλλογή: *Μ' ένα κέσμα στο στόμα*)

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Τιμητική Διάκριση στην εκδότρια της «Πνευματικής Κύπρου» κυρία Λούλλα Χρυσάνθη από το Πολιτιστικό Σωματείο «Τάμα»

Στις 12 Μαρτίου 2008, το Πολιτιστικό Σωματείο «Τάμα» απένευσε Τιμητική Διάκριση στην κυρία Λούλλα Χρυσάνθη επιβραβεύοντας την όλη πολιτιστική και κοινωνική προσφορά της. Σε μια ωραία και σεμνή τελετή, στο σπίτι της κυρίας Χρυσάνθη μεταξύ συγγενών, φίλων και συνεργατών της, η Πρόεδρος του Πολιτιστικού Σωματείου «Τάμα», δόκτωρ Βάσω Παπαβασιλείου διέγραψε και εξήρε σε μια εμπνευσμένη ομιλία της την προσωπικότητα και την πλούσια πολιτιστική και κοινωνική δράση και μεγάλη προσφορά της κυρίας Χρυσάνθη, από τα πρώτα νεανικά της χρόνια στην Αμμόχωστο κοντά στο φιλόμουσο ξεύγος Μαρίας και Παναγιώτη Ιωάννου, ιδρυτών του Λυκείου Ελληνίδων της πόλεως, ως τις μέρες μας.

Μετά την απονομή του Τιμητικού Διπλώματος προς την κυρία Χρυσάνθη, ακολούθησε συγκινητική αντιφώνηση της τιμωμένης στην οποία ευχαρίστησε για την τιμή και διαβεβαίωσε ότι θα συνεχίσει τις ευγενείς της προσπάθειες και στο μέλλον.

Στη δεξίωση που ακολούθησε όλοι οι παρευρισκόμενοι συγχαίρηκαν μ' εγκάρδιότητα την κυρία Χρυσάνθη, ευχόμενοι την ίδια συνέχεια κι επιτυχία και στις μέρες που έρχονται.

Συμπληρωματικά αναφέρουμε πως το πολιτιστικό κι ανθρωποκεντρικό σωματείο «Τάμα» ιδρύθηκε το 1998 και έχει στο ενεργητικό του έντονη δράση που φθάνει ως την Αφρική. Έχει επισκεφθεί με την πολιτιστική του ομάδα πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και έχει διενεργήσει εράνους προς ανακούφιση των σεισμοπλήκτων της Ελλάδας, των φτωχών και ενδεών της Γεωργίας, της Ουκρανίας και των πληγέντων από το τσουνάμι. Στήριξε επίσης τους γονείς των αγνοουμένων και έχει εκδώσει τετράτομο έργο με 68.000 υπογραφές για τα αγνοούμενα παιδιά· εξέδωσε επίσης βιβλία-αφίσες και έργα τέχνης.

Πιστεύει στο ωραίο και την ανθρώπινη αλληλεγγύη και υλοποιεί τα πρωτοποριακά προγράμματά του σεμνά και αθόρυβα.

Εκδήλωση Μνήμης και Τιμής Κύπρου Χρυσάνθη

Με τη συμπλήρωση δέκα χρόνων από την εκδημία του κορυφαίου πνευματικού δημιουργού Κύπρου Χρυσάνθη, οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και τα Πνευματικά σωματεία της Κύπρου οργάνωσαν τη Δευτέρα, 19 Μαΐου στις 8.15 μ.μ. εκδήλωση Μνήμης και Τιμής στο Πολιτιστικό Κέντρο της Τράπεζας Κύπρου, στην Αγία Παρασκευή. Η εκδήλωση τελούσε υπό την αιγίδα του Υπουργού Παιδείας κυρίου Ανδρέα Δημητρίου.

Το Πρόγραμμά της περιλάμβανε τα εξής μέρη:

Α. Εναρκτήριο Τελετή – Καλωσόρισμα από τον Πρόεδρο του Παγκυπρίου Πολιτιστικού Συλλόγου κ. Γιώργο Κιτρομηλίδη.

Εισαγωγική ομιλία και Βιογραφικό από την Αντιπρόεδρο του Λυκείου Ελληνίδων Αμμοχώστου, Παραρτήματος Λευκωσίας, κ. Σόφη Κ. Φοιτίδου.

Χαιρετισμό από τον έντιμο Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού κύριο Ανδρέα Δημητρίου.

Χαιρετισμούς

– από την Πρόεδρο της Πνευμ. Αδελφότητας Ελληνίδων Κύπρου κυρία Τζίλντα Κωνσταντινίδου

– από τον Πρόεδρο του Ελληνικού Πνευματικού Ομίλου Κύπρου κ. Κώστα Γιωργαλλίδη

– από την Πρόεδρο της Εθνικής Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών Κύπρου κ. Ανδρεανή Ηλιοφώτου

Β. Σύντομες Εισηγήσεις

1. «Το Πεξογραφικό έργο του Κύπρου Χρυσάνθη» από την κ. Χρυσόθεμι Χατζηπαναγή.

2. «Ο Δάσκαλός μου Κύπρος Χρυσάνθης όπως τον γνώρισα» από τον κ. Γιώργο Κιτρομηλίδη.

Γ. Ομιλίες

1. «Ο ποιητής Κύπρος Χρυσάνθης» από το φιλόλογο, δρα Νίκο Παναγιώτου.

2. «Γνωμολογία και Επιγραμματικότητα στην Ποίηση του Κύπρου Χρυσάνθη» από το φιλόλογο κ. Γιώργο Χατζηκωστή.

Δ. Καλλιτεχνικό Πρόγραμμα

A. Απαγγελίες ποιημάτων από τις: Φρύνη Παπαδοπούλου, Πόλα Κιτρομηλίδου και Ελεονώρα Χρυσάνθη.

B. Μελοποιημένοι στίχοι του Κύπρου Χρυσάνθη από τη Γιάγκο Μιχαηλίδη. Τραγούδησε η χορωδία της Πνευματικής Στέγης Λέανδρος Σίταρος υπό τη διεύθυνση της κυρίας Μάρως Σκορδή.

H εκδήλωση έκλεισε με αντιφώνηση της κυρίας Λούλλας Χρυσάνθη και ακολούθησε δεξίωση.

ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ

Δραστηριότητες της Εθνικής Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών Κύπρου

1. Στις 5 Μαρτίου 2008 έγινε η παρουσίαση της μονογραφίας «Χαράλαμπος Δημοσθένους του Ομήρου και της Κοντέας», που συνέγραψε ο φιλόλογος Ζήνων Ζαννέτος· σ' αυτή το έργο του λαϊκού μας ποιητή κατηγοριοποιείται και προβάλλεται με βάση τον τόπο και την ιστορική παράδοση.

Την παρουσίαση έκαμε ο φιλόλογος-συγγραφέας κύριος Ανδρέας Παστελλάς στο Συνοδικό της Παλαιάς Αρχιεπισκοπής, ύστερα από πρόλογο της Προέδρου της Εταιρίας, Ανδρεανής Ηλιοφώτου.

Στον ποιητή, που απάγγειλε ποιήματά του, απενεμήθη τιμητική πλακέτα. Πλήθος φίλων του ποιητή και ανθρώπων των Γραμμάτων κι εκτιμητών του έργου του προσήλθαν στην εκδήλωση. Ο ίδιος ευχαρίστησε όλους κατασυγκινημένος.

2. Στις 13 Μαΐου 2008 οργανώθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο της Λαϊκής Τράπεζας (Αρχιεπ. Μακαρίου Γ' και Μπουμπουλίνας) εκδήλωση στην οποία παρουσιάστηκαν τα βιβλία: «Ναυτίλος» (Μια Αυτοβιογραφία) του Άντη Κορφιώτη και «Poems» της Βέρας Κορφιώτη. Ύστερα από σύντομο εισαγωγικό της Προέδρου που αναφερόταν στη γενική σημασία και τα κεντρικά νοήματα των δύο έργων, η φιλόλογος-λογοτέχνης κυρία Κίκα Ολυμπίου διεξήλθε με το ζωντανό, γλαφυρό και τερπνό λόγο της την αφήγηση «Ναυτίλος» του Άντη Κορφιώτη, ενώ ο εφέτης-λογοτέχνης κύριος Δημήτριος Χατζηχαμπής μίλησε απλά και βαθυστόχαστα για τους λόγους που τον παρακίνησαν να μεταφράσει την ποίηση της Βέρας Κορφιώτη και για τις βασικές παραμέτρους αυτής της ποίησης. Εκτός από τον ομιλητή ποίηση της Βέρας Κορφιώτη μετάφρασαν και οι κυρίες Πηνελόπη Σωτηρίου και Μάνια Κόνσταντ.

Στο τέλος οι συγγραφείς αντιφώνησαν συντομότερα ευχαριστώντας όλους τους συντελεστές της εκδήλωσης. Στη δεξίωση που ακολούθησε όλοι οι παρευρεθέντες εκφράστηκαν με ενθουσιασμό για το σύντομο, περιεκτικό και ευχάριστο της εκδήλωσης.

ΕΛΛΑΔΑ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Γεν. Γραμματείς Εθν. Εταιρ. Ελλήνων Λογοτεχνών Κύπρου

Ο Δήμος Αμμοχώστου παρουσιάζει το βιβλίο: Γιώργος Σεφέρης Βαρνάβας Καλοστέφανος. Τα Σχεδιάσματα

Την Πέμπτη 20 Μαρτίου, 2008, στις 7.30, στην Πύλη Αμμοχώστου σε μια άκρως ενδιαφέρουσα εκδήλωση ο Δήμος Αμμοχώστου ζωντάνεψε στις ψυχές μας την Αμμόχωστο των παλαιών ωραίων ημερών με την παρουσίαση του βιβλίου: Γιώργος Σεφέρης Βαρνάβας Καλοστέφανος. Τα σχεδιάσματα, σε φιλολογική έκδοση της Ναταλίας Δελιγιαννάκη (Εκδόσεις ΜΠΕΤ).

Το πρώτο μέρος του προγράμματος περιλάμβανε χαιρετισμούς:

α) Καλωσόρισμα του Δημοτικού Συμβούλου κ. Παναγιώτη Κακούρα, Προέδρου Επιτροπής Πολιτιστικών Εκδηλώσεων του Δήμου Αμμοχώστου.

β) Χαιρετισμό του Διευθυντή του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος κ. Διονύση Καψάλη.

γ) Χαιρετισμό του Δημάρχου Αμμοχώστου κυρίου Αλέξη Γαλανού.

Το δεύτερο μέρος περιλάμβανε: α) ομιλία της φιλόλογου κυρίας Ναταλίας Δελιγιαννάκη που εργάστηκε για την έκδοση με τίτλο «Μια πέτρα μέσα στο νερό...» και β) κριτικές παρουσιάσεις του βιβλίου από τον κ. Γιώργο Γεωργή, Πρόεδρο της Κύπρου στην Ελλάδα, Αναπλ. Καθηγητή Πανεπιστημίου Κύπρου και τον κύριο Μιχάλη Πιερή, Καθηγητή Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η εκδήλωση τέλειωσε με την προβολή της ταινίας του Νίνου Φενέκ Μικελλίδη «Κύπρον οὐ μ' ἔθεσπισεν...» και ακολούθησε δεξίωση.

ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟ»

Καλαμάτα, 27/3/2008

Ἀξιότιμη Κυρία Χρυσάνθη χαίρετε.

Ἐλαβα τὸ νέο τεύχος τῆς ἀγαπητῆς «Πνευματικῆς Κύπρου» καὶ σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν εὐγενικὴ ἀποστολὴ. Θέλω νὰ σὰς συγχαρῶ γιὰ τοὺς κόπους καὶ τὶς θυσίες σας στὶς ὁποῖες ὑποβάλλεσθε προκειμένου νὰ συνεχίσει τὴν πορεία της ἡ λαμπρὴ αὐτὴ πνευματικὴ ἔπαλξη τοῦ Ἑλληνισμοῦ...

Εὐχομαι ὑγεία καὶ κάθε καλό.

Καλὸ Πάσχα

Μὲ ἐκτίμηση

Γ.Δ. Κούβελας

«ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ» (Δευτέρα 19 Νοεμβρίου, 2007, εφημ. Η ΓΝΩΜΗ)

Από την Κύπρο της καρδιάς μας, της σκέψης και της εθνικής έγνοιας, μάς έρχεται το καταξιωμένο λογοτεχνικό περιοδικό που κοντεύει να συμπληρώσει μισόν αιώνα ζωής και πνευματικής προσφοράς, με υπεύθυνη κι ευσυνείδηση συγκρότηση, άνω των 400 τευχών (416).

Το περιοδικό «Πνευματικὴ Κύπρος» ιδρύθηκε από τον **ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ**, την κορυφαία πνευματικὴ, συγγραφικὴ και επιστημονικὴ (γιατρός) μορφή της Κύπρου. Η «Π.Κ.» έχει αποσπάσει βραβείο από την Ακαδημία Αθηνών, τώρα διευθύνεται από τη Λούλλα Κύπρ. Χρυσάνθη κι επιχορηγείται από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου κι από τη Λαϊκὴ Τράπεζα.

Χαιρόμαστε κάθε νέο τεύχος του περιοδικού, απολαμβάνουμε όλες τις ποιοτικές του συνεργασίες, θαυμάζουμε την πολύμοχθη προσπάθεια και τον δύσκολο πνευματικόν αγώνα της κ. **Λούλλας Κύπρ. Χρυσάνθη** κι ευχόμαστε να συνεχισθεί, απρόσκοπτα η εκδοτικὴ, λαμπρὴ πορεία του.

Μπορούμε με συγκίνηση και ειλικρινή αισθήματα ν' αντιγράψουμε και να συνυπογράψουμε τα λόγια που έγραψε στην κ. Χρυσάνθη, ο ασυμβίβαστος ελληνολάτρης, συγγραφέας - φιλόλογος Σαράντος Ι. Καργάκος:

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ, που θεμελιώθηκε από τον Κύπρο Χρυσάνθη, είναι η πλέον ακραία έπαλξη του ελληνισμού, που διατηρεί τον σεβασμό της προς την ελληνική πνευματικὴ παράδοση!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Κα Χρυσάνθη

Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν προσφορὰ σας στα πολιτιστικὰ πράγματα τοῦ τόπου. Συνεχίστε νὰ μας τροφοδοτεῖτε πνευματικὰ.

Μὲ ἐκτίμηση

Παντελής Χρ. Στεφάνου

14 Ιανουαρίου 2008

Αξιότιμη Κυρία Λούλλα Χρυσάνθη,

Σας ευχαριστώ θερμά γιατί συνεχίζετε από την εποχή του αλησιμόνητου Κύπρου να μου στέλνετε την Πνευματική Κύπρο, που είναι ένα αξιολογότερο περιοδικό Λογοτεχνίας ποικίλου περιεχομένου.

Τελευταία έλαβα το τεύχος 416 και διάβασα με μεγάλη ευχαρίστηση πολλά ωραία ποιητικά και άλλα κείμενα εξαιρετικού ενδιαφέροντος. Θα Σας στείλω κάποιες συνεργασίες μου (μεταφράσεις και κριτικά κείμενα), αν βέβαια κρίνετε ότι μπορούν να δημοσιευτούν στο περιοδικό Σας.

Ασχολούμαι και εγώ με τα Κυπριακά Γράμματα και προσπαθώ από τη θέση που έχω να διαδώσω την Κυπριακή Λογοτεχνία στην Ιταλία.

Δεχθείτε, Εσείς και οι συνεργάτες Σας, τα συγχαρητήριά μου και τις ευχές μου για κάθε καλό.

Νάπολη, 20 Μαρτίου 2008

Με εξαιρετική εκτίμηση
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΙΚΑΣ
Καθηγ. Νεοελληνικής Γλώσσας
και Λογοτεχνίας

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μιχαλάκη Ι. Μαραθεύτη, *Η φυλάκιση της ελευθερίας*. Χρονικό. Λευκωσία, Ίδρυμα Απελευθερωτικού Αγώνα, 2007

Πιστεύω πως δεν υπήρχε καταλληλότερος από τον Μιχαλάκη Μαραθεύτη να ασχοληθεί με το θέμα αυτό, και λόγω της φύσεως του θέματος, αλλά και ειδικότερα λόγω του συγκεκριμένου τρόπου (υπό μορφή χρονικού) που επελέγη να γίνει η πραγμάτευσή του.

Και εξηγούμαι. Το αντικείμενο με το οποίο καταπιάστηκε ο συγγραφέας ήταν οι Κεντρικές Φυλακές κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα του 1955-1959, ο χώρος, δηλαδή, στον οποίο, κατά τον προσφυή τίτλο του βιβλίου, επιδιώχθηκε από την αποικιοκρατία η φυλάκιση της ελευθερίας, ο χώρος όπου ένας μεγάλος αριθμός προσώπων κρατήθηκαν ως υπόδικοι, κατάδικοι, μελλοθάνατοι, πολιτικοί κρατούμενοι, ειδικοί πολιτικοί κρατούμενοι κι όπου εννέα αγωνιστές απαγχονίστηκαν και θάφτηκαν, μαζί με τους Δράκο, Αυξεντίου, Λένα και Μάτση.

Για τις Κεντρικές Φυλακές της περιόδου εκείνης ο Μαραθεύτης είχε προσωπικές εμπειρίες, αφού κρατήθηκε εκεί για δεκαέξι μήνες το 1957 και 1958, προτού μεταφερθεί στα Κρατητήρια. Στο χώρο εκείνο η παρουσία του ήταν έντονη στις μορφωτικές δραστηριότητες, δηλαδή στο σχολείο, στις ομιλίες, στον Κύκλο μελέτης της Αγίας Γραφής, στην εποπτεία των προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων κρατούμενων μαθητών γυμνασίων. Επίσης, ήταν μέλος της τριμελούς επιτροπής (μαζί με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη και τον Αντώνη Παπαδόπουλο) που ορίστηκε από τους κρατούμενους για να συναντηθεί με τον Κυβερνήτη Φουτ και να του επιδώσει υπομνήματα με παράπονα για τη διαβίωσή τους, αλλά και για το Κυπριακό.

Μια άλλη ιδιότητα του συγγραφέα είναι το ότι σέβεται και τιμά τον αγώνα της ΕΟΚΑ και αγωνίζεται με συνέπεια για χρόνια ώστε να διατηρηθεί η μνήμη του. Υπηρέτησε σε διάφορες υπεύθυνες θέσεις σε σώματα, που έχουν ως σκοπό τη μελέτη και προβολή του Αγώνα, όπως το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 και το Ίδρυμα Απελευθερωτικού Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 και σήμερα είναι επίτιμος πρόεδρος του τελευταίου.

Τέλος, το συνολικό συγγραφικό έργο του Μαραθεύτη, επιστημονικό και λογοτεχνικό, που χαρακτηρίζεται από κύρος και σοβαρότητα, αποτελούσε ασφαλές εχέγγυο για την ποιότητα και του υπό εξέταση βιβλίου. Πρέπει να σημειωθεί ακόμη ότι υπήρχε εκ μέρους του συγγραφέα κάποια σχετική προεργασία, αφού με άλλους συνεργάτες είχε ετοιμάσει δέκα χρόνια προηγουμένως την έκδοση του Συνδέσμου Πολιτικών Καταδίκων ΕΟΚΑ με τίτλο *Λεύκωμα Πολιτικών Καταδίκων ΕΟΚΑ 1955-1959*.

Το εγχείρημα, όπως σημειώνει ο ίδιος, δεν ήταν όμως εύκολο. Οι συνθήκες στις φυλακές δεν ήταν πάντα οι ίδιες. Στη διάρκεια του αγώνα άλλαξαν πολλές φορές. Από την άλλη ο χρόνος που μεσολάβησε από τότε μέχρι σήμερα έκαμε τις μνήμες να αδυνατίσουν, με αποτέλεσμα οι μαρτυρίες που συγκέντρωνε να διαφέρουν από τον ένα πολιτικό κατάδικο στον άλλο. Η λύση του προβλήματος βρέθηκε στη διασταύρωση των πληροφοριών, στη χρησιμοποίηση των προσωπικών του εμπειριών, αλλά και στην απόδοση της γενικής εικόνας, δηλαδή της κοινής ζωής των καταδίκων και όχι των ατομικών περιπτώσεων. Όσον αφορά τον τρόπο γραφής εξηγεί πάλιν ο συγγραφέας ότι προτιμήθηκε συνδυασμός αφήγησης και διαλόγου, για να γίνει εναρμόνιση των αντικειμενικών ιστορικών στοιχείων με τα συναισθηματικά και να κάμει «πιο ζωντανή την αναβίωση του παρελθόντος».

Το βιβλίο εκδόθηκε στη σειρά «Πηγές και Βοηθήματα για τον Αγώνα της ΕΟΚΑ» του Ιδρύματος Απελευθερωτικού Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959, αποτελείται από 270 σελίδες και περιλαμβάνει Πρόλογο, 26 κεφάλαια και Επίλογο. Υπάρχει αριθμός φωτογραφιών, το δε εξώφυλλο κοσμήει πίνακας του καλλιτέχνη Ανδρέα Μακαρίου.

Ο τρόπος με τον οποίο το βιβλίο αρχίζει είναι η επίσκεψη δυο φοιτητών του πανεπιστημίου του Λονδίνου, του Κυπρίου Κώστα Θρασυβούλου και της Αγγλίδας Μπάρπαρας Άππλετον στο σπίτι του αγωνιστή Λουκά Δημητρίου, τον οποίο ζήτησε να γνωρίσει η νεαρή Αγγλίδα, όπως της είχε παραγγείλει η γιαγιά της, που υπήρξε συμφοιτήριά του στο πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Ο Δημητρίου προθυμοποιήθηκε να βοηθήσει την Αγγλίδα φοιτήτρια της νεότερης ιστορίας, η οποία ενδιαφερόταν να μελετήσει τη ζωή των πολιτικών καταδίκων στις Κεντρικές Φυλακές κατά τη διάρκεια του αγώνα κατά των Άγγλων, αφού και ο ίδιος υπήρξε πολιτικός κατάδικος.

Το πρώτο κεφάλαιο «Ενθυμήματα από το παρελθόν» χρησιμεύει ως εισαγωγή στο κύριο θέμα του βιβλίου, γιατί καταπάνεται με τα γεγονότα προ του αγώνα, από το 1878 ως το 1955. Αποτελεί πραγματικά εύρημα του συγγραφέα ο τρόπος που προσφέρονται τα γεγονότα. Η εισαγωγή γίνεται όχι υπό τύπο διδασκαλίας, αλλά υπό μορφή αναδιήγησης μιας συζήτησης που τάχα είχε με τον πρόπαππο της επισκέπτριάς του, ο οποίος εξέφραζε τις κρατούσες απόψεις ανάμεσα στους πιστούς της αυτοκρατορίας Άγγλους. Μετά την εισαγωγή, όπου δίνονται πράγματι ενδιαφέροντα στοιχεία για την αποικιακή πολιτική των Άγγλων, γίνεται επίσκεψη στο χώρο των Κεντρικών Φυλακών. Δίνεται γενική περιγραφή των φυλακών, όπως ήταν το 1955 (Κεφάλαιο 2) και ακολουθεί ξενάγηση στο μνημειακό χώρο (Κεφάλαιο 3), που περιλαμβάνει τμήμα κελιών του συγκροτήματος 3, τα κελιά των μελλοθανάτων, την αγχόνη και τα Φυλακισμένα Μνήματα.

Η μετάβαση από κεφάλαιο σε κεφάλαιο γίνεται ομαλά με επί τόπου επισκέψεις (στις Φυλακές στην αρχή και στο τέλος του βιβλίου), την παρεμβολή κάποιου διαλείμματος για ξεκούραση ή κάποιας παύσης για καφέ ή με την επίκληση κάποιας υποχρέωσης των επισκεπτών ταυτόχρονα με τον καθορισμό της επόμενης συνάντησης.

Το τέταρτο κεφάλαιο «Οι πρώτοι πολιτικοί κατάδικοι» αναφέρεται στη σύλληψη (25/1/1955) του πλοιαρίου «Άγιος Γεώργιος» και στα πρόσωπα που καταδικάστηκαν για τη συμμετοχή τους στην υπόθεση.

Ο τίτλος του επόμενου κεφαλαίου «Ο ιστός της αράχνης» προέρχεται από πρωτοχρονιάτικο μήνυμα του Χάρντιγκ που είχε καυχηθεί πως οι μέρες της ΕΟΚΑ ήταν μετρημένες, επειδή υφαινόταν πέριξ της ο ιστός της αράχνης.

Το έκτο κεφάλαιο «Οι πρώτες εντυπώσεις» περιγράφει τη διαδικασία από την είσοδο του κρατούμενου στη φυλακή, την εγκατάστασή του στο κελί, την υποδοχή από τους άλλους, την παροχή πληροφοριών γύρω από το καθημερινό πρόγραμμα και τα διάφορα εργαστήρια, όπου απασχολούνταν οι κρατούμενοι, και τέλος παράθεση των περιπτώσεων, στις οποίες επιβállονταν τιμωρίες.

Ακολουθεί το κεφάλαιο «Τα προνόμια», όπου περιγράφονται όσα δικαιούνταν ατομικά οι κρατούμενοι κατά τη διάρκεια της κράτησής τους στις φυλακές (π.χ. προσωπικά αντικείμενα στο κελί, όπως φωτογραφίες και βιβλία, επικοινωνία με συγγενικά και φιλικά πρόσωπα μέσω αλληλογραφίας και επισκέψεων στις φυλακές), αλλά και οι τιμωρίες που επιβállονταν σε περιπτώσεις απειθαρχίας.

Το κεφάλαιο «Ομαδικές εκδηλώσεις» καταπάνεται με τις ομαδικές δραστηριότητες, τα ομαδικά κατά κάποιο τρόπο προνόμια, όπως ήταν η παρακολούθηση της θείας λειτουργίας, η συμμετοχή σε κυπριακούς χορούς και παραδοσιακά παιχνίδια. Εδώ μαθαίνουμε και για άρνηση των καταδίκων να κάμουν χρήση κάποιων προνομίων ως μια μορφή αντίδρασης. Για παράδειγμα οι κατάδικοι αρνήθηκαν να παίζουν ποδόσφαιρο, επειδή δεν ήθελαν να δώσουν την ευχαρίστηση στο σκληρό διευθυντή των φυλακών να παραλάβουν από τα χέρια του το έπαθλο. Αρνήθηκαν επίσης την ακρόαση εκπομπών του Ραδιοφωνικού Σταθμού Κύπρου, επειδή ήταν φορέας αγγλικής προπαγάνδας, και την παρακολούθηση ταινιών ως συμπαραόσταση στους συγκαταδικούς τους που είχαν καταδικαστεί σε θάνατο.

Το επόμενο, το ένατο κεφάλαιο, «Στιγμιότυπα από τη ζωή στις φυλακές» αποτελεί κατά κάποιο τρόπο συμπλήρωμα του προηγούμενου. Εδώ, ο συγγραφέας, βασισμένος σε σημειώματα πολιτικών καταδίκων, αναδεικνύει περιστατικά που έχουν σχέση με την πειθαρχία, τη σκληρότητα του διευθυντή των φυλακών Άιρονς, τις τιμωρίες, τη διατροφή, τις υγειονομικές συνθήκες, την ιατρική περίθαλψη, την καθαριότητα, τις διάφορες εργασίες και τις σχετικές προτιμήσεις των καταδίκων, ακόμη και τους τρόπους που μηχανεύονταν για να κρύψουν εργαλεία για την απόδρασή τους.

Ξεχωριστό κεφάλαιο, το δέκατο, αναφέρεται στις γυναίκες, οι οποίες, όπως έγραψε και ο αρχηγός Διγενής, είχαν σημαντική συμβολή στον αγώνα, όπου υπηρέτησαν σε διάφορους τομείς και δραστηριότητες, από τη ρίψη φυλλαδίων ως τη συμμετοχή σε ομάδες κρούσεως: ως σύνδεσμοι, στην απόκρυψη και περίθαλψη τραυματιών ή ασθενών, στην τροφοδοσία, μεταφορά οπλισμού, μετακίνηση καταζητούμενων και γενικά σε ό,τι τους είχε ανατεθεί. Συνολικά καταδικάστηκαν 76 γυναίκες. Εκτός όμως από αυτές στις φυλακές κρατήθηκε και αριθμός γυναικών πολιτικών κρατούμενων.

Τα κεφάλαια 11, 13 και 15 αναφέρονται στους πρώτους, δεύτερους και τρίτους απαγχονισμούς (αντιστοίχως, Καραολής και Δημητρίου, Ζάκος, Μιχαήλ και Πατάτσος, Μαυρομιάτης, Παναγίδης και Κουτσόφτας), το δε κεφάλαιο 18 στον τελευταίο, του Παλληκαρίδη, που συνδυάζεται με το ολοκαύτωμα του Αυξεντίου. Εδώ περιγράφονται οι τελευταίες στιγμές των μελλοθανάτων μέσα από δικά τους κείμενα και περιγραφή του ιερέα των φυλακών, ο οποίος τους εξομολογούσε, τους κοινωνούσε και μετά το θάνατό τους διάβαζε τις ευχές της νεκρώσιμης ακολουθίας.

Τα ενδιάμεσα κεφάλαια είναι: «Η ατμόσφαιρα μεταβάλλεται» (αρ. 12), «Πολιτικοί κατάδικοι στις φυλακές της Αγγλίας» (14), «Η φιλοσοφία του ισχυρού» (16) και «Επιδείνωση της κατάστασης. Θάνατος του Μάρκου Δράκου» (17). Εδώ περιγράφονται οι αντιδράσεις των κρατουμένων για τις καταδίκες σε θάνατο και τους απαγχονισμούς, τις απειθαρχίες των κρατουμένων, τις απεργίες πείνας και τις συνακόλουθες τιμωρίες, τη μεταφορά κάποιων καταδικών σε φυλακές της Αγγλίας, τα σκληρά μέτρα που εφαρμόζαν οι Άγγλοι μέσα κι έξω από τις φυλακές, τις συλλήψεις, τα βασανιστήρια, τις απώλειες της ΕΟΚΑ κατά τη διάρκεια του 1957, την οργανωμένη από τους Άγγλους εμπλοκή των Τούρκων, οι οποίοι προέβαιναν σε οχλαγωγίες, πυρπόληση καταστημάτων Ελλήνων και βανδαλισμούς.

Το κεφάλαιο 19 αναφέρεται στην απελευθέρωση του αρχιεπισκόπου από την εξορία και το επόμενο στη Δημοσιογραφική διάσκεψη για τα βασανιστήρια, που έδωσε ο Μακάριος στην Αθήνα στην παρουσία 120 Ελλήνων και ξένων δημοσιογράφων, κατά την οποία ενημερώθηκαν για 317 ενυπόγραφες μαρτυρίες βασανισθέντων.

Με την αναχώρηση του Χάρντιγκ και την άφιξη του νέου Κυβερνήτη Φουτ καταπιάνεται το κεφάλαιο 21, ενώ το επόμενο «Μορφωτικές δραστηριότητες. Το σχολείο των φυλακών» ασχολείται με τα μαθήματα που γίνονταν από κρατουμένους σε συναδέλφους τους που ήθελαν να βελτιώσουν τη μόρφωσή τους, αλλά και σε μαθητές γυμνασίων, για να περάσουν τις σχολικές τους εξετάσεις, τις ομιλίες σε ποικίλα θέματα και τους Κύκλους της Αγίας Γραφής.

Το κεφάλαιο 23 με τίτλο «Αναμένοντας τις εξελίξεις» αναφέρεται στην εφαρμογή το Μάρτη 1958 της Παθητικής Αντίστασης, την Παναπεργία (9/4/1958), τον ξεσηκωμό κρατουμένων στα Κρατητήρια, τις οχλαγωγίες Τούρκων, τη σφαγή των Κοντεμενιωτών από Τούρκους, την επίθεση καταδικών κατά Τούρκων δεσμοφυλάκων και την αντικατάστασή τους από Άγγλους δεσμοφύλακες.

«Η τρομοκρατία του νόμου ξανάρχεται» είναι ο τίτλος του τρίτου από το τέλος κεφαλαίου, που καλύπτει την περίοδο από τα μέσα Ιουνίου 1958 ως το τέλος του χρόνου, με την ανακοίνωση από τον Μακμίλλαν στη Βουλή Κοινοτήτων του τριχοτομικού του σχεδίου, την ανατίναξη του σωματείου «Ανόρθωσις» από τους Άγγλους, τον παγκύπριο για ένα μήνα κατ' οίκον περιορισμό (7μ.μ-4.30π.μ.), το λεγόμενο ανθρωπομάζωμα με τη σύλληψη 2000 περίπου ατόμων και την κράτησή τους στα Κρατητήρια, το κάψιμο από Τούρκους των ναών Αποστόλου Λουκά και Αγίου Ιακώβου, τη μάχη του Αχυρώνα, το θάνατο του Μάτση και αργότερα του Ροσιδή, που ήταν ο τελευταίος νεκρός του αγώνα.

«Ένα απροσδόκητο τέλος» είναι ο τίτλος του προτελευταίου κεφαλαίου, που καλύπτει τα γεγονότα από τη συνάντηση Αβέρωφ και Ζορλού στο Παρίσι ως την υπογραφή της συμφωνίας στο Λονδίνο και περαιτέρω στην απόλυση των πολιτικών κρατουμένων από τα Κρατητήρια και των πολιτικών καταδικών, την επιστροφή του Μακαρίου στην Κύπρο και την αναχώρηση του Διγενή.

Το βιβλίο κλείνει με το τελευταίο - το εικοστό έκτο - κεφάλαιο, με επίσκεψη στα Φυλακισμένα Μνήματα. Έπειτα από λίγα προκαταρκτικά λόγια του συγγραφέα στους φιλοξενομένους του, ο λόγος ουσιαστικά παραχωρείται σε καθηγητή που συνέπεσε να επισκέπτεται την ίδια ώρα με μαθητές του τον ιερό χώρο, ο οποίος τους δίνει τις σχετικές πληροφορίες, αλλά κυρίως εξαιρεί τη σημασία της θυσίας των δεκατριών παλικαριών μας. Ο τρόπος που επιλέγηκε να κλείσει η ενημέρωση της Αγγλίδας για το θέμα που την ενδιέφερε είναι πραγματικά πολύ πετυχημένος, γιατί ολοκληρώνεται κυριολεκτικά ο κύκλος που άρχισε πάλι από αυτό το σημείο, κυρίως όμως γιατί ο ιερός αυτός χώρος προκαλεί έξαρση της συγκίνησης, κι ακόμη γιατί με το εύρημα της παρουσίας μαθητών την ίδια ώρα υποβάλλεται το μήνυμα ότι η συνεισφορά των θαμμένων στο χώρο αυτό αποτελεί κατάθεση σημαντική στο ταμείο της παράδοσής μας και παράδειγμα

και παρακαταθήκη για τους νέους μας. Πολύ χαρακτηριστικά αναφέρεται: «Εδώ, στα Φυλακισμένα Μνήματα βρίσκεται ένας πολύτιμος πνευματικός πλούτος της Κύπρου. Ένας πλούτος που δεν σκουριάζει και οι ισχυροί της Γης δεν μπορούν να τον κλέψουν. Στις κεντρικές φυλακές κατά τον αγώνα του 1955-1959 φυλακίστηκαν εκατοντάδες αγωνιστές κάθε ηλικίας, άνδρες, γυναίκες, νέοι, έφηβοι. Μετά το τέλος του αγώνα όλοι αυτοί απολύθηκαν και έφυγαν. Οι δεκατρείς όμως αγωνιστές που τάφηκαν εδώ μέσα δεν έφυγαν. Μένουν πάντα εδώ νέοι και ελεύθεροι για να μας θυμίζουν πως τα ηρωικά χρόνια του '55 οδήγησαν την Κύπρο να απαλλαγεί από την αποικιοκρατία».

Το βιβλίο αποτελεί σε κάποιο βαθμό ένα πανόραμα του Αγώνα του 1955-1959, γιατί πέρα από τη ζωή των πολιτικών καταδίκων, τη συμπεριφορά των Αρχών των φυλακών απέναντί τους και την ψυχική αντίσταση των αγωνιστών ενάντια στους κατακτητές, καλύπτει σε ικανοποιητικό βαθμό και πολιτικά και στρατιωτικά συμβάντα του αγώνα. Το έργο δεν περιορίζεται στην παράθεση πληροφοριών, αλλά εμβαθύνει στα πράγματα μερικές φορές και εξετάζει το ουσιαστικό τους περιεχόμενο.

Επειδή το βιβλίο περιλαμβάνει πλήθος ονομάτων προσώπων που είχαν σχέση με το περιεχόμενο του Χρονικού, έχω την άποψη ότι ένα Ευρετήριο Κυριών Ονομάτων θα ήταν πολύ χρήσιμο. Έχω επανειλημμένα τονίσει σε βιβλιοκρισίες μου και δεν θα άψω να το επαναλαμβάνω ότι μια από τις αδυναμίες των βιβλίων μας είναι τα Ευρετήρια. Δεν νομίζω ότι η απαίτηση αυτή αποτελεί σχολαστικισμό. Αντίθετα, πιστεύω ότι τούτο βοηθά στην προώθηση της έρευνας και της επιστημοσύνης.

Θα ήθελα να κλείσω με ένα απόσπασμα από το βιβλίο, το οποίο αποτελεί ένα δείγμα αυτού που σημείωσα προηγουμένως για την εμβάθυνση στα πράγματα: «*Η ζωή των πολιτικών καταδικών ήταν μια μορφή αγώνα για την ελευθερία. Ήταν ένας αγώνας ψυχικής αντίστασης για τη διατήρηση της αξιοπρέπειας του ελεύθερου ανθρώπου. Κι αυτό άρχιζε από τη στιγμή που άκουαν την καταδίκη τους στο δικαστήριο...Γι' αυτό ένιωθαν μια ηθική υπεροχή απέναντι σ' εκείνους που τους καταδίκασαν. Αυτή η συναίσθηση της ηθικής υπεροχής τους τόνωνε το αίσθημα της αυτοεκτίμησης και τους όπλιζε με την απαραίτητη εσωτερική δύναμη για να αντιμετωπίσουν τις σκληρές συνθήκες που τους ανέμεναν».*

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Γιάννη Ανδρικόπουλου, «Στ' άγια χώματα» (Γη μου Μωραΐτισσα), Ποιήματα.'

Κάθε φορά που διαβάζω τὸ ποίημα τοῦ Γεωργίου Ἀθάνια –τὸ ἀρτιότερό του νομίζω– «Οἱ ἀσάλευτες κυρίες τῶν ἐπαρχιῶν», ἢ σκέψη μου ἀποδημῆ συνειρμικὰ στοὺς ποιητὲς τῆς ἐπαρχίας, πού ζοῦν μὲ τὴν ἴδια μοῖρα, «στὶς πληχτικὲς ἐκεῖνες ἀτμοσφαιρὲς», στοὺς ἀσάλευτους ποιητὲς τῶν ἐπαρχιῶν. Ζοῦν, στὴν ἄθυμη πάντα, ἀδιατάραχτη μοναξιά τους, τὴ μακάρια κάποτε, «μὰ τίποτε ποτὲ δὲ θὰ γεμίση/τῆς ζωῆς τους τὸ ἀπέραντο κενό...». Τὴν ἴδια αἴσθησι, τὸ ἴδιο κλίμα τῆς ἀφαντῆς δόξας καὶ τῆς χιμαιρικῆς ὑστεροφημίας, πού τόσο ὄνειροπολοῦν, μοῦ ἔδινε πάντα καὶ τὸ σπαραχτικὸ ἐκεῖνο ποίημα τοῦ Καρυωτάκη «Μπαλλάντα στοὺς ἄδοξους ποιητὲς τῶν αἰώνων». Τοὺς ποιητὲς αὐτοὺς ἔκλαιγε ὁ Οὐράνης. Συμβιβασμένοι στὴ σκιά τῆς ἀφάνειας καὶ τὴν ἀνία τοῦ περιθωρίου, οἱ ποιητὲς τῆς ἐπαρχίας δημιουργοῦν συνήθως χωρὶς μεγάλες δυνατότητες διάκρισις ἢ ἀναγνώρισις, πού προσφέρει μὲ ποικίλους τρόπους, ἢ εὐρύχωρη αὐλαία τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνας ἀπ' αὐτούς, πού διεκδικεῖ τὴ δική του μοῖρα, εἶναι κι ὁ ποιητὴς τοῦ Αἰγίου κ. Γιάννη Ἀνδρικόπουλος. Ἀπομονωμένοι στὴν ἐπαρχία –θύμα, ἀπὸ τὰ πολλά, τοῦ Ἐγγέλαδου, πού ἐπληξε τὴν πατρίδα του– θὰ εἶχε ἀσφαλῶς καλύτερη τύχη, ἂν εἶχε τὶς «προσβάσεις» στοὺς διάφορους λογοτεχνικοὺς κύκλους. Γιατὶ καὶ ἄξιος ποιητὴς εἶναι καὶ γόνιμη θητεία ἔχει στὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Παράλληλα φαίνεται καὶ σεμνὸς ἄνθρωπος. Μοῦ ἔστειλε ἀπ' τὰ Βαλμυήτικα τρεῖς ποιητικὲς συλλογές... χειροποίητες, δεῖγμα πῶς ὁ ποιητὴς δὲν εἶχε τὴν οἰκονομικὴ εὐχέρεια «λόγω ὑψηλοῦ κόστους τῶν τυπογραφικῶν», καθὼς μοῦ ἔγραψε, νὰ τὶς ἐντάξει σὲ κανονικὸ βιβλίο.

Ἐχω καιρὸ τὶς συλλογές του στὸ γραφεῖο μου. Μὲ κοίταζαν στὰ μάτια –σαν ἄνθρωποι– καὶ ζητοῦσαν τὴ στοργή μου. Πόσες φορὲς δὲν ἔνωσα τὸ ἴδιο συναίσθημα καὶ γι' ἄλλα βιβλία κι ἄς μὴν μπόρεσα τὸ ἴδιο καὶ γι' αὐτὰ ν' ἀνταποκριθῶ.

Πέρασα μὲς ἀπ' τὰ «θυρόφυλλα» τῶν σελίδων, γιὰ νὰ βρῶ, ἂν ὑπῆρχε, τὸ μέσα πλοῦτος τοῦ ποιητῆ κι ὁμολογῶ πῶς ἦταν ἀγλαόδωρη ἡ πνευματικὴ του φιλοδοξία...

Τὸν ποιητὴ κ. Γιάννη Ἀνδρικόπουλο δὲν τὸν διάβαζα γιὰ πρώτη φορά. Τὸν εἶχα γνωρίσει, μελετώντας τὸν ἑταστικότερα, ὅταν ἤμουν εισηγητὴς στοὺς ἐτήσιους διαγωνισμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Χριστιανικῶν Γραμμάτων, στὴν ὁποία μᾶς εἶχε ὑποβάλει –καὶ τὴ βραβεύσαμε– μὰ ἀπ' τὶς συλλογές του. Εἶχα ἐπισημάνει ἀπὸ τότε, τὴν καθάρια ἑλληνικὴ συνείδηση τῆς ποιήσής του.

Δὲν ἔχω τὴ δυνατότητα ν' ἀσχοληθῶ καὶ μὲ τὶς τρεῖς συλλογές του. («Στ' ἅγια χῶματα», «Ἡ λαβωμένη πολιτεία», «Δοξαστικὸς ὕμνος στὸ ἑλληνικὸ Αἶγαιο»). Θὰ ἐπικεντρῶσω τὶς παρατηρήσεις μου στὴν πρώτη, μὲ νύξεις πού θὰ ἐπικαλύπτουν ἀθροιστικὰ καὶ τὶς ὑπόλοιπες. (Πιστεύω, ἄλλωστε, πῶς ἐκτὸς ἀπὸ σπανιότατες ἐξαιρέσεις –π.χ. ἡ περίπτωση τοῦ Γιώργου Θέμελη– ὁ ποιητὴς δὲν διαφοροποιεῖται πυρηνικὰ ἀπὸ βιβλίο σὲ βιβλίο. Ὁ ψυχισμὸς του παραμένει ἀναλλοίωτος).

Ἡ συλλογή του «Στ' ἅγια χῶματα», εἶναι δηλωτικὴ αὐτοῦ ἀκριβῶς πού ἐπισημαίνει κι ὁ ὑπότιτλός της. Εἶναι ἕνας ποιητικὸς ὕμνος στὴ Μωραΐτισσα γῆ.

Ὁ κ. Ἀνδρικόπουλος εἶναι ἐξαιρετικὰ εὐεπίφορος στὴ διακοσμητικὴ τοῦ στίχου, τόσο τὴν ἠχητικὴ, ὅσο καὶ τὴ χρωματικὴ. Εἶναι Ποιητὴς τοῦ Αὐγούστου, μὲ ὄχι εὐκαταφρόνητο ἐπίπεδο στοχασμοῦ. Ἡ συλλογή του εἶναι ἕνα ὄργιο φωνῶν καὶ χρωμάτων, πού φτάνει ὡς τὴ χλιδή, μερικὲς φορὲς καὶ ὡς τὴν ἐπιτήδευση. Ἐκφράζεται μὲ τρόπο πού συνεγείρει, περισσότερο περιγραφικὸς καὶ λιγότερο νοητικὸς, ἀναπαινόμενος στὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἡρεμία τοῦ μυστικοῦ τὸν ὀνειροῦ. Εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, χωρὶς κατηχητικὸς λόξυγγες καὶ παχύσαρκες ταπεινολογίες. Ἐχει τὴν πίστη τῆς ἀγνῆς ψυχῆς, ὄχι τὶς φανασκίες τῶν Φαρισαίων πού τύπτουν τὰ στήθη... Δὲν ἀνῆκε –εὐτυχῶς– στοὺς θρησκομανεῖς. Ὁ ποιητὴς γράφει ἕναν ὕμνο δοξαστικὸ στὰ «χῶματα τῆς στέρησης καὶ τῆς θυσίας», ὑψώνοντας αἶνο «στὶς στουρναρόπετερες τῆς ἀντοχῆς». (Πόσο ἔντονα μοῦ θύμισε ὁ τελευταῖος αὐτὸς στίχος του, ἐκείνον τοῦ Κ. Πηγαδιώτη: «Στὴν πέτρα τῆς ὑπομονῆς/σπουδάσα τὴν ἀντοχή/σπάζοντας πικραμύδαλα»!). Οἱ φωνές του ἔρχονται ἀπ' τὰ ἱερὰ Μωραΐτικα χῶματα, πού κρατοῦν, καθὼς μᾶς λέει, «φυλαχτὰ τὰ κόκκαλα τῶν προγόνων», πού κείνται στὴ γῆ τῶν Καλαβρύτων, τῆς Ἁγίας Λαύρας, τοῦ Ἐρῦμανθου, τοῦ Μαΐναλου, τοῦ Παναχαϊκοῦ. Ἐκεῖ βρίσκονται ἀποτεθειμένες οἱ ἱστορικὲς του μνήμες «διάσπαρτες σὲ ναοὺς, ἀγάλματα, σκηνώματα ἁγίων/μνήμες μὲ τ' ἀσήμι τῆς πίστεως στὰ εἰκονίσματα/καὶ τὴ ρομφαία τοῦ θαύματος/στὰ θλιμμένα μάτια τῆς Παντάνασσας...». Ἐκεῖ γίνεται ποίηση τὸ Συκίω-νιο θάλαπος, ὁ λόγος τῆς Θυμέλης, ἡ ἀδιαλλαξία τοῦ Ταῦγετου, τὰ σκέλια τοῦ Εὐρώτα... Ὁ κ. Ἀνδρικόπουλος φιλοτεχνεῖ μορφὲς καὶ τόπους πού ἀναδείχθηκαν στὴν πορεία τῆς ἱστορίας: τὸν Κολοκοτρώνη, τὸν Παλαιολόγο, τὸν Πλήθωνα, τὸν Παλαμῆδι, τ' Ἀνάπλι, τὸν Μυστρά, τὸ Ἄργος, τὶς Μυκῆνες, τὴν Τριπολιτσά. Στὸ ἴδιο κλίμα, ἐνὸς ἔντονου φυσιοκρατισμοῦ, κινεῖται

και η δεύτερη ποιητική ένότητα της συλλογής του «Πολιτεία Ρήγισσα» (Ύμνος στην Πάτρα). Η «συμφωνική ποίηση» είναι, φαντάζομαι, ένα είδος γραφής που του πάει.

Ο τρόπος που γράφει ο κ. Ανδρικόπουλος, χωρίς ν' αποφεύγει πάντα το περιττό, είναι κυρίως εικαστικός. Στην αρχή της ποιητικής του σύνθεσης εκφράζεται οριζόντια. Ο λυρισμός του είναι έποπτικός. Στη συνέχεια ο λόγος εξειδικεύεται, σε πρόσωπα και μορφές, για να κλείσει πάλι έποπτικά. Στους στίχους του είναι ευδιάκριτος ένας άερας αισιοδοξίας, ένας λόγος γεμάτος αίθρια και φως, αποκαθαρμένος από έγκεφαλικά σχήματα ή γλωσσικές τεθλασμένες. Θα τον έλεγα ποιητή των έλληνικών ιδεωδών: της θρησκείας, της πατρίδας και της οικογένειας. Ο οὐρανός που βρίσκεται «άγκυροβολημένος» στις όχθες του θερινού ήλιοστασίου, γαλβανισμένος με μιὰ πατίνα στέρεης μεταφυσικής έλπίδας. Οί ιδέες του, χωρίς πολλαπλές όψεις και άμφισημίες, κινούνται σ' ένα κλίμα ειδυλιακών άναπολήσεων, με άναγωγές και μνήμες Θεοκριτικές, που δημιουργούν βουκολικές τέμπρες. Τό βαθύ πηγάδι, τὰ όργωμένα χωράφια, οί νιότρυγοί άμπελώνες, οί γυναίκες με τὰ κεφαλομάντηλα, τ' άσβεστωμένα πεζούλια, τὰ φτωχά ξωκκλήσια, οί έσπερινοί ψαλμοί, ή σύναξη της φαμελιάς στο βραδινό τζάκι, άναδεικνύουν την ιστορία της γής του - της Μωραΐτισσας γής - που άνασαινει στα σπλάχνα του σαν όνειρο που συνεχώς επανέρχεται... Ο παρορμητισμός της ψυχής και ή έξαρση του αισθήματος, αναθρόσκουν στον οὐρανό του ποιητή, παίρνουν τους ίριδισμούς του ήλιου, για να μετουσιωθούν σε λυρικές άστροβολίδες. Ρομαντισμός ίσως τριμμένος, άλλ' άνοξειδωτος. Ως ιδιουσυγκρασία ο κ. Ανδρικόπουλος συγγενεύει με τον Έλύτη, με τον όποιο έχει σαφέστατες φωτοθλαστικές «έπαφές», με... έλυτική κάποτε εκφραστική (π.χ. «Ήλιε πρωτομάστορα» κλπ). Θα τον συμβούλευα τέτοιες έπιρροές να τις άποφύγει. Ένδεικτική άλλωστε είναι κι ή συλλογή του «Δοξαστικός ύμνος στο έλληνικό Αίγαίο», που έχει κλιματικές άναλογίες με την έλυτική ένδοχώρα. Θα κλείσω δίνοντας τό λόγο στον ποιητή:

Σιγανόφωνη, ίερη κι άμωμη συμφωνία/άπό φωνές και χρώματα της γής μου,/σέ πεντάγραμμο περιπλανώμενων νερών,/θροΐσματα πρωτοξυπνητων κορυδαλλών/στο σούρσιμο μικρής γουστέρας/πάνω στο λυωτό χρυσάφι κίτρινων φύλλων./Σήμαντρα άπό ξωκκλήσια έφηβικής μνήμης,/μέ ήχους ταπεινών άνθών εύλαβείας/σκαρφαλώνουν στις σκαλωσιές των άστρων,/πλέκοντας στεφάνια πρώιμων ύμέναιων/στις όνειρικές έκστάσεις των παρθένων.

Αυτός είναι ο κ. Ανδρικόπουλος. Έλληνικότητα και παράδοση. Απόπνοιες λυρικής εύλάβειας οί στίχοι του, μάς έρχονται άπ' τις λεμονιές του Αιγίου. Μιά φωνή της ελληνικής επαρχίας που άξίζει να τον ακούσουμε.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΙΚΟΡΕΤΖΟΣ

Νίκου Παναγιώτου, «38 βιβλία συν ένα», Λευκωσία 2006.

Ο πρώην Πρόεδρος της Παγκύπριας Συντεχνίας Δημοσίων Υπαλλήλων (ΠΑ.ΣΥ.ΔΥ.) μια εξέχουσα φυσιογνωμία, φιλόλογος Δόκτωρ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και πολυβραβευμένος με σημαντική συμμετοχή σ' όλα τα πολιτιστικά δρώμενα της Κύπρου, παρουσιάζει με κριτικό πνεύμα, τους 38 συμμετέχοντες στο βιβλίο - ανθολόγιο δοκιμίων. Το ένα που αναφέρεται στον τίτλο αποτελεί κείμενο στο οποίο διατυπώνονται κάποιες διαπιστώσεις και κρίσεις για την κυπριακή εκδοτική παραγωγή, από την Ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας μέχρι σήμερα, με ιδιαίτερη έμφαση στην περίοδο από το 1983 ως τις μέρες μας. Ο ίδιος ο συλλέκτης-συγγραφέας-κριτικός, διαθέτει μακρόχρονη θητεία σε δημοσιεύσεις ποικίλων μορφών από το 1969, αλλά και ως παρουσιαστής βιβλίων κυπρίων συγγραφέων κυρίως.

Η θεματολογία των δοκιμίων περιστρέφεται γύρω από την αγωνιώδη προσπάθεια όλων των «σκληρών» χρόνων που πέρασαν και είναι πραγματικά αξιοπρόσεκτη γιατί αποτελεί ιστορική προέκταση βασισμένη σε «εξονυχιστική αναδίφηση πηγών». Όλα αυτά τα στοιχεία-αφηγήσεις πέρασαν στην Κυπριακή Λογοτεχνία στην οποία χάραξαν και προσέδωσαν μια νέα μορφή σύμμεκτης γραφής, σε μια θεμιτή ισορροπία ανάμεσα στον παραδοσιακό τύπο και τον νεωτεριστικό ρεαλισμό μιας επέμβασης νέας τεχνικής που αποκτήθηκε από τη σταδιακή εξέλιξη. Αναμενόμενο το γεγονός γιατί αντικατοπτρίζει την δραματική εσωτερική ταραχή η οποία βρήκε διέξοδο στην κατάλληλη έκφραση. Εξ άλλου αυτή είναι και η ιδιαιτερότητα των πνευματικών ανθρώπων, οι οποίοι βλέπουν, κρίνουν και συντάσσουν μ' ένα πνεύμα ελεύθερο, δίκαιο κι ανθρωπινό.

Ακριβώς πάνω σ' αυτές τις «σταθερές» είναι γραμμένο το βιβλίο, όπου τα επιμέρους δοκίμια ολοκληρώνουν ένα κύκλο νοηματικής απόδοσης που τείνει στην σαφή εικόνα και την ηχηρή απεικόνιση λόγου, φωνής, ψυχικής εντάσεως. Ομαδικές και προσωπικές απόψεις και πεποιθήσεις παρελάνουν με σημαία την πειθώ.

Όσο για την ποιότητα και ιδιομορφία των δοκιμίων κυμαίνονται ανάμεσα στην δημοσιογραφική, λογοτεχνική και φιλοσοφική στωική διάθεση. Όμως όλα συγκλίνουν προς τον αφηγηματικό λόγο, ο οποίος διαθέτει και διατηρεί την γνησιότητα μορφής που ενέχει την σύνθεση μαζί με τον έλεγχο των εκφραστικών μέσων (διάλεκτος) διατηρώντας τον τόνο της καθαρής αφήγησης με συμμετοχή 40 λογοτεχνών. Προλογίζει: Γλαύκος Χατζηπέτρος (Γ. Γραμματεύς της ΠΑΣΥΔΥ).

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΙΣΡΑΧΗ

Σάββα Παύλου, *Γραμμή Λευκωσία – Αθήνα, Λευκωσία – Αθήνα*, εκδόσεις Κουκίδα, 2007

Ο τόμος αυτός των 312 σελίδων περιλαμβάνει πενήνταένα συνολικά κείμενα, τα οποία ποικίλλουν τόσο από πλευράς έκτασης (με το μικρότερο να καταλαμβάνει λιγότερο από μια σελίδα και το μεγαλύτερο 45 σελίδες) όσο και περιεχομένου, αλλά και τρόπου γραφής. Υπάρχουν αναφορές σε βιβλία είτε με τη μορφή βιβλιοπαρουσίασης ή βιβλιοκριτικής είτε ως σκέψεις πάνω σε ομάδες βιβλίων ή γενικά το διάβαμα, μελέτες φιλολογικές για την αρχαία και νέα ελληνική γραμματεία, μικρά δοκίμια γύρω από θέματα παιδείας, σχόλια για πολιτικές καταστάσεις και γεγονότα, θαρραλέες και καθαρές πολιτικές τοποθετήσεις απέναντι σε κείμενα ή πράξεις επωνύμων. Η πολιτική χροιά κάμνει έντονη την παρουσία της, όχι με τη μορφή φτηνών συνθημάτων, αλλά ως συνεχής προβληματισμός, έγνοια και λαχτάρα και πάθος για την αξιοπρέπεια και την προκοπή της Κύπρου και της Ελλάδας.

Σε κάποια κείμενα επικρατεί η σοβαρότητα του επιστήμονα ανατόμου, κάποια χαρακτηρίζονται από φιλοπαίγμονα διάθεση, κάποτε είναι έκδηλα παρούσα η πολεμική ρομφαία, πανταχού παρούσα όμως είναι πάντοτε η εντιμότητα και η πλούσια σκευή.

Όπως γράφει ο ίδιος ο συγγραφέας στην εισαγωγή του, το βιβλίο περιέχει κείμενά του που είχαν δημοσιευτεί τα τελευταία δέκα χρόνια σε αθηναϊκά έντυπα και σε συλλογικούς τόμους. Ο τίτλος του βιβλίου δεν εξηγεί απλώς συμβατικά την πορεία των κειμένων από τον τόπο διαμονής του συγγραφέα (Λευκωσία) προς τον τόπο έκδοσης (Αθήνα) των πλείστων εντύπων που φιλοξένησαν τα κείμενα. Πιο πολύ αποσκοπεί ο συγγραφέας να τονίσει ως δέον την ειλικρινή αμφίδρομη επικοινωνία ανάμεσα σε Κύπρο και Ελλάδα, θέλει να ταρακουνήσουν τα κείμενά του τόσο την περιχαράκωση των Κυπρίων όσο και τη στάση «των αθηνοκεντρικών Ελλήνων», οι οποίοι θέλουν να λησμονήσουν την Κύπρο και να αποσείσουν το φορτίο που αυτή έχει εναποθέσει στους ώμους τους.

Φυσικά είναι αδύνατο σε μια παρουσίαση να γίνει έστω και σύντομη αναφορά σε όλα τα κείμενα του βιβλίου. Άλλωστε, σε τέτοιου είδους βιβλία είναι φυσικό το ενδιαφέρον του αναγνώστη να μην κατανέμεται ισομερώς σε όλα τα κείμενα. Κάποια κείμενα τον συγκινούν περισσότερο, κάποια λιγότερο, μερικά θέματα του είναι πιο οικεία, κάποια λιγότερο ή και καθόλου. Επειδή ο συγγραφέας κινείται με άνεση τόσο μέσα στο σπουδαστήριο όσο και μέσα στη ζωή γύρω από μια ευρύτατη ποικιλία θεμάτων, δοσμένων με πολυμάθεια και κυρίως με τόλμη και το θάρρος της προσωπικής γνώμης, είναι βέβαιο ότι ο προβληματιζόμενος αναγνώστης, ανεξάρτητα από την υποδομή του και τα ειδικότερα ενδιαφέροντά του, κάτι θα βρει στο βιβλίο που θα τον ελκύσει, θα τον κάμει να σταματήσει και ενδεχομένως να ανοίξει και διάλογο με το συγγραφέα.

Καταγράφο στη συνέχεια τους τίτλους μερικών κειμένων του βιβλίου με κάποια σχόλια. Πολύ συγκινητικό το κείμενο «Δε μου λες, κυρία Ελλάδα», στο οποίο περιγράφει την επίσκεψή του με το σκηνοθέτη Αντρέα Πάντζη στο χωριό Άλων, όπου προσπάθησαν να εντοπίσουν τα πρόσωπα (δυο κορίτσια και ένα αγόρι) που εμφανίζονται μπροστά στο σύνθημα τοίχου «Την Ελλάδα θέλομεν και ας τρώωμεν πέτρες» σε φωτογραφία που είχε τραβήξει ο Σεφέρης. Ξανάστησαν το ίδιο σκηνικό με τα ίδια πρόσωπα, εξηντάχρονα σχεδόν πλέον, και τα φωτογράφησαν. Κάτι ανάλογο έγινε και στο Πελέντροι, όπου η τοπική φωτογραφία του Σεφέρη απεικόνιζε πέντε αγόρια και πέντε κορίτσια με τη Μαρώ Σεφέρη στη μέση, μπροστά σε ένα δέντρο πλάι στην εκκλησία του Σταυρού. Ανάμεσα στις εξηντάχρονες τώρα γυναίκες και μια με το όνομα Ελλάδα, που οδηγεί το συγγραφέα να γράψει μια συγκλονιστική παράγραφο, που αξίζει να παραθέσουμε ολόκληρη. *«Πάντως, πρώτη φορά απευθυνόμουν σε κάποια, πρόσωπο με πρόσωπο, και να λέω: "Δε μου λες, κυρία Ελλάδα". Ως Κύπριος και ως αλύτρωτος, ένιωθα πάντα την ανάγκη να τα συζητήσω με την Ελλάδα, να τη βρω και να τα πούμε. Όλες οι μεγάλες ιδέες έπαιρναν πάντα γυναικείες μορφές: "Η Ελευθερία οδηγεί τον λαό", "Η Δόξα στην ολόμαυρη ράχη των Ψαρών", "Η Ελλάδα που αναγεννιάται με τον Κοραή και τον Ρήγα βοηθούς", και οι Κύπριοι, όπως και οι άλλοι αλύτρωτοι, προσωποποιούσαν την Ελλάδα με τη μορφή της μάνας. Όμως εγώ ζητούσα μια άλλη Ελλάδα, σαν παλιά ηλικιωμένη δασκάλα την ήθελα, μητρική ναι, αλλά και με λόγιες καταβολές, που θα τα συζητούσαμε όλα, θα της έσερνα τόσα για την απονία και για τα λάθη της, για τα λόγια της τα ψεύτικα και τα μεγάλα, τι έγινε, και πώς φτάσαμε ως εδώ».*

Προσπαθώντας ο συγγραφέας με το δικό του τρόπο να συμβάλει στον εορτασμό της αφητηρίας της νέας χιλιετίας το 2000 επιχειρεί υπό τύπο φιλολογικής γιορτής κάποιο απολογισμό της απόλαυσης της ανάγνωσης στο «Η λογοτεχνική κληροδοσία στη νέα χιλιετία». Καταρτίζει, λοιπόν, ένα κατάλογο από 21 βιβλία τα οποία συγκίνησαν ανθρώπους της ηλικίας του, μετόχους, φυσικά, της ελληνικής παιδείας.

Στο «Φιλαναγνωσία στην παλιά Κύπρο» λαμβάνει αφορμή από τον κατάλογο βιβλίων (31 τον αριθμό) που υπήρχαν στη βιβλιοθήκη του Εμμανουήλ Χατζηφιλίππου, γεωργού και ψάλτη από τη Χούλου, του οποίου χειρόγραφο με δημοτικά θρησκευτικά ποιήματα δημοσίευσε η Μάγδα Κιτρομηλίδου, και κεντρώνει την προσοχή του σε ένα φθαρμένο βιβλίο με τίτλο «Ο άνθρωπος με την προσωπίδα και ο Φων Κολοκοτρώνης». Το είδος του βιβλίου, αλλά και το γεγονός ότι ήταν φθαρμένο, τον οδηγεί να σκεφτεί ότι το συγκεκριμένο βιβλίο ήταν αγαπητό και επομένως πολυδανεισμένο και πολυδιαβασμένο, πράγμα που μαρτυρεί την απήχηση που είχαν τα λαϊκά αναγνώσματα, όπως τα ληστρικά μυθιστορήματα του Αριστείδη Κυριακού.

Πολύ μου άρεσε η ανάλυση που κάμνει του ποιήματος του Κυριάκου Χαραλαμπίδη «Το Αη Γιωρκούδι» στο κείμενο κάτω από τον τίτλο «Συνδικαλιστικά αιτήματα κλεπτών». Ενώ η ανάλυση προχωρεί σε βάθος, έχει ταυτόχρονα και κάτι το ανάλαφρο, στοιχεία που απαντώνται και στο ίδιο το ποίημα.

Ένα από τα πιο ευπώλητα βιβλία της νεοελληνικής πεζογραφίας των τελευταίων χρόνων, το μυθιστόρημα «Ο Ιούδας φιλούσε υπέροχα» της Μάιρας Παπαθανασοπούλου, δέχεται την κα-

τεδαφιστική κριτική του συγγραφέα, ο οποίος το χαρακτηρίζει «φιλικαντζίδικο με φτηνές εξυπνάδες». Δεν περιορίζεται όμως ο κριτικός στη μελέτη και αξιολόγηση της ατομικής περιπτώσεως, αλλά προβαίνει και σε αξιοσημείωτες επισημάνσεις και τεκμηριωμένες γενικεύσεις. Γράφει συγκεκριμένα: «Εκεί που λέτυχε διάνα η κ. Παπαθανασοπούλου είναι ότι κατέφτασε την ώρα που το χιούμορ, ο ειρωνικός σχολιασμός, ακόμη και ο αυτοσαρκασμός, γίνονται μέρος του κυρίαρχου λόγου. Όπως παλαιότερα μια αριστερή λογοτεχνία, που προηγουμένως διωκόταν και κυκλοφορούσε μέσα σε αντίξοες συνθήκες, ήρθε η ώρα που θεσμοθετήθηκε ως μέρος του κυρίαρχου λόγου και κατά την πρώτη δεκαετία της μεταπολίτευσης πουλούσε απίστευτες ποσότητες, γιατί ακριβώς δεν ανέτρεπε και δεν υπονόμειε τίποτε πια, αλλά εδραίωνε τη σύμβαση σε μια κοινωνία, που κρατώντας και αναπαλαιώνοντας τις κοινωνικές αξιολογήσεις και καταπιέσεις, οριοθετούσε τον εαυτό της και αυτοκαθοριζόταν ως "προοδευτική"».

Πολύ ενδιαφέρον είναι το «Βουκόλοι και καουμπόηδες», στο οποίο διατυπώνει σκέψεις για το περιεχόμενο και τη σημασία των ταινιών γουέστερν και βρίσκει ομοιότητες των πρωταγωνιστών των ταινιών αυτών με τους αρματολούς και κλέφτες.

Χαρακτηριστική της πολιτικής στάσης του Παύλου είναι η δήλωσή του που δημοσιεύτηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 2001 στην «Ελευθεροτυπία» των Αθηνών, και είναι το συντομότερο κείμενο του βιβλίου. Την παραθέτω ολόκληρη: «*Δηλώνω απερίφραστα την απέχθειά μου και καταδικάζω ανεπιφύλακτα το τρομοκρατικό κτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου. Με τα λόγια του Σάμουελ Χάντιγκτον, το κτύπημα "ήταν πρωτίστως μια επίθεση απαίσιων και χυδαίων βαρβάρων εναντίον της πολιτισμένης κοινωνίας και του πολιτισμού ως τέτοιου."* Χιλιάδες άνθρωποι δολοφονήθηκαν και βασανίστηκαν στις 11 του Σεπτεμβρίου. Γι' αυτό και η ανθρωπότητα πρέπει να θυμάται το τρομοκρατικό χτύπημα εναντίον της δημοκρατίας που έγινε την ημέρα αυτή, μέσα σε όργιο αίματος που ακολούθησε την επιβολή του δικτατορικού και αιμοσταγούς καθεστώτος, το οποίο οργανώθηκε, καθοδηγήθηκε και ενισχύθηκε από τα αμερικανικά κέντρα λήψεως αποφάσεων πριν από 28 χρόνια. Εννών το πραξικόπημα στη Χιλή, στις 11 Σεπτεμβρίου 1973, εναντίον της δημοκρατίας και του προέδρου Σαλβαδόρ Αλλιέντε».

Στο «Οι ματαιώσεις της ελληνοτουρκικής ομοκλινίας» ο λόγος είναι για τη μη συντελεσθείσα ερωτική μείξη μεταξύ Έλληνα και Τουρκάλας στην ταινία «Πολίτικη κουζίνα», παρόλο που το έδαφος φαινόταν πρόσφορο· ο λόγος της ματαιώσης ήταν η άφιξη την τελευταία στιγμή του συζύγου της Τουρκάλας, η οποία τελικά επέστρεψε «εις την συζυγικήν πασάδα άνευ οιοδήποτε σπίλου, μώμου ή ψόγου». Το περιστατικό γίνεται αφορμή για αναλύσεις σχετικά με τους συμβολισμούς και τις εθνικές, κοινωνικές και πολιτικές σημασιολογήσεις που υπόκεινται, υποκρύπτονται ή αναδύονται σε μια τέτοιου είδους ερωτική επιλογή είτε αυτή ολοκληρώνεται είτε ματαιώνεται.

Στα κείμενα «Παραχαράξεις και διαστρεβλώσεις», «Οι κλειτοριδεκτομείς» και «Η Ιστορία που λυγίζει μπροστά στις τουρκικές αντιδράσεις» αναφέρεται σε Ελλαδίτες ιστορικούς και συγγραφείς που ή γίνονται φορείς παραχάραξης και διαστρέβλωσης της ιστορίας της Κύπρου ή, στο όνομα δήθεν του προοδευτισμού, την αντιμετωπίζουν με ετοιματζίδικες λύσεις, βασισμένες σε ιδεοληψίες του παρελθόντος, ή αποσιωπούν πράγματα για να αποφυγούν ενδεχόμενες αντιδράσεις της Τουρκίας.

Τέλος, στα κείμενα «Κεχνηότες επαρχιώτες» και «Ο τρελός του συνεδρίου» αναφέρεται στη συμμετοχή του σε συνέδρια στην Κύπρο, των οποίων το θέμα ήταν οι σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων στο νησί και η ελληνοτουρκική φιλία, και στις απόψεις που διατύπωσε οι οποίες βρίσκονταν σε αντίθεση με τις βασικές θέσεις των άλλων εισηγητών που μίλησαν με θέρμη για την ελληνοτουρκική φιλία. Και καταλήγει στο «Ο τρελός του συνεδρίου»: «*Με κοίταξαν με χειρότε-*

ρη απέχθεια τώρα, σαν ανεπίδεκτο μαθήσεως, που τους χάλασε το παιγνίδι. Ήταν, λοιπόν, πολύ απλό και προφανές. Όλα αυτά τα θερμά κηρύγματά τους για ελληνοτουρκική φιλία και αδελφσύνη δεν ήταν παρά μια πίεση να δεχτούμε την πραγματικότητα της κατοχής, να νομιμοποιήσουμε την εθνοκάθαρση εις βάρος των Ελλήνων και την κλοπή των ελληνικών περιουσιών, να υπηρετήσουμε ευπειθώς την Τουρκία. Νομίζω ότι οι τρελοί των συνεδρίων πρέπει να πολλαπλασιαστούν».

Έδωσα μόνο ένα μικρό δείγμα 13 από τα 51 κείμενα του βιβλίου, για να προσφέρω μικρή γεύση του θεματολογίου, της στάσης και του ύφους του συγγραφέα. Ο Σάββας Παύλου δεν είναι ένας ψυχρός ερευνητής ή μελετητής, που παραθέτει τις άφθονες από πολλά πεδία γνώσεις του, έστω εμπλουτισμένες με δικές του παρατηρήσεις και κρίσεις. Είναι κάτι περισσότερο. Σε αυτά ενσταλάζει την αγωνία και το πάθος του, που διαχέονται στα γραπτά του και αποτελούν σημαντικό συστατικό του προσωπικού του ύφους. Παρακολουθεί την ελλαδική παραγωγή και δεν διασίζει να αντιπαρατεθεί με Ελλαδίτες πανεπιστημιακούς και άλλους συγγραφείς έναντι των οποίων δεν έχει καθόλου σύμπλεγμα κατωτερότητας. Αναγνωρίζει τις αξίες εκεί που τις βρίσκει, αλλά και τα βάζει και με καθιερωμένους ακόμη εκπροσώπους των Γραμμάτων. Ο άρτιος πολιτικός του οπλισμός και η θητεία του στην αριστερή ιδεολογία του δίνει τη δυνατότητα, απαλλαγμένος καθώς είναι από παρωπίδες, να αντιμετωπίσει τους λεγόμενους προοδευτικούς κριτικούς με επιχειρήματα από τη δική τους φαρέτρα.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Δάφνης Νικήτα, «Τό Βροχερό Βαγόνι» (ποιητική συλλογή).

Η ζωή ένα ταξίδι, μια πορεία έγκλεισμού που δέχεται άδιαμαρτύρητα τὸ δάκρυ τ' οὐρανοῦ, τὴ μελαγχολικὴ μουσικὴ τῆς βρόχινης θλίψης. Χαμηλότονος λυρισμός, ἀπαλὴ μουσικὴ δωματίου, ποιητικὸς λόγος ρυθμικὸς ἀναδύεται καὶ σὲ τυλίγει, καθὼς διαβάσεις τὰ ποιήματα, καὶ μία φωνὴ οἰκία συνομιλεῖ μαζί σου. Ἔτσι ἔνωσα μελετώντας τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τῆς Δάφνης Νικήτα «Τό Βροχερό Βαγόνι», πού τὴν ἀφιερώνει στὴ μνήμη τοῦ πατέρα της, ἀείμνηστου Σόλωνα Νικήτα. Ἡ πλούσια, διεξοδικὴ τῆς φαντασία πλέκει τὰ ὑπαρκτὰ πράγματα σὲ μῦθο, κáνοντας ἀνάλαφρο τὸ βαρὺ τίμημα τῆς ὑπαρξης. Ὅπως στὸ πρῶτο ποίημα τῆς συλλογῆς: «Τὸ παραμῦθι πὺ ἀγῶσε».

Τὸ νερό
εἶναι κρύο
γι' αὐτὸ λέω να μπω
σ' αὐτὸ τὸ ἀναποδογυρισμένο
καρυδότσουφλο πὺ βρῆκα
στὸ τέλος τοῦ παλιοῦ παραμυθιοῦ.

Νοσταλγὸς μιᾶς προῦπαρξιακῆς εὐδαιμονίας ὁ ἄνθρωπος βιώνει τραγικὰ τὸ ὑπαρξιακὸ ἀδιέξοδο μὲ τὸ θάνατο τῶν φιλιτῶν του, αὐτὸ τὸν ἀναγκαστικὸ, ἀκρωτηριασμὸ τῆς ὑπαρξης πὺ τὸν ἀφήνει ἐκτεθειμένο ἀνάμεσα στὸ Μηδὲν καὶ τὸ Ἄπειρο. Βαθαίνοντας καὶ ἀποστάζοντας τὸν πόνο της ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τοῦ πατέρα της, ἡ ποιήτρια κάνει δικὸ της τὸν οὐρανὸ μὲς' ἀπὸ μιὰ ἀπέραντη στοργικὴ θαλπρωρή:

... ἡ ἀδύναμη κραυγὴ μου
ἄγγιξε τὸν πόνο ἐκεῖνο
πὺ στάζει ἀπὸ

τὴν καρδιά
τοῦ οὐρανοῦ. (Φωτεινὸς Θάλαμος)

.....
σὲ βλέπω νὰ κρεμᾶς κλωστὲς
ἀπὸ τὸν οὐρανὸ
καὶ στὴν ἄκρη τους
τὸ χαμόγελό σου. (Το Βροχερὸ Βαγόνι)

Κι' ἄλλοῦ:

Κάποτε ἔρχεσαι καὶ μὲ βλέπεις
τὰ βρόδια νὰ κοιμᾶμαι στὴν ἄκρη
τῆς τελευταίας σου ἀνάσας (Ἄρωμα).

Ἡ λέξη στὸν ποιητικὸ λόγο τῆς Δάφνης Νικίτα ἀποκτᾶ αὐθεντικότητα, σφραγίζει τὰ πράγματα μέσα σὲ μιὰ ζωγραφικὴ εἰκονοπλαστικὴ κίνηση ποὺ προβάλλει τὰ χρώματα καὶ τὰ σύμβολα μὲ τὴ δική τους ὑποκειμενικὴ γλῶσσα: καὶ τὰ ἐπιβάλλει στὴ συνείδησή μας ποὺ τὰ προσλαμβάνει καὶ τὰ βιώνει μὲ τὶς δικές της ἀναλογίες: ὁ μαῦρος φάκελος, οἱ κόκκινες πόρτες, οἱ μαῦροι ἄγγελοι, τὰ πράσινα μικρὰ ποντίκια, τὰ λευκὰ πέταλα, τὸ κόκκινο χαμογελο, οἱ μαῦρες φιγούρες, οἱ μαῦροι κύκνοι.

Τὰ σύμβολα τῆς προσωπικῆς τῆς σημειολογίας δηλώνουν μὲ πρωτοτυπία αἰσθήματα, κινήσεις ἐσωτερικῆς, ἀπατηλῆς ἐπιφάνειας, πόθους καὶ καημοὺς αἰώνιους, θαμμένους στὰ ἔγκατα τῆς ὑπαρξῆς, μὰ πάντα καθοριστικούς καὶ παρόντες. Τέτοια σύμβολα εἶναι τὸ νερό, στοιχεῖο ἀρχέγονο, συστατικὸ καὶ χρηστικὸ τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς ποὺ μ' ὄλες τὶς μορφές του διαπερνᾶ τὰ ποιήματα: βροχή, δάκρυ, πάγος, κρύσταλλο, σύννεφο, λίμνη, θάλασσα, συμβολίζοντας τόσα καὶ τόσα: τὴ θλίψη, τὴν παγερότητα τῆς ἀποξένωσης, τὴν ἐσωτερικὴ τρικυμία ἢ τὴ γαλήνη. Κι' ἀκόμη ὁ καθρέφτης καὶ τὰ εἰδῶλα, οἱ ἀπατηλῆς εἰκόνες, αὐτὰ ποὺ συνθέτουν τὴν καθημερινότητά μας, τὸ ἀνυπόστατο κενό, ἀλλὰ καὶ τὶς χαρὲς τῶν ψευδαισθήσεων καὶ τῆς ὄνειρικῆς φυγῆς.

Στ' ἀρνητικά τοῦ κόσμου στέκονται ἀντιστάθμισμα ἢ ὁμορφιὰ κι' οἱ χαρὲς τῆς ζωῆς μὲ σύμβολο τὸ φῶς ποὺ τὶς φανερῶνει

καθῶς

φωνές
ποὺ ξύνουν
τὴν πληγὴ
τὸ φῶς
τὸ ἀκριβό
ἀγγίζουν. (Τῆς νύχτας).

Ἐπάρχει ὁμως καὶ τὸ ἐσωτερικὸ φῶς:

τὸ φῶς τὸ κρυφὸ
ζητάει
νὰ βρεῖ
τῆς ψυχῆς
τὴ χαμένη
πνοή. (Ἐσὺ φταῖς).

Ἐνῶ τὸ κέντρο τοῦ συμπαντικοῦ φωτός ζωογονεῖ κι' ἀναπαράγει καθημερινὰ τὸ Θαῦμα τῆς ζωῆς: Καθώς/οἱ μέρες/γεγονοῦν/σὲ χέρι/γυμνὸ/φυτρῶνει/ὁ ἥλιος. (Θαῦμα).

Ἡ Δάφνη Νικήτα κατέχει ἀκόμη τὴ δεξιότητα νὰ αἰσθητοποιεῖ εἰκονικά, ἐσωτερικὲς ψυχικὲς καταστάσεις ἢ ἐννοιολογικά κι' ἀφηρημένα διατυπωμένες ἀλήθειες. Ὅπως π.χ. τὸ ποίημα «Σὲ σκάλα» συγκεκριμενοποιεῖ τὴ σκοτεινὴ διαίσθηση τοῦ κινδύνου: Ὁ κίνδυνος/σέρνεται πάνα/σὲ σκάλα/σκοτεινὴ/πού δὲν πάει/πουθενά/(Σὲ σκάλα).

Ὁ ποιητικὸς κόσμος τῆς Δάφνης Νικήτα εἶν' ἕνας κόσμος τεθλασμένος, ἀτελής, γεμάτος ψευδαισθήσεις. Ὡστόσο ἡ ποιήτρια τὸν υπερβαίνει μὲ τὴν ἀναγωγή στὸ παραμύθι, τὸ θαῦμα καὶ τ' ὄνειρο, ψάχνοντας μὲ ἀγωνιστικὴ ἀνάταση «νὰ βρεῖ τὴ μορφή τοῦ χτεσινοῦ ὄνειρου». Κι' ὅταν λέμε τὸν υπερβαίνει, ἐννοοῦμε πὼς κατορθώνει νὰ μεταστοιχειώσῃ, νὰ μεταπλάσῃ τοῦτο τὸν κόσμο σὲ ποιητικὸ λόγο ποῦ ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικῆς τῆς ὀπτικῆς γωνίας ἐνατένισής του.

Αὐτὰ μπόρεσα νὰ διακρίνω καὶ νὰ διατυπώσω γιὰ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Τὸ Βροχερὸ Βαγόνι». Δὲν ἀμφιβάλω ὅτι ἄλλοι πρὸ ἐξοικειωμένοι μὲ τὴ μοντέρνα ποιητικὴ γραμμὴ θὰ μποροῦσαν νὰ δοῦν πολὺ περισσότερα.

ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ

Γ. Δ. Κούβελα, «Φωτισμένοι Διδάχοι» (Καλαμάτα, 2008, Ἔκδ. «ΕΛΥΤΡΟΝ»)

Τὸ ἐξώφυλλο ἑνὸς βιβλίου εἶναι πάντοτε καθοριστικὸς παράγοντας ἔλξης γιὰ ὁποιοδήποτε ὑποψήφιο ἀναγνώστη. Ἀπ' αὐτό, πολλὲς φορὲς ἐξαορτάται ἂν θὰ πιάσει στὰ χέρια του τὸ βιβλίο, γιὰ νὰ τὸ φυλλομετρήσῃ, καὶ ἂν θ' ἀποφασίσει τελικὰ νὰ τὸ ἀγοράσῃ.

Στὸ σημερινὸ ἐκδοτικὸ παζάρι, τὰ ράφια τῶν βιβλιοπωλείων ἐκθέτουν βιβλία μὲ ἐξώφυλλα ἐντυπωσιακῆς καλλιτεχνικῆς φροντίδας, ἀλλ' ὁ ἀπαιτητικὸς ἀναγνώστης σπάνια βρῖσκει σ' αὐτὰ ἀντιστοιχία μεταξὺ τοῦ «φαίνεσθαι» καὶ τοῦ «εἶναι». Συνήθως ντύνονται μὲ «πορφύραν καὶ βύσσον» γιὰ νὰ «πουλήσουν», ἀλλὰ τὸ περιεχόμενό τους εἶναι «πατάτες» καὶ «σκύβαλα», ὑποπροϊόντα ψευδῶνυμης κουλτούρας. Καὶ αὐτὴ ἡ καμουφλαρισμένη ἀπάτη περνáει μὲ ἄνεση, πρὸς τὸ παρόν, στὸ πανελλήνιο ἀναγνωστικὸ κοινὸ, ὅταν μάλιστα «σερβίρεται» ἀπὸ βαρύγδουπους ἐκδοτικὸς οἴκους μὲ παράλληλη ἀκριβὴ διαφήμιση.

Μιὰ ἀπὸ τίς ἐξαιρέσεις τοῦ ἀνωτέρω κανόνα ἀποτελεῖ τὸ νέο βιβλίο τοῦ κ. Γ.Δ. Κούβελα «Φωτισμένοι Διδάχοι». Εἶναι ἔξοχο ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνιση καὶ πνευματικὰ βαρυσήμαντο ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό του.

Οἱ «Φωτισμένοι Διδάχοι» ποῦ βιογραφοῦνται ἐκεῖ εἶναι ὄντως «διδάχοι», δηλαδὴ διδάσκαλοι ὑψηλῆς πνευματικότητας καὶ ὄντως φωτισμένοι, ἐμπλεοί, δηλαδή, τοῦ ἄνωθεν φωτισμοῦ. Εἶναι ἢ μάλλον ὑπῆρξαν –γιατὶ ὅλοι τους εἶναι τώρα πολῖτες τ' οὐρανοῦ– χαρισματικοί, πασίγνωστοι στὴ Μεσσηνία καὶ μερικὸι σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα καὶ πέρα ἀπ' αὐτή.

Τὸ βιβλίο περιέχει βιογραφίες καὶ κριτικὰ σχόλια γιὰ δώδεκα κληρικὸς καὶ τέσσερες μοναχοὺς-μοναχές, στὴ συντριπτικὴ τους πλειονότητα Μεσσηνιακῆς καταγωγῆς. Ὅλοι τους, ὁμως, ἔδρασαν «θεοφιλῶς», γιὰ λίγα ἢ πολλὰ χρόνια στὰ ἁγιασμένα χώματα τῆς Μεσσηνίας, καὶ πολλοὺς ὀδήγησαν, μὲ τὸ λόγο καὶ τὸ παράδειμά τους, στὸ δρόμο τῆς μετανοίας καὶ τῆς θεοφιλήτης βιοτῆς. Εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ γνωρίσω ἀπὸ κοντὰ τοὺς μισοὺς ἀπὸ τοὺς βιογραφούμενους ὅπως: τὸν π. Ἰωὴλ Γιαννακόπουλο (φωτισμένο ἐρμηνευτὴ τῆς Π. Διαθήκης), τὸν π. Χρυσόστομο Παπασαραντόπουλο (πρωτοπρόορο τῆς Ἀφρικανικῆς Ἱεραποστολῆς), τὸν π. Ἐπιφάνιο

Θεοδωρόπουλο (όξυνούστατο υπερασπιστή της Ὁρθοδόξου πίστεως), τὸν π. Ἀντώνιο Ἀλεβιζόπουλο (κορυφαῖο τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἀγῶνος) κ.ἄ. Μὲ βάση αὐτὴ τὴ γνωριμία μου μπορῶ νὰ προσυπογράψω ὅλα ὅσα ὁ γνωστός καὶ ἐλλόγιμος συγγραφέας ἐκθέτει γιὰ τὸν καθένα τους καὶ ὅσα διαπρεπεῖς Ἱεράρχες, Πενεπισθημακοί, Ἠγούμενοι καὶ ἄλλοι, καταθέτουν μὲ πολὺ σεβασμὸ καὶ θαυμασμὸ γιὰ τὶς λαμπρὲς αὐτὲς ἐκκλησιαστικὲς προσωπικότητες.

Ἡ νέα αὐτὴ πολὺτιμη ἐργασία τοῦ κ. Γ.Δ. Κούβελα γίνεται ἀκόμα πῶς χρηστικὴ μὲ τὸ βιβλιογραφικὸ παράθεμα κάτω ἀπὸ κάθε βιογραφία καὶ τὸ μικρὸ φωτογραφικὸ πορτραῖτο γιὰ κάθε βιογραφούμενο.

Ὁ σ. γράφοντας στὰ Προλεγόμενά του (σελ. 9) ὅτι «πιθανὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλες προσωπικότητες τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς Μεσσηνίας, ποὺ ξεχώρισαν στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ ἅγιο παράδειγμά τους καὶ τὴ μεγάλη πνευματικὴ προσφορά», προλαβαίνει τὶς ὁποῖες σχετικὲς ἐνστάσεις καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν δεκαῆξι βιογραφουμένων δὲν εἶναι σὲ καμμιά περίπτωση κλειστός ἀριθμὸς (numerus clausus), γι' αὐτὸ καὶ πιστεύει ὅτι σὲ μιὰ ἐνδεχόμενη προσεχῆ μελέτῃ του ἴσως περιληφθοῦν καὶ ἄλλες προσωπικότητες τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, ποὺ ἄφησαν τὴ σφραγίδα τους στὸ Μεσσηνιακὸ Ἐκκλησιαστικὸ χῶρο.

Συμπερασματικὰ θὰ ἔλεγα ὅτι ἔχουμε μιὰ ἐκδοσὴ ἀξιοθαύμαστη, ποὺ προῆλθε συνδυαστικά: ἀπὸ τὸ γόνιμο κάλαμο τοῦ κ. Κούβελα καὶ ἀπὸ τὶς εὐαισθησίες τῶν Καλαματιανῶν ἐκδόσεων «Ἐλυτρον». Στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Βιβλιογραφία προστέθηκε ἕνα ἀκόμη στολίδι.

ΠΕΤΡΟΣ Π. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Νίκου Μοσχοφίδη, «Τὸ Ἀνέσπερο Φῶς τῆς Κύπρου» Ποιητικὴ Συλλογὴ.

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ που διαβάζω τὴν ποιητικὴ αὐτὴ συλλογὴ, καὶ ὁμολογῶ πῶς μου διέφυγε τόσα χρόνια. Ασχολεῖται με γεγονότα που ἀγγίζουν βαθιὰ τὴν Κυπριακὴ Ψυχὴ.

Ἡ θεματολογία, που ἀφορᾷ τὴν πολὺ φορτισμένη περίοδο του ἀγῶνα 1955-1959 καὶ τὴν μετέπειτα, καλύπτει πλήρως τὰ γεγονότα. Ἐχουν, φυσικά, γραφτεῖ πολλὰ βιβλία ἀπὸ Κύπριους γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ. Ἡ ἄποψη του θεσσαλονικιοῦ Νίκου Μοσχοφίδη μετρᾷ πολὺ ἀφοῦ ἐκφράζει τὰ αἰσθήματα ἐνὸς Ἑλληνα ἀδελφοῦ.

Ὁ Ρομαντισμὸς καὶ ἡ ἀκρα συναισθηματικὴ φόρτιση εἶναι κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς γραφῆς του. Ἀκόμη καὶ χρόνια μετὰ ἀπὸ μερικά γεγονότα ἡ ἀναφορὰ σ' αὐτὰ γίνεται με τρόπο που ὁ ἀναγνώστης τα ζεῖ ἐντόνα.

Ὁ στίχος εἶναι στρωτὸς χωρὶς χάσματα.

ΛΟΥΗΣ ΠΕΡΕΝΤΟΣ

Τάσου Αριστοτέλους, Ποιητικὸ Αφιέρωμα: «Γρηγόρης Αὐξεντίου ὁ ἥρωας τῆς λευτεριάς». - 50 χρόνια ἀπὸ τότε. - Ἐκδόσεις Αριστοτέλους καὶ Επιφάνιου, Λευκωσία 2007.

Ὁ φίλος ποιητὴς Τάσος Αριστοτέλους με τὸ ποιητικὸ ἀφιέρωμά του στὸν Γρηγόρη Αὐξεντίου, πενήντα χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο του, ἐπιτελεῖ ἕνα καθήκον. Ταυτόχρονα ὁμως προσπαθεῖ νὰ ἐξοφλήσῃ ἕνα ανεξόφλητο χρέος. Ἐνα χρέος που ἔχουμε πρὸς τὸν «ἥρωα τῆς λευτεριάς», χρόνια ὅλοι οἱ πνευματικοὶ δημιουργοὶ αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ὅσα κι ἀν γράφτηκαν μέχρι τιγμῆς,

που είναι πολλά, για τη δράση και τη θυσία του και από όποιους κι αν γράφτηκαν δεν εξοφλούν αυτό το αεί οφειλόμενο χρέος.

Ο Τ.Α., σαν ταλαντούχος ποιητής που τυγχάνει, με το συνεκτικό, γεμάτο ποιητική ουσία στίχο του, ανεβάζει τον πήχη της ποίησής μας αλλά και μας σαν αναγνώστες και εραστές του δικού του ποιητικού λόγου.

Την ποίηση του Τάσου χαρακτηρίζουν, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η συνεκτικότητα. Με τη θητεία του στην ποίηση, έχει καταφέρει στην ενάσκηση της ποιητικής του δημιουργίας, να δαμάσει τον εαυτό του και να είναι ικανός, ώστε με ελάχιστους καλοδουλεμένους όσο το δυνατό στίχους, σε κάθε του ποίημα, να μας λείει τόσα όσα ένας ταλαντούχος πεζογράφος θα χρειαζόταν σελίδες για να μας πει ή να μας περιγράψει το ίδιο πράγμα. Η ποίησή του ίσως να μας παραπέμπει και να μας θυμίζει τις Στιγμές του Κώστα Μόντη. Όμως προσωπικά ποτέ δεν θα ισχυριζόμουν κάτι τέτοιο. Προσωπικά θα ισχυριζόμουν ότι ο Τ.Α. έχει αφομοιώσει εις το έπακρον την ποίηση του Μόντη, την οποία, όπως ομολογεί ο ίδιος, αγάπησε, όμως ό,τι γράφει είναι κάτι απόλυτα δικό του και φέρει τη δική του αποκλειστικά ποιητική σφραγίδα.

Όταν πάρεις το ποιητικό του βιβλίο στα χέρια σου το κάθε ποίημα, ολιγόστιχο που είναι, σε συναρπάζει:

«Αγκάλιασε το βουνό και φώναξε/μη πλησιάζετε/Ξένους τούτη η γη δεν σηκώνει» (ποίημα *Στον Γρηγόρη Ι*, σελ. 7).

Σ' ένα άλλο ποίημά του στη σελ. 10, μιλά στα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου και τους λέει, έχοντας σίγουρη και εκ προοιμίου καταφατική την απάντησή τους:

«Θα το θέλατε στα σίγουρα/το αναγνωστικό σας/να έχει για εξώφυλλο/μια φωτογραφία του Γρηγόρη».

Στην αμέσως επόμενη σελίδα συστήνει και στα τετράχρονα ακόμη παιδιά:

«Όταν σας δείχνουν/μια φωτογραφία του Γρηγόρη/να ξέρετε/να λέτε αμέσως το όνομά του»

Από το ποίημα του *Σκέψη για τη μάχη στο Μαχαιρά* (στη σελ. 12) εντύπωση μας έχουν και οι τρεις τελευταίοι στίχοι του ποιήματος οι οποίοι λένε πάλι πολλά:

«Ήταν ένα βουνό και ο Μαχαιράς/σαν όλα τα άλλα./μέχρι που πήγε ο Γρηγόρης εκεί».

Στη σελίδα δέκα έξη και στο ποίημα *Για τον Γρηγόρη προς δασκάλους και μαθητές* ποιεί έκκληση προς δασκάλους και μαθητές και καλά κάνει. Παραθέτω αυτούσιο το ποίημα:

«Μιλάτε για τον Γρηγόρη/μιλάτε περισσότερο/μιλάτε συχνότερα./Δεν έχουν πολλοί/ένα Γρηγόρη».

Σε ένα άλλο ποίημά του απευθύνει μια σύσταση προς τους μαθητές:

«Να γράφετε το όνομά του/ στα τετράδιά σας/και οι καρδιές σας/να πιάνουν τρικυμία».
(ποίημα: *Στους μαθητές για τον Γρηγόρη*, σελ. 20).

Έξοχο είναι και το ποίημα *Μάθημα στην τάξη* στη σελίδα 22 που το δίνουμε χωρίς κανένα δικό μας σχολιασμό:

«Μια απλή καρτέλλα με το όνομά του/ μέσα στην τάξη/ανοίγει κεφάλαια ιστορίας/ανοίγει κεφάλαια ελευθερίας».

Πράγματι όταν πάρεις στα χέρια σου το ποιητικό βιβλίο του Τάσου Αριστοτέλους δεν χορ-

ταίνεις να διαβάξεις, έτσι ολιγόστιχα και με έμπνευση που είναι γραμμένα τα ποιήματά του για τον Γρηγόρη. Ένα, ένα και όλα μαζί, σου ξυπνούν όντως «πρωτόγνωρα συναισθήματα. Σου ταράζουν τον ύπνο και ριζώνουν βαθιά μέσα στην ψυχή σου». Ο Γρηγόρης Αυξεντίου και η θυσία του στον Μαχαιρά χρέος αξιόφλητο για τη γενιά μας, για τη Ρωμιοσύνη. Για όλη την ανθρωπότητα. Τη μνήμη του αγέραςτη, όσο το μπορούμε, μέσα από το έργο μας είναι οφειλή να την κρατάμε οι πνευματικοί δημιουργοί, πράγμα που έκανε με το ποιητικό του αφιέρωμα ο καλός μας φίλος Τάσος Αριστοτέλους.

Κρίνουμε εναρμονισμένη με το περιεχόμενο και πολύ πετυχημένη τη σελίδωση και εικονογράφηση την οποία έκαμε στο βιβλίο η Σάντρα Ελευθερίου. Καλοτάξιδη ευχόμαστε ολόψυχα να είναι η γραφή του.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΟΥΣΗΣ

Ρουμπίνης Ανδρεδάκη, «Ο άνθρωπος υπό την σιά της Ίδης».

Ένα ενδιαφέρον βιβλίο έλαβα πρόσφατα από την Κύπρο. Συγγραφέας η κ. Ρούμπι Δ. Ανδρεδάκη. Ένα πολυσύνθετο ταλέντο, ποιήτρια, πεζογράφος, εκδότρια του αγγλόφωνου Περιοδικού ζωοφιλίας, με τίτλο "Creature Features" κ.λ.π., ανέλαβε να μας μιλήσει με τον δέοντα ενθουσιασμό αλλά και υπευθυνότητα, στα μυστικά των Κρητικών Αγώνων... Κρητικής καταγωγής η ίδια, γεννημένη στην Αν. Αφρική, εγκατεστημένη όμως τώρα επί σειράν ετών στην άλλη Μεγαλόνησο, την προσφιλή μας Κύπρο, βυθίστηκε στις δαιδάλους της ιστορίας και της παράδοσης, για να φιλοτεχνήσει το πορτραίτο ενός μεγάλου Ανθρώπου και Αγωνιστή, που τυχαίνει να είναι και πάππος της.

Πράγματι, ο Γεώργιος Εμμ. Ανδρεδάκης (1860-1933), του οποίου το πορτραίτο βρίσκεται στο Μουσείο του Ηρακλείου και η δράση του αναφέρεται σε γνωστά ιστορικά έργα, υπήρξε μία σημαντική προσωπικότητα που έδρασε στα χρόνια των Κρητικών Αγώνων για Ελευθερία και Ανεξαρτησία. Γαλουχημένος με τα οράματα του φιλελεύθερου Κρητικού Λαού, αφιέρωσε όλη την ζωή του για την πραγμάτωση του εθνικού πόθου των Κρητών, ήτοι την απελευθέρωση και Ένωση της Μεγαλονήσου με την μητέρα Ελλάδα.

Ξεκινώντας με ελάχιστα εφόδια από το Αμάρι, στα κακοτράχαλα βουνά της Ίδης, κατόρθωσε να σπουδάσει αρχικά δάσκαλος, μετέπειτα γιατρός, με το όραμα πάντα μπροστά του, να προσφέρει στην πατρίδα και τον άνθρωπο. Αγωνιζόμενος πότε με τον λόγο και την πειθώ, πότε με το τουφέκι, πηγαινοερχόμενος συχνά μεταξύ Αθηνών και Χανίων για να εξασφαλίσει βοήθεια, ισορροπώντας στα δύσκολα εκείνα χρόνια όταν οι ξένες «προστάτιδες» δυνάμεις δεν νοιάζονταν παρά να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους στην παραπαίουσα τότε Οθωμανική αυτοκρατορία, ευτύχησε εν τέλει να δει το όραμά του να γίνεται πραγματικότητα.

Βουλευτής της Κρητικής Βουλής και συνεργάτης του Ελευθέριου Βενιζέλου, εγκατέλειψε τα πάντα –και την οικογενειακή του ζωή– για εκείνο που πίστευε ως σωστό και την ευδωση των μεγάλων του στόχων. Αξιέπαινη είναι η προσπάθεια της συγγραφέως να φωτίσει αδρά την σημαντική αυτή προσωπικότητα, που διαδραμάτισε ένα τόσο σπουδαίο ρόλο στα ιστορικά δράματα της Μεγαλονήσου. Με λόγο γλαφυρό ή και τσεκουράτο όταν πρέπει, έστησε το σκηνικό και την φανταστική της πλοκή, βασισμένη πάντα σε ιστορικά στοιχεία, για να αναδείξει μία ξεχασμένη –άδικα– σήμερα κάπως, σπουδαία Μορφή του παρελθόντος, που θάπρεπε το βίωμά του να γίνει παράδειγμα για τους νεότερους. Ένα Έργο που έρχεται κυρίως να συμβάλει στην γνωμμία με μια ενδιαφέρουσα πτυχή της Κρητικής και της Ελληνικής Ιστορίας.

ΔΑΝΑΗ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΥ

Άννας Τζένης Σοφοκλέους, *Αόρατος Ήλιος*.

Η Άννα Τζένη Σοφοκλέους - όπως προκύπτει από το βιβλιογραφικό της σημείωμα - γεννήθηκε στη Λευκωσία. Είναι απόφοιτος του Παγκυπρίου Γυμνασίου και του Europa Mass Communication Centre. Σπούδασε επίσης στο Λονδίνο Εμπορικά και Γραμματειακές Σπουδές. Σ' όλη της τη ζωή διαβάζει και γράφει. Έχει εκδώσει την πρώτη ποιητική της συλλογή το 2004 «Τ' Άλλο Μισό του Φεγγαριού» και πολύ πρόσφατα με τη συνεργασία του λαμπρού και μεγαλύτερου εκδοτικού οίκου Κ. Επιφανίου, το δυναμικό, πολυσέλιδο ιστορικοκοινωνικοερωτικό μυθιστόρημα *Αόρατος Ήλιος*, που απόψε παρουσιάζουμε.

Όταν διάβασα το μυθιστόρημα της Άννας Τζένης Σοφοκλέους «*Αόρατος Ήλιος*», δεν μπορούσα να συγκρατήσω τα δάκρυα. Η συγγραφέας, όχι μόνο μπόρεσε και συνέλαβε κατά τρόπον άριστο κι απεγάδιαστο και το νόημα και το μήνυμα του απελευθερωτικού αγώνα του 55-59, μα το επένδυσε με μια τέλεια συναισθηματική φόρτιση που συγκινεί και συναρπάζει. Με ένα λόγο καιρίο, με μια αριστουργηματική, συγκλονιστική θα την χαρακτήριζα, αφήγηση και πλοκή, η συγγραφέας έδωσε με τόλμη και ανετότητα ένα από τα καλύτερα, αν όχι το καλύτερο μυθιστόρημα της εποποιίας του απελευθερωτικού Αγώνα. Οι ευρηματικές σκηνές κι εικόνες ξεδιπλώνονται με αλληλουχία καταπληκτική. Η ανθρωπιά, ο προβληματισμός και το μεγαλείο του ήρωα είναι δοσμένα αριστουργηματικά.

Το μυθιστόρημα αυτό δεν περιορίζεται στην εποχή εκείνη. Αγκαλιάζει όλη τη νεότερη ιστορία της Κύπρου μέχρι σήμερα. Το πραξικόπημα, η εισβολή των Τούρκων, η αγωνία των Κύπριων, η εξαθλίωση, ο ξεριζωμός, ο πόνος της μάνας του αγνοούμενου περιγράφονται με ρεαλισμό που συγκλονίζει. Με νηφάλιο πνεύμα κι αμεροληψία, αγγίζει όλη την ιστορία της δικής μας γενιάς.

Η συγγραφέας όπως έχει αναφερθεί, έχει εκδώσει μια ποιητική συλλογή. «Τ' Άλλο Μισό του Φεγγαριού». Το μυθιστόρημά της αυτό - όπως και τα ποιήματά της - είναι βαθιά φιλοσοφημένο και τα ξεχωρίζει η ευαισθησία κι η καθαρή σκέψη. Το έργο αυτό είναι πεζό (επενδυμένο ποιητικά) κι αγγίζει την καρδιά του αναγνώστη καθώς μιλά και για μια αφάνταστα τρυφερή και συγκινητική ερωτική ιστορία. Η συγγραφέας περιγράφει τα ψυχολογικά σκαμπανεβάσματα των ηρώων, τις διαπροσωπικές σχέσεις κι αγγίζει θέματα καυτά, ανθρώπινα. Το έργο έχει ψυχή, αισθήματα και ανθρωπιά. Τολμά ταυτόχρονα να σχολιάσει με γλώσσα σκληρή το κατεστημένο, τα συμφέροντα και τη δικαιοσύνη σε σημείο που μπορεί και να σοκάρει. Συνέζησε οργανικά, δραματικά και κοινωνικά φαινόμενα που συνιστούν μιαν άλλη, αθέατη εν πολλοίς, όψη της κυπριακής πραγματικότητας.

Οι ήρωες, ενώ είναι φανταστικοί, παρουσιάζονται πραγματικοί κι ολοζώντανοι.

Κείνη η πελώρια σπηλιά στα βορεινά της Κυθρέας, στον Πενταδάκτυλο που επισημαίνεται σε καιρούς ειρηνικούς στον Αντώνη (μετέπειτα αγωνιστή και ήρωα) από την μικρούλα τότε αδελφή του, την Άννα-Μαρία, που θα γίνει κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα το κρησφύγετο που θ' ανατιναχθεί ο ήρωας μέσα, για να καταστεί βωμός και θυσιαστήριο, είναι μια από τις άπειρες σκηνές που δένουν φυσιολογικά κι αναπόδραστα μα και συγκλονιστικά με την όλη εξέλιξη του μύθου.

Η συγγραφέας δίνει με παραστατικότητα τη διαφορά της νοοτροπίας του «τότε» και του «σήμερα» όσον αφορά τη θέση της γυναίκας και την απαρχή της γυναικείας χειραφέτησης.

Η γλώσσα του μυθιστορήματος είναι ρέουσα, συνυφασμένη με λεξιλόγιο πλούσιο, το ύφος είναι σαφές κι ακριβολόγο, ενώ οι πρωταγωνιστές, βγαλμένοι μέσα από την κυπριακή πραγμα-

πικότητα πείθουν για την ειλικρίνεια προθέσεων, στόχων και των ατομικών τους προβληματισμών, που εκφράζουν, στην τελευταία προέκτασή τους, τα όνειρα και τους στόχους του χιλιοπληρωμένου λαού μας.

Οι εναλλαγές στην όλη εξέλιξη του μύθου, είναι άπειρες: Εκεί συγκεκριμένα, που οι πλείστοι αναγνώστες είχαν μιαν επιπλανώμενη διαίσθηση -περίμεναν τη φυσιολογική, την αναπόδραστη, θλιβερή λύση- επέρχεται μέσα σε μόνο λίγες σελίδες (σκηηνική διάταξη που ούτε στην αρχαιοελληνική δραματολογία δεν συναντάται ανάλογη δραματική διαπλοκή), η συγκλονιστική μα ευτυχής απόληξη.

Με την ανέλπιστα και θαυμάσια διαπλοκή του μύθου και την πανέξυπνη και ευρηματική συγκυρία γεγονότων, η συγγραφέας δίνει ένα συγκλονιστικό και αναπάντεχο τέλος, αφήνοντας στην ψυχή του αναγνώστη μια γλυκόπικρη γεύση ελπίδας, στέλλοντας το μήνυμα ότι, ποτέ δεν πρέπει να χάνουμε το κουράγιο μας.

Ο Αόρατος Ήλιος είναι αυτό που όλοι έχουμε μέσα στην ψυχή μας, είναι αυτό που ποθούμε. Ο Αόρατος Ήλιος είναι η ελπίδα, είναι το όνειρο είναι το όραμα, είναι το ανέλπιστο!

Η συγγραφέας έχει γράψει το μυθιστόρημά της αυτό σε ώριμη ηλικία και τα γραφόμενά της είναι απόσταγμα εμπειριών, μελέτης και γνώσης που επιφέρει ο χρόνος.

Από τα τέσσερα υπέροχα μυθιστορήματα που ως τα σήμερα γράφτηκαν με κεντρομόλο άξονα τη νεότερη κυπριακή ιστορία, τη «Χάλκινη Εποχή» του Ρόδη Κανακάρη Ρούφου, την «Πορεία προς την Αμμόχωστο» και το «Δικαίωμα στο όνειρο» του Βία Λειβαδά, το τέταρτο μυθιστόρημα ο Αόρατος Ήλιος της Άννας Τζένης Σοφοκλέους, σαφώς υπερέχει.

Ο αναγνώστης θα συγκινηθεί, θα πονέσει, αλλά ταυτόχρονα θα απολαύσει μέσα από τις σελίδες του μιαν όμορφη λογοτεχνική διαδρομή.

Η Άννα Τζένη Σοφοκλέους κέρδισε, σίγουρα, με το μυθιστόρημά της αυτό, μια σημαντική κι αξιόλογη θέση όχι μονάχα στην κυπριακή, μα και στην πανελλήνια γραμματεία.

ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Λεωνίδα Γαλάζη, *Παραδαριός εν Αλφαβήτω*, εκδ. Χρ. Ανδρέου, Λευκωσία 2007.

Διάβασα πρόσφατα την τελευταία ποιητική σύνθεση του Λεωνίδα Γαλάζη - πέμπτη στη σειρά - «Παραδαριός εν Αλφαβήτω». Η μεστότητα του στίχου και η έντεχνη ταξιθέτηση του συγκεκριμένου νοήματος που τον συνακολουθεί, δημιουργεί στον αναγνώστη μια ιδιαίτερη ηδονή. Παρατηρείται μια διαφοροποίηση στην τεχνοτροπία αλλά και στην έμμετρη αλληγορία των μνημάτων, σε σύγκριση με προηγούμενες δουλειές του Λεωνίδα Γαλάζη, που αφήνουν να διαφανεί μια αναδιαμορφούμενη προοδευτική ωριμότητα.

Από τις πρώτες σελίδες του βιβλίου, οι σίχτοι αποπνέουν μια μεταφυσική μυστικότητα που κινείται στις συχνότερες ενός θεολογικού αποφασισμού: Εσχατολογικές προρρήσεις και προφητικοί οραματισμοί που θυμίζουν Αποκάλυψη. Οι εννοιολογικές διαστάσεις συνάδουν με την καλλιτεχνική φιλοτέχνηση του βιβλίου, τόσο του εξωφύλλου όσο και των ενδιάμεσων διακοσμητικών παραστάσεων, που όπως εξάλλου διευκρινίζει ο ποιητής στο εισαγωγικό του σημείωμα, πολλές είναι παρμένες από χειρόγραφο της Μονής Ιβήρων του Αγίου Όρους.

Κάθε λέξη του ποιητή έχει ιδεολογική και σημασιολογική βαρύτητα και δίνει την εντύπωση ότι

είναι αυτοκέφαλα φορτισμένη και ταυτόχρονα μαεστρικά αλληλοπεριχωρούμενη με τις επόμενες. Ξεχωρίζει ένας εύστοχος και συνάμα εύστοχος σαρκασμός, ένα αιχμηρά κριτικό βλέμμα της σημερινής μας κοινωνίας με τις υποκριτικές συναλλαγές του ευπρεπισμού στην καθημερινότητά της και την απολυτοποίηση της ύλης και των χρηματιστικών ηθών. Επί τούτου ο ποιητής χρησιμοποιεί επίκαιρη συναλλαχτική ορολογία, εμφορούμενη από μια αυτοαναιρούμενη εμμεσότητα και μια έντονη καυστική θέαση του σύγχρονου αποπνευματοποιημένου τρόπου ζωής. Το λεξιλόγιο κινείται μέσα στα κανάλια της νεοελληνικής ποιητικής σημαντικής και υποκίπτει συστελλόμενο στην καθαρότητα του νοήματος.

Όαση και αναγνωστικό διάλεμμα αποτελούν τα στιχουργήματα στην κυπριακή διάλεκτο που θυμίζουν Λιπέρη. Η ηχητική τους παράταξη ανακαλεί στη μνήμη τη ζωντάνια των δεκαπεντασύλλαβων του Παλαμά, στην επική Φλογέρα του Βασιλιά. Το όλο έργο δομεί μια νοηματική και τεχνολογική ωριμότητα και σεμνότητα, πιστή αντανάκλαση της σεμνότητας που χαρακτηρίζει το Λεωνίδα Γαλάζη ως εκπαιδευτικό και ως άνθρωπο, κάτι που δροσίζει όσους έχουν την τύχη να τον γνωρίζουν προσωπικά.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΧΡ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Μιχ. Ευσταθίου, 'Αντ. Κουδουνά, *Ο Δάσκαλος Μιχαήλ Φυτίδης (1904-1986)*, έκδ. Θ.Ο.Ι. Άγιος Μάμας.

Διάβασα με ιδιαίτερη χαρά, πρόσφατα, το βιβλίο «Ο Δάσκαλος Μιχαήλ Φυτίδης» και νοιώθω βαθύτατα την υποχρέωση να κοινοποιήσω και τις δικές μου σκέψεις.

Πρώτα συγχαίρω ολόψυχα τους δυο συνταξιούχους εκπαιδευτικούς, το Μιχάλη Ευσταθίου και Αντώνιο Κουδουνά, που ανάλαβαν την πρωτοβουλία για τη συγγραφή του βιβλίου αυτού. Είμαι βέβαιος, πως, όλοι εμείς που ζήσαμε και ενεργετηθήκαμε πνευματικά, εθνικά και ηθικά από τον οττηρό αυτό εργάτη των ελληνοχριστιανικών αρχών και ιδεωδών, το Μιχάλη Φυτίδη, αισθανόμαστε περήφανοι, γιατί υπήρξε για μας ένας ιδεώδης καθοδηγητής και συνεπής συμπαραστάτης στα μαθητικά και εφηβικά μας χρόνια.

Το Θρησκευτικό Ορθόδοξο Ίδρυμα (Θ.Ο.Ι.) Άγιος Μάμας με την έκδοσή του αυτή προσφέρει, ιδιαίτερα στους κατοίκους του διαμερίσματος Μόρφου, μια ασυνήθιστη πηγή έμπνευσης. Προβάλλει δε ταυτόχρονα έναν από τους λίγους στυλοβάτες της πνευματικής, εθνικής και κοινωνικής ζωής της περιοχής, στα δύσκολα εκείνα χρόνια της περιόδου του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, 1939-1945, της ανέμελης περιόδου 1945-1955, της περιόδου του Απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959 και των χρόνων της Ανεξαρτησίας μέχρι τη βάρβαρη Τουρκική Εισβολή 1960-1974.

Οι συγγραφείς του βιβλίου κατάφεραν με απλό και γλαφυρό ύφος και σαφή επικοινωνιακή γλώσσα να επαναφέρουν στις μνήμες, όσων έζησαν τον Μιχάλη Φυτίδη, τον άνθρωπο, το δάσκαλο, τον οικογενειάρχη, τον καθοδηγητή, τον εμπνευστή, τον εθνικό αγωνιστή. Παρουσιάζουν αδρομερώς τη φυσιογνωμία του ανδρός ολοζώντανη αλλά και τη μετριοφροσύνη που τον περιέβαλλε.

Ο Μιχάλης Ευσταθίου, που συνεργάστηκε με το μεγάλο αυτό δάσκαλο, με τη συχνή τους αλληλεπίδραση, γνώρισε τη δύναμη του χαρακτήρα του και εμπέδωσε τις χαρισματικές του ικανότητες. Στη μελέτη του μας περιγράφει γλαφυρά και με σαφήνεια τις πολύπλευρες μορφές της προσωπικότητας του Μιχάλη Φυτίδη.

Αναφέρεται σε σχετικές λεπτομέρειες: 1) Στην προσφορά του στην Δημοτική Εκπαίδευση, 2) Στη δραστηριότητα του στο Θ.Ο.Ι. Άγιος Μάμας, 3) Τη φιλανθρωπική του δράση στην κοινότητα της Μόρφου, 4) Στην ίδρυση του Παιδικού Τμήματος του Θ.Ο.Ι. Επιπρόσθετα σκιαγραφεί

και τις άλλες ευθύνες που ανέλαβε μετά την αφυπηρέτησή του. 1) Στο Σύνδεσμο Κηπουρών Μόρφου, 2) Στη Σχολική Εφορεία, 3) Στην Συντονιστική Επιτροπή για την ανάπτυξη της Μόρφου, 4) Στη διεύθυνση της Κοινοτικής Βιβλιοθήκης Ορούντας.

Ο Αντώνης Κουδουνάς, μαθητής του Μιχαήλ Φυτίδη στο Δημοτικό Σχολείο, συνεργάτης του στις δραστηριότητες του Θ.Ο.Ι. Άγιος Μάμας και αργότερα στη Δημοτική Εκπαίδευση, περιγράφει στη δική του μελέτη τον άνθρωπο Μιχαήλ Φυτίδη, όπως τον βίωσε και καταγράφει με σαφήνεια τι κληρονόμησε από τη συνεργασία μαζί του.

Στο Δεύτερο Μέρος του βιβλίου δημοσιεύονται άρθρα, ομιλίες και μαρτυρίες του ίδιου του τιμωμένου. Σ' αυτά του τα κείμενα ο Μιχαήλ Φυτίδης, με τα γραφόμενά του αποκαλύπτει όλα τα στοιχεία που συναποτελούν τη χαρισματική προσωπικότητά του. Την ταπεινότητα και σεμνότητα, το Χριστιανικό του ήθος, την πνευματικότητα, την αγάπη του προς τη θρησκεία, τη φιλοπατρία, τη φιλανθρωπία, το πάθος της προσφοράς, την ανιδιοτέλεια και το όραμά του για μια ελεύθερη πατρίδα.

Η έκδοση αυτή είμαι σίγουρος πως θα διαβαστεί με συγκίνηση αλλά και περηφάνια από όλους τους γνωστούς και εκτιμητές του Μιχαήλ Φυτίδη και θα αποτελέσει ένα φωτεινό οδηγό σε όλους εμάς που τον ζήσαμε αλλά και στους άλλους που θα θελήσουν να τον μιμηθούν σε κάποιες, έστω, από τις χαρισματικές του ιδιότητες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΚΑΜΙΝΑΡΙΔΗΣ

Αιμίλιου Σολωμού, *Ένα Τσεκούρι στα Χέρια σου*, Άνευ, Λευκωσία 2007, σ.σ. 219.

Μόλις χθες τέλειωσα την ανάγνωση του τελευταίου μυθιστορήματος του Αιμίλιου Σολωμού: «Ένα τσεκούρι στα χέρια σου». Ομιολογώ τήν κατάπληξή μου για την παραστατικότητα και τη ζωντάνια της γραφίδας του συγγραφέα, που καθηλώνει τον αναγνώστη και ανατροφοδοτεί συνεχώς την περιέργειά του να προχωρήσει πάρα κάτω και να παρακολουθήσει την έκβαση των αλληλοεμπλεκόμενων και αλληλοδιαδεχόμενων ταυτόχρονα γεγονότων. Αποκομίζεις την εντύπωση διαβάζοντάς το, ότι είναι γέννημα μιας ώριμης πέννας ενός φτασμένου και καταξιωμένου στο χώρο της λογοτεχνίας, πεζογράφου.

Ο Αιμίλιος Σολωμού εστιάζει την προσοχή του σε άτομα περιθωριοποιημένα, άτομα που σχολνοβατούν ανάμεσα στην ευρέπεια της λογικής και το παράλογο της ακρότητας. Άτομα, που μέσα από τα ουτοπικά τους οράματα και την ψευδαίσθηση ενός άλλου αγνότερου κόσμου, αντιστέκονται στη λανθάνουσα ζωή της σύγχρονης, παρακμάζουσας, καταναλωτικής κοινωνίας των μεγαλουπόλεων, στέλλοντας το δικό τους ευαγγελικό μήνυμα. Ένας ονειροπαρμένος, ψυχικά ανισόρροπος νέος, ο Οδυσσέας, θέλει να ωφελήσει την ανθρωπότητα ανακαλύπτοντας μια νέα ήπειρο. Μοναχικός και εγκαταλειμμένος, αφού ο θάνατος του στερεί τα πιο αγαπημένα του πρόσωπα, ταξιδεύει στην Οδύσσεια της αυτογνωσίας και της ανακάλυψης της δικής του ταυτότητας, αφού είναι καρπός ενός ανίερου βιασμού. Για να εκδιμηθεί την ανάληψη κοινωνία που τον περιβάλλει, καταστρέφει προτομές και αγάλματα στις πλατείες της πόλης και καταλήγει στην αυτοκαταστροφή και στον αυτοακρωτηριασμό. Ο εγκλεισμός του σε ψυχιατρική κλινική θέτει ταφόπλακα στα φιλόδοξα σχέδιά του και τον βυθίζει σε έναν άπειρο κόσμο παρασθήσεων.

Είναι καταφανής η επίδραση του εκ των μεγίστων της παγκόσμιας λογοτεχνίας, Ρώσου συγγραφέα, Φ.Μ. Ντοστογιέφσκι. Ο Οδυσσέας του βιβλίου είναι μια παραλλαγή, επίκαιρα αναπροσαρμοσμένη, του τραγικού ήρωα πρίγκιπα Μίσκιν στον «Ηλίθιο». ¹ Το τσεκούρι του αυτοτραυματισμού, θυμίζει τον μπαλάτ με τον οποίο ο φοιτητής Ρασκολνίκωφ σκοτώνει τη γριά σπιτοναγοικυρά του και

την αδελφή της.² Η αγάπη της πόρνης Νίτσας ανακαλεί στη μνήμη μας την παροδική θαλωρή του απατηλού έρωτα της παραστρατημένης του «Υπογείου», στον οποίο καταφεύγει ο ακοινωνητος πρωταγωνιστής.³ Η σκηνή του βιασμού είναι κάτι που επανέρχεται σχεδόν σε όλα τα έργα του Ρώσου συγγραφέα και στιγματίζει αινιγματικά όλα τα λογοτεχνικά του αριστουργήματα.⁴

Το κοφτό γράψιμο του Αιμίλιου Σολωμού, η ζωντανή παραστατικότητα των σκηνών και η ενίοτε τολμηρή περιγραφή κρατά σε ένταση τον αναγνώστη, ο οποίος μετέχει στην τραγικότητα ενός αποτυχημένου νέου, αφιλοξένητου από τη συμβατικότητα της καπιταλιστικής κοινωνίας μας. Ένα βιβλίο αξιόλογο, με παντοδαπά μηνύματα. Γνωρίζοντας προσωπικά τον Αιμίλιο Σολωμού μπορώ να πω, με συγκαταμένη βεβαιότητα, ότι θα προσφέρει και στο μέλλον άξιους πεζογραφικούς καρπούς.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

1. Φ. Ντοστογιέβσκι, Ο Ηλίθιος, μεταφρ. Άρης Αλεξάνδρου, τομ. 2, Γκοβόστης, Αθήνα χ.χ., σ.σ. 4810
2. Θ. Δοστογιέβσκι, Το Έγκλημα και η Τιμωρία, μεταφρ. Αλ. Παπαδιαμάντης, Ιδεόγραμμα, Αθήνα 1992, σ.σ. 522.
3. Φ. Ντοστογιέβσκι, Το Υπόγειο, μεταφρ. Κορολία Μακρή, Γκοβόστης, Αθήνα χ.χ., 168.
4. Ανρί Τρουαγιά, Ντοστογιέβσκι η ζωή και το έργο του, Πελεκάνος, μεταφρ. κ. Κριταίνης, Αθήνα-Θεσσαλονίκη χ.χ., σ.σ. 344

ΒΙΒΛΙΑ

- Νίκου Μοσχοφίδη: «*Το ανέσπερον φως της Κύπρου*». 2007 Ποιητική Συλλογή.
- Νίκου Μοσχοφίδη: Σικιτήματα Καρδιάς («Ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω»).
- Μιχαλάκη Μαραθεύτη: «*Η Φυλάκιση της Ελευθερίας 1955-1959*». Χρονικό 2007.
- Παντελή Στεφάνου: Απομνημονεύματα. Στιχηρά 2007.
- Θανάση Παπαθανασόπουλου: *ΙΩΒ Ψυχόδραμα για ένα φιλοπαίγμονα Θεό κι' ένα αθώο άνθρωπο και Η ΑΛΩΣΗ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ*, δυο σκηνές από μια πολιορκία 2008.
- Άννας Τζένης Σοφοκλέους: «*Αόρατος Ήλιος*» 2007.
- Βάσως Παπαβασιλείου: «*Η Αφετηρία ο φάκελος*». Ποιητική Συλλογή 2007, «*Γαλαξίες και πεφτάστερα*». Ποιητική Συλλογή στα Ελληνικά και Γαλλικά.
- Αρτέμη Αντωνίου: «*Αρμολί Γεγονότων*». 2008 Ποίηση.
- Πανεπιστήμιο Κύπρου: «*Περγαμηνή*». Ετήσια έκδοση του Παν. Κύπρου. Β Τόμος 2007.
- Τάσου Αριστοτέλους: Ακρολοήθου, Ποιήματα σε Χαΐ Κάϊ στην κυπριακή διάλεκτο.
- Θ.Ο.Ι. (Θρησκευτικό Ορθόδοξο Ίδρυμα), Άγιος Μάμας, Μόρφου, «*Ο Δάσκαλος Μιχαήλ Φυτίδης*» 2007.
- Δάφνης Νικήτα: «*Το Βροχερό Βαγόνι*» ποίηση.
- Άρη Χατζηνικολάου: «*21 Γυναίκες*», ποίηση στα Ελληνικά, τα Πολωνικά, Αγγλικά, Γερμανικά.
- Δανάης Παπαστράτου: «*Ανθολογία Ινδικής Ποίησης*» 2008.
- Χριστίνας Α. Γεωργίου: «*Αιθάλη*» Ποίηση 2007.
- Δημήτρη Αρμιώτη Βιολάρη: «*Τα Κυπριακά Παραμύθια*» Διασκευή στη δημοτική από τον Γλαύκο Π. Βιολάρη.

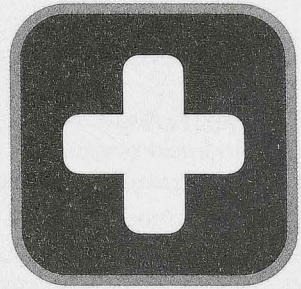
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Καλλαρρυτιώτικα Νέα*: Οκτ., Νοέμ., Δεκέμ. 2007, Ιαν.-Φεβρ.-Μάρτ. 2008.
3η Χιλιετία: τεύχος Οκτ.-Νοεμ.-Δεκεμ. 2007, αρ. 35 Ιαν.-Φεβρ., Μάρτ. 2008.
Μικροφιλολογικά: τεύχος 23 Άνοιξη 2008.
Φύση και Ζωή: Οκτ.-Νοέμ.-Δεκέμ., 2007, τεύχος 146, Ιαν.-Φεβρ, Μάρτ. 2008.
Πολύτεκνη Οικογένεια: τεύχος 117 (2008).
Μοριάς: Οκτώβρης-Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2007.
Νέα Αριάδνη: τεύχος 56 Οκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2007. Αναφορά στα Κρατικά Βραβεία Κύπρου. Ποίημα του Πέτρου Πιερίδη «Κάποια Μέρα». Ακαδημοσίευση από την «Πνευματική Κύπρο» το Αφιέρωμα στην καμένη Αρκαδία (στίχοι Κύπρου Χρυσάνθη).
Φηγάς: τεύχος 22 - Β' Εξάμηνο 2000. Έκδοση Νομαρχίας Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων.
Άνευ: Φθινόπωρο 2007, Χειμώνας 2008.
Σύνδεσμος: Δεκέμβριος-Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 2008.
Φωνή Ορθοδοξίας: Μάϊος 2007, Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος, Σεπτέμβριος 2007.
Θέματα: τεύχος 3, 2007.
Νέα Εποχή: Χειμώνας 2007-2008 Αφιέρωμα στον Παπαδιαμάντη.
Νέα Σκέψη: Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2008, τεύχος 495 (I)
Περίγραμμα: τεύχος 46 (2008) γίνεται αναφορά στα είκοσι χρόνια λειτουργίας «Του Σπιτιού της Κύπρου» και στις εκδηλώσεις που έγιναν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ (Συνέχεια)

Δημ. Ι. Καραμβάλης: <i>Για την ποίηση του Ξάνθου Λυσιώτη</i>	40
Άνδρεανή Ήλιοφώτου: <i>Έαρινή επίσκεψη</i>	41
Έταιρεία Λογοτεχνών «Βασίλης Μηχαηλίδης»: <i>Για τη Γλώσσα</i>	42
Άντ. Δελώνης: <i>Δάσκαλέ μου</i>	45

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ: Άνδρεανή Ήλιοφώτου: Τιμητική διάκριση στην κ. Λούλλα Χρυσάνθη - Έκδήλωση μνήμης και τιμής Κύπρου Χρυσάνθη, Ελλάδα Σοφοκλέους: Δραστηριότητες της Έθνικης Έταιρείας Έλλήνων Λογοτεχνών Κύπρου, Άνδρεανή Ήλιοφώτου: Ο Δήμος Άμμοχώστου παρουσιάζει το βιβλίο «Γιῶργος Σεφέρης Βαρνάβας Καλοστέφανος», «Για την Πνευματική Κύπρο», Νίκος Παναγιώτου: Μιχαλάκη Μαραθεύτη «Ή Φυλάκιση της Έλευθερίας», Δημήτρης Νικορέτζος: Γιάννη Άνδρικόπουλου «Στ' Άγια χώματα», Έναγγελία Μισραχί: Νίκου Παναγιώτου, «38 βιβλία συν ένα», Νίκος Παναγιώτου: Σάββα Παύλου «Γραμμή Λευκωσία - Άθήνα, Λευκωσία - Άθήνα», Άνδρεανή Ήλιοφώτου: Δάφνης Νικήτα «Τὸ βροχερὸ βαγόνι», Πέτρος Π. Πανταζόπουλος: Γ.Δ. Κούβελα «Φωτισμένοι διδάχοι», Λούης Περεντός: Νίκου Μοσχοφίδη «Τὸ ἀνέσπερο φῶς τῆς Κύπρου», Γιῶργος Πετούσης: Τάσου Άριστοτέλους «Γρηγόρης Αὔξεντιου, ὁ ἥρωας τῆς λευτεριάς», Δανάη Παπαστράτου: Ρουμπίνης Άνδρεάκη «Ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τὴν σκιά τῆς Ίδης», Πέτρος Στυλιανού: Άννας Τζένης Σοφοκλέους «Άόρατος Ήλιος», Παντελῆς Χρ. Στεφάνου: Λεωνίδα Γαλάζη «Παραδοσμός ἐν Άλφαβήτῳ», Γεώργιος Σ. Καμναρίδης: Μιχ. Εὔσταθιου, Άντ. Κουδουνά «Ὁ δάσκαλος Μιχαήλ Φυτίδης», Παντελῆς Στεφάνου: Αἰμίλιου Σολωμοῦ «Ένα τσεκούρι στὰ χέρια σου» - Βιβλία - Περιοδικά.

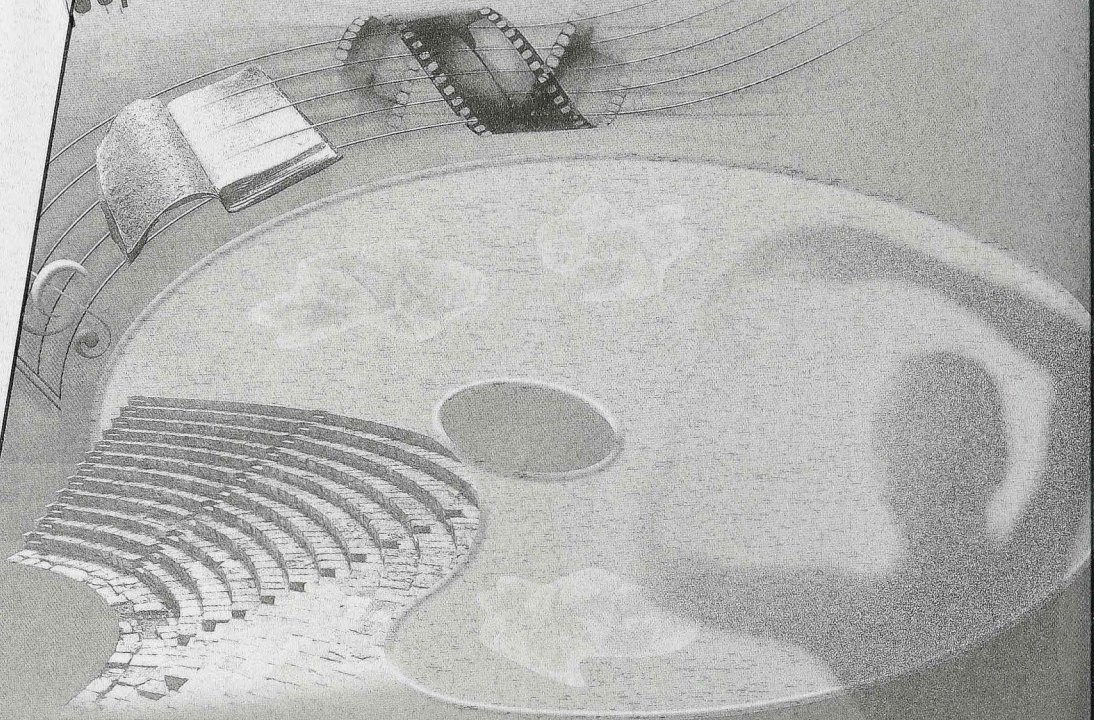

MEGACROSS

..mega care!

MEGACROSS Pharmacy Services Ltd

λούμε τον Πολιτισμό!

Οι Τέχνες είναι που κάνουν την ανθρώπινη ζωή,
Ανθρώπινη.

Μπορείτε να φανταστείτε
έναν κόσμο χωρίς το χρώμα
των Ζωγράφων, το Λόγο των Ποιητών,
τις Αρμονίες των Συνθετών, τη Χάρη και
Πλαστικότητα των Χορευτών, το Όραμα των Σκηνοθετών,
την Κατάθεση των Ηθοποιών, τη Ματιά των Γλυπτών;

Εμείς, όχι. Γιατί πιστεύουμε ακράδαντα, πως οι Τέχνες είναι
που διορθώνουν καθημερινά τη διαδρομή της Κοινωνίας μας
προς τη σωστή κατεύθυνση. Αυτή, που έχει πάντα
ως σημείο αναφοράς και στίγμα τη διατήρηση
και τόνωση των Αξιών που μας κάνουν Ανθρώπους.

ATHK
CYTA